תלמוד בבלי · אחרונים · ר' יוסף ענגיל · גליוני השס · נשים

גליוני השס על גיטין

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על גיטין

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-גיטין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ג. 8
דף ג: 9
דף ד. 9
דף ד: 10
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 11
דף ו: 11
דף ז. 12
דף ז: 12
דף ח. 12
דף ח: 12
דף ט. 13
דף ט: 13
דף י: 13
דף יא. 13
דף יא: 13
דף יב. 14
דף יב: 15
דף יג. 15
דף יד. 15
דף טז. 16
דף יז. 16
דף יז: 16
דף יח. 16
דף יט. 17
דף יט: 17
דף כ. 18
דף כ: 18
דף כא. 18
דף כא: 18
דף כב. 19
דף כג. 19
דף כג: 19
דף כד. 20
דף כד: 20
דף כה. 21
דף כה: 21
דף כו. 22
דף כו: 22
דף כז. 22
דף כז: 22
דף כח. 23
דף כח: 23
דף כט. 24
דף כט: 25
דף ל. 25
דף ל: 26
דף לא. 27
דף לא: 27
דף לב. 27
דף לב: 28
דף לג. 28
דף לג: 28
דף לד. 29
דף לד: 29
דף לה. 30
דף לה: 31
דף לו. 31
דף לו: 33
דף לז. 33

דף לז: 33
דף לח. 35
דף לח: 35
דף לט. 37
דף מ. 37
דף מ: 38
דף מא. 38
דף מא: 39
דף מב. 39
דף מב: 41
דף מג. 42
דף מג: 42
דף מד. 43
דף מד: 43
דף מה. 44
דף מה: 46
דף מו. 47
דף מז. 48
דף מז: 48
דף מח: 48
דף מט: 48
דף נ. 49
דף נב. 49
דף נב: 51
דף נג. 51
דף נד. 52
דף נד: 52
דף נה. 53
דף נה: 53
דף נו. 53
דף נו: 53
דף נז. 54
דף נז: 54
דף נח. 55
דף נט. 55
דף נט: 56
דף ס. 56
דף ס: 56
דף סא. 57
דף סב. 57
דף סג. 58
דף סג: 58
דף סד. 58
דף סד: 59
דף סה. 59
דף סה: 59
דף סו. 59
דף סו: 60
דף סז. 60
דף סז: 61
דף סח: 61
דף ע. 61
דף עא. 62
דף עב. 62
דף עב: 63
דף עג. 63
דף עד. 64
דף עד: 64
דף עה. 64
דף עה: 65
דף עו. 66
דף עו: 66
דף עז. 66
דף עז: 67

דף עח. 67
דף עח: 68
דף פ. 68
דף פ: 68
דף פא: 69
דף פב. 69
דף פב: 70
דף פג. 70
דף פג: 71
דף פד. 71
דף פד: 72
דף פה. 72
דף פז: 72
דף פח. 73
דף פח: 73
דף פט. 74
דף פט: 74
דף צ. 74
דף צ: 75

דף ב.

תוס' ד"ה המביא גט כ' ומה שנוהגים כו'. נ"ב ע' שו"ת תמים דעים סי' ק"ע:
שם כ' והפסק שבין וידבר למשנה תורה לא חשיב כו', נ"ב ע' דוגמא לזה ג"כ בשו"ת הרא"ש כלל י"ט אות ט"ז וז"ל, וששאלת על השותה יי"נ בשוגג במה יתכפר. שמעתי אומרים בשם החסיד שיתענה ה' ימים כנגד ה' פעמים גפן שבחומש, ר"ל לבד משנה תורה, עכ"ל. ואולי גם שם הטעם דלא חשבינן משנה תורה לפי שאינו אלא חוזר ושונה כו'. וע"ע מגילה ז' א' פלוגתא דר' יהושיע ור"א המודעי עש"ה, די"ל גם כן דפליגי בהנ"ל, דר"א המודעי ס"ל דכיון דמשנה תורה הוא רק חוזר ושונה לא חשיב לי' קרא כתב בפ"ע ע"ש ברש"י ד"ה זאת. ולולי דברי התוס' הי' נלענ"ד טעם שאין נחשב משנה תורה עפ"י גמ' ע"ז כ"ה א' מאי ספר הישר כו' זו ספר משנה תורה ואמאי קרי לי' ספר הישר דכתי' (בי') ועשית הישר והטוב בעיני ד' הרי דכל משנה תורה נחשב רק על שם הפסוק ועשית הישר וגו' דכתי' בי' ולכן נקרא כולו ספר הישר ע"ש המקרא הזה שיש בו ועשית הישר וגו' ונקרא כולו ע"ש זה וא"כ משמע דמקרא זה הוא עיקר המשנה תורה מדנקרא כולו רק על שם המקרא הזה וע"כ כיון דמקרא זה קאי אלפנים משורת הדין כמבואר בב"מ ל"ה א' דשומא הדר לעולם משום ועשית הישר והטוב והוא עניין לפנים משורת הדין כמובן [וע' בח"א למהרש"א בע"ז כ"ה א' דכ' שם ג"כ כן דכוונת הגמ' דכל משנה תורה הוא ספר שעניינו אלפנים משה"ד דהוא עניין המקרא הנ"ל ועשית הישר והטוב עש"ה] ואילו גירושין הרי הם דין לפי פשוטו של מקרא דבשביל שנמצא בה ערות דבר היא נענשת להתגרש ולא משכחת בגירושין עניין לפנים משורת הדין דאם אינה אסורה עליו מעיקר הדין אין לו לגרש ואדרבה שנאוי המשלח כמבואר שלהי מכלתין וע"כ אין הגירושין מתייחסים למשנה תורה רק לשאר תורה דענייננו ג"כ דין כמבואר בע"ז ד' ב' תורה דכתי' בה אמת אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין ובמכות יו"ד ב' מפני מה נאמרה פרשת רוצחים בל' עזה כו' מפני שהן של תורה ע"ש והיינו ג"כ דתורה עניינה דין ולכן דבר של תורה נאמר בל' עזה וקשה עש"ה ולכן אין בגירושין ייחוס למשנה תורה ואין נחשב ספר משנה תורה במניין ג"ט ויש עוד טעם דמקרא זה ועשית הישר והטוב בעיני ד' מורה על חיבור איש ואשה דנקרא טוב בעיני ד' דלכן היפוכו המשחית זרעו חלילה נאמר עליו ויהי' ער בכור יהודה רע בעיני ד' וע' ברכות י' ב' והטוב בעיניך עשיתי שסמך גאולה לתפלה והוא ג"כ חיבור הנותן והמקבל כי גאולה הוא מצד הנותן כי מי שהוא בשיעבוד חלילה אף להתפלל אין יכול כי אין חבוש מתיר עצמו ורק שהגואל נותן ומשפיע לו הגאולה ותפלה הוא מצד המקבל ע' נדה ל"א ב' נקבה נקי' באה עד דאמרה

מזוני לא יהבו לה וברש"י עד דאמרה מזוני שיודעת להתפלל הרי כי התפלה הוא בבחי' הנקיבה והמקבל ולכן סמיכות גאולה לתפלה הוא חיבור הנותן והמקבל ונקרא והטוב בעיניך עשיתי וע"כ ס' משנה תורה דנקרא כולו ע"ש ועשית הישר והטוב בעיני ד' לכן אין הגירושין דהם פירוד איש מאשה מתייחסים לו דו"ק מאוד ועוד כי המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות כמבואר שלהי מכלתין ודמעות באים מן העינים הרי כי הגירושין אינם טוב בעיני ה' מדהעינים כביכול מורידין עליו דמעות הרי שאין הדבר טוב ומקובל בעינים וכ"ז נכון בס"ד:

שם תוד"ה ואם כ' דאל"כ לא שבקת חיי לכל ברי', נ"ב ל' הגמ' ב"ק צ"א ב' א"כ לא שבקת חיי לברייתא וע"ע ב"מ ע"ב א' לא שביק איסי חיי לכל ברי' ובברכות ס"א ב' לא שביק מר חיי לכל ברי':

שם ליבעי תרי כו' רוב בקיאין כו' ורבנן הוא דאצרוך כו' נ"ב ע' דוגמא חידושי הר"ן ר"ה כ"ב ב' ד"ה וחד מי מהימן כו' מש"ש דכיון דמדאוריתא א"צ להעיד עליו כלל ומדרבנן הוא דאצרוך כו' בעד אחד סגי כו' עש"ה:

שם מידי דהוי אכל עדיות שבתורה, נ"ב כל' זה סוטה ב' ב':

שם ע"א נאמן באיסורין, נ"ב ואפי' במקום שאפשר לברר א"נ לברר, כך יש ללמוד משו"ת הרא"ש כלל ג' אות ה':

שם רוב בקיאין הן, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ו סי' קכ"ח וז"ל ומה שהבאת מפ"ק דגיטין דאמר רוב בקיאין הם לבי מגמגם דהא דאמר רוב בקיאין הן הוא אליבא דרבה דאית לי' טעמא משום שאין בקיאים לשמה אבל אנן קיי"ל כרבא דאית לי' טעמא משום דאין עדים מצויין לקיימו ואין צריכין למימר אליבא דרבא רוב בקיאין הן עכ"ל וצע"ק דהא דאמר לרבה דרוב בקיאין הוא דבר של מציאות ואין סברא שיחלוק רבא ע"ז:

שם רש"י אין בני מדינת הים בני תורה, נ"ב כעניין זה פסחים נ"א א' בני מדינת הים נמי כיון דלא שכיחי רבנן גבייהו ככותים דמי כו':

שם תוד"ה דאתיוה בי תרי כ' דאטו בכיפה תלו להו, נ"ב ל' הגמ' סוטה ו' ב':

שם כ' מפרש ריב"א כו' נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל מ"ה אות יו"ד וע"ע שם אות כ"ט בסוף האות עש"ה:

שם תוד"ה הוי דבר שבערוה כ' דס"ד דחשיב כמו דבר שבערוה, נ"ב עמ"ש בזה באתוון דאוריתא (כלל כא), וכעת מצאתי בס' הישר לר"ת [דף פ"ג ע"ב דפוס וויען] אריכות בזה דנדה לא חשיבא ערוה עש"ה. וע"ע בשו"ת מעיל צדקה סי' ל"ד אריכות בכאן ע"ש. וע' מהרי"ק שורש ע"ב. וע"ע בירושלמי סנהדרין פ"ז ה"ז מכיון דכתי' קריבה קריבה כמי

שכולהם כאן ע"ש. וע"ע רעיא מהימנא פ' ויקרא (דט"ז ע"ב דפוס ווילנא) דכ' דוכתין אית בגיהנם לאינון דמגלי עריין כו' ולאינון דשכבין עם נדה או בת אל נכר כו', עכ"ל. ומשמע דנדה לא חשיבא ערוה. וכן בכותית היא מחלוקת בראשונים ז"ל אי חשיבא ערוה לעניין יהרג ואל יעבור וכדומה ומרעיא מהימנא הנ"ל משמע ג"כ דלא חשיבא ערוה, וע' שבת פ"ב ב' דאמר אקרא תזרם כמו דוה צא תאמר לו ע"ש דאמר צא תאמר לו הכנס אל תאמר לו ואינו מובן כלל דאם הכתוב מצוה לומר צא פשיטא שלא נאמר הכנס ומאי בעי הש"ס בזה ונ' דאי נימא דנדה אינה ערוה א"כ הא אינה ביהרג ואל יעבור וא"כ הא יש מציאות בנדה שיהי' ההכנס מצוה כגון שאמרו עכו"ם להורגו אם לא יבעול נדה דלרמב"ם דכל שדינו דיעבור כו' אם נהרג מתחייב בנפשו וא"כ הביאה מצוה וחיוב משום פ"נ וע"כ כיון דנאמר תזרם כמו דוה ה"א דגם בעכו"ם הוא כן ואילו עכו"ם הא הוא ביהרג ואל יעבור באמת ולכן פירש ואמר צא תאמר לו היינו דרק לעניין חיוב צא שיש בנדה הוא דאיתקש אבל הכנס אל תאמר לו דלעניין הכנס לא איתקש דבעכו"ם אין לך לומר הכנס בשום פעם ואפי' במקום פ"נ דלעניין זה לא איתקש לנדה ודו"ק כי נכון מאוד בס"ד ושוב מצאתי בבכור שור שם העיר קצת מזה ואולם דבריו שם אינם מבוררין וגם צריכים עיון דמ"ש מציאות הכנס בנדה באמרה לו נטמאתי דאסור לפרוש אין מובן כלל דכיון דיציאתו הנאה לו כביאתו אין זה הכנס רק אדרבה מה דאומרם לו שיעמוד עד שימות האבר ולא יפרוש ה"ז שאומרים לו שלא לכנוס כיון דההנאה היא היא האיסור וההליכה אל ההנאה היא היא הכניסה וז"פ ואך כדברינו הנ"ל מובן לנכון בס"ד דבועל נדה באמת והיא כניסה רק שהיא כניסה מחויבת משום פ"נ:

דף ג.

אתי למיגזיי', נ"ב כעין זה לקמן ל"ה ב' וס"ז ב' וע' שו"ת תה"ד ח"ב סי' ט"ו שכ' ונ' טעם וסברא דכל מה שנוכל למעט ההרשאה טפי עדיף משום דאיכא למיחש שמא יארע קלקול מרוב הכתיבה ומתבטל השליחות והכי אמרי' בריש גיטין אתי למיגזיי' ומה בכך אי גזיי' ומתבטל השליחות אלא משום עיגונא חשו להכי עכ"ל הנה דעתו ז"ל דחשש דאתי למיגזיי' אין הכוונה שיותן לה הגט בדיבור הגזוז רק שלא יותן לה הגט באמת ותשאר עגונה וחשו משום עיגונא וזה דלא כפירש"י כאן ד"ה אתי למיגזיי' וגם הך דלקמן ל"ה ב' וס"ז ב' הויין תיובתי' וכמובן וצ"ע וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' מ"ד מש"ש ואיכא למיחש למאי דאיתא בגיטין אי מפשת דיבורא אתי למיגזיי' בתפלה הקבוע כו' ע"ש ואינו נ' כלל דאין לו עניין כלל להך דכאן:

דף ג:

תוד"ה וכי לא בעי ר"מ. כ' דמדאוריתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד, נ"ב ע' לקח טוב, ומצאתי עוד בשו"ת מהראנ"ח סי' נ"ג דכ' דלסוברים דפסול שונא לדון הוא רק לכתחלה, נ' דאין האיסור מדאוריתא, דא"כ היו פסולים אפי' דיעבד, ואפי' כשתמצא לומר דבאוריתא נמי איכא מידי דאסור לכתחלה ובדיעבד שפיר דמי מ"מ כו', עכ"ל. וע"ע ס' פרי תואר יו"ד סי' צ"ט סוף ס"ק ח' וע"ש דמוכח מדבריו דבמידי דהלמ"מ אפשר שיהי' חילוק בין לכתחלה לדיעבד דכך נמסרה הלכה ע"ש. ועי' עוד יתר ע"ז במרדכי בהלכות קטנות סי' תתקס"א דכ' וז"ל, והא דאמרי' שרטוט מזוזה הל"מ, היינו למצוה, וה"נ אמרי' הל"מ תפילין על הקלף מזוזה על דוכסוסטוס ואוקי למצוה, ומדאצטריך נמי למיתני אם שינה פסול, ש"מ דסתם הלכה למשה מסיני לכתחלה, עכ"ל. והוא חידוש גדול וצ"ע מכמה דוכתי. וע"ע שו"ת מהר"י מינץ סי' י"ב מש"ש וכן טעם דדיעבד ולכתחלה במקום איסור דאוריתא אינו מועיל, עכ"ל. וע"ע הגהות חות יאיר על הרי"ף ברכות ד"ט ע"א מדפי הרי"ף דכ' שם דלרבי צריך קרא אף בדיעבד ולרבנן אף לכתחלה ע"ש, ומשמע דיש לחלק בדאוריתא בין לכתחלה לדיעבד. וע"ע מרדכי קידושין פ"ק רמז ת"צ דמשמע מדבריו דקרא דנעלו אתי למצוה לכתחלה וריבוי דנעל נעל אתי לדיעבד דאל"כ הל"ל אבל מדרבנן מצוה בשלו ודו"ק. ועמ"ש על הגליון קידושין כ"א ב' בשם מס' עבדים עש"ה. וע' שו"ת נוב"י מהדו"ת חאה"ע סי' ס"ט:

דף ד.

וכ"ת אנן מדאוריתא כו' נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תקע"ג דן מכאן אלעלמא דכל שנאמר היתיר דרך סתם הכוונה גם מדרבנן דאל"כ דבר תורה מיבעי לי' ע"ש וצ"ל דזהו רק בל' האמוראים אבל בל' משנה הא מצינו בנדרים י"ד א' דנאמר במשנה לא אמר כלום ואמר בגמ' עלה לא אמר כלום מדאוריתא וצריך שאלה מדרבנן ועמש"ש בגליון ויל"ע עוד בחולין צ"ב ב' דמפרש מימרא דשמואל דאמר וחלבו מותר דהכוונה דמותר. מה"ת אבל אסור מדרבנן ע"ש וע' עוד תוס' יומא ז' א' ד"ה שנטמא בסה"ד עש"ה וע"ע נדה ל"ד א' מאי לאו טהורה גמורה לא טהורה מדאוריתא וטמאה מדרבנן עש"ה ומאי דמשמע מכאן דל' דבר תורה משמעו ושייך היכא דמדרבנן אינו כן וכך נזכר ל' דבר תורה בכל דוכתי על כה"ג ואולם לפעמים הוא יוצא מן הכלל ע' ב"ב קי"ד ב' דבר תורה האב יורש את בנו כו' ע"ש דשם גם מדרבנן הוא כן ואין שם חילוק דדאוריתא ודרבנן רק כוונת דבר תורה לומר שמן המקרא יש ללמוד דבר זה עש"ה:

דף ד:

אי מההיא ה"א ה"מ דיעבד נ"ב ע' תה"ד ח"ב סי' נ"ב:

דף ה.

שלא תחלוק בשליחות נ"ב דוגמא לזה לעיל ד' א' שלא תחלוק במדה"י וב"ב ק"ס ב' שלא תחלוק בין גיטין לשטרות ונדה ד' ב' שלא תחלוק במעל"ע ורש"י קידושין נ"ח א' ד"ה ישרפו דכ' ובחי' נמי גזרו שלא תחלוק בדין חשנב"ע כו' וע' חידושי רמב"ן שבת כ"ג ב' ד"ה א"ל אביי שכ' אבל שמן שריפה דמתני' וודאי מדרבנן הוא ולא לחלוק בשריפת קדשים כו' וברוקח ה' נדה סי' שי"ח שלא תיחלק בספיר' ותוס' פסחים ק"ו א' ד"ה זוכרהו שלא לחלק בין שבת לשבת וירושלמי פסחים פ' כל שעה ה"ז דאין לשין מצה בפושרין שלא יחמיצו והתנינן כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו כו תמן הדבר מסור לכהנים והכהנים זריזין הן כו' הכהנים עצמו מהו שילושו מצתן בפושרין ייבא כהדא דתנא כו' נדה חופפת וסורקת כהנת (הטובלת לתרומה) אינה חופפת וסורקת נדה כהנת חופפת וסורקת שלא לחלוק בין נדה לנדה והכא שלא לחלוק בין מצה למצה ומעין זה ביבמות ס"ו א' באלמנותה לא פליגי רבנן וברש"י ביצה כ"ד ב' ד"ה אם יש מאותו המין כ' ולא תחלוק במחובר כו' והיינו ג"כ דאף דבעכו"ם לא שייך הקצאה לומר שהקצהו במה שלא ליקטו מאתמול מ"מ שלא תחלוק במחובר אסרו גם מחובר של עכו"ם ובשו"ת ח"צ סי' נ"ה וממילא אפי' בין תבשיל לתבשיל נמי כדי שלא תחלוק באמצעיים וע"ע ירושלמי חלה פ"ב ה"ג שלא תחלוק לעיסת בעה"ב וכהנה עוד רבות מאוד ועי' שו"ת מהר"ם פדווה סי' ב' וסי' ג' מש"ש ג"כ סברא דשלא תחלוק בשליחות ע"ש וע"ע שו"ת שבות יעקב סי' קט"ו ודע דסברא זו דשלא תחלוק הוא סברא של השוואת המדות כמבואר בנדה ד' ב' שם השוו חכמים מדותיהם שלא תחלוק במעל"ע והיינו ג"כ טעמא דאמרי' בכ"מ דלא פלוג רבנן וכמובן וע' חידוש בזה בפנ"י ברכות דף ל' ד"ה א"ר ענן כו' דכ' אהך דטעה ולא הזכיר של ר"ח בתפלת ערבית אין מחזירין אותו לפי שאין ב"ד מקדשין את החודש אלא ביום וכ' שם הפנ"י בפירושו דמהאי טעמא דאין ב"ד מקדשין כו' לא הי' ראוי להזכיר כלל של ר"ח בתפלת ערבית אלא שהשוו חכמים מדותיהם להזכיר גם בשל ערבית וע"כ בדיעבד אין מחזירין אותו כיון דאין בו טעם העצמיי רק משום השואת המדות ע"ש ולפי"ז בכל מקום שמצינו הך דלא פלוג כו' ושלא תחלוק כו' להשואת המדות לא יהי' הדבר לעיכובא רק לכתחלה ואפי' במידי דמעכב מדרבנן ודבר זה צריך בירור בכולי' תלמודא ואכ"מ וע"ע סברא של

השואת המדות לרבה שבת י"ב ב' אמר רבה אפי' גבוה ב' מקומות כו' ע"ש ברש"י וע"ש בשבת קמ"ט א' פלוגתא וסוגי' ערוכה בזה וע"ש קמ"ט א' בחידושי רמב"ן ד"ה הכא במראה מתכת עסקינן עש"ה כל הדיבור:

שם השתא מינקט נקיט לי' כו' וערעור קמערער עלוי, נ"ב כעין זה לקמן ל"ח א' וס"ב א' וע"ע לקמן נ"ג א' השתא לאזוקי קא מיכוון כו' ועוד כעין זה איזהו מקומן הבאתים בלקח טוב כלל ח' אות ב':

שם הוי לא הוצרכו לומר בפ"נ ובפ"נ להחמיר עלי' אלא להקל עלי', נ"ב דוגמת ל' זה תוספתא פסחים פרק ג' הוי לא אמרו לחזור אלא להקל עליו:

דף ה:

ויחזור ויתננו לה, נ"ב ע' תוספתא פרק ב' נקרע בו קרע של ב"ד פסול רשב"א מדבק את הקרעים ונותן לה ואומר לה בפ"נ ובפ"נ וע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' ה':

שם נמצא אתה מוציא לעז, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' קכ"ח וע' שו"ת מהראנ"ח סי' י"ב ד"ה נשאלתי וע' שו"ת מהרי"ל סי' ק"ה וע' שו"ת משפטים ישרים סי' רכ"ז וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ז' וע' שו"ת מהרי"ט סי' פ"ו:

שם תוד"ה אפילו כ' דמסתמא סיימו לשמה, נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית א' חדר ב' וג' דהביא תוס' דכאן וכ' דבעי' כתיבת כל הגט לשמה ולא מהני לא רוב גט ולא רוב אות וכ"ש מקצת והביא ראי' מלקמן כ"ג א' איתיבי' כשהוא כותבו כאילו כותבו לשמה מאי לאו כשהוא כותבו לטורף כו' כאילו כותבו לפנקס לטופס כו' לא כשהוא חותמו כו' כאילו כותבו כו' ואי איתא מדוע לא מוקי תרווייהו בחדא עניינא דה"ק כשהוא כותב מקצת אות של חתימה לשמה או רובו כאילו כותבו כולו או כשהוא כותב מקצת החתימה לשמה או רובה כאילו כותבה כולה וע"כ דמה דבעי' לשמה צריך שיהי' הכל לשמה ולא יחסר אפי' מיעוט אות ע"ש בארוכה:

דף ו.

אפי' הוא בבית וסופר בעליי', נ"ב ע' דוגמא בירושלמי הוריות פ"א ה"ב בית דין בבית ויחיד בעליי' ע"ש:

דף ו:

ואר"י שתים כותבין כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רע"ד ובציוני עין משפט כאן ציון ב' דיבורי הרמב"ם והם סותרים:

דף ז.

בני אדם העומדים עלי פו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' צ"ט:
שם קא מצערי לי טובא. נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל י"ז אות ב':
שם ונתנוהו לגניבא בקולר, נ"ב לקמן ס"ה ב' וע' לקמן ל"א ב' ועוד ס"ב א' מעניין גניבא והוזכר עוד ברכות כ"ז א' רב איקלע לבי גניבא וע' ירושלמי ע"ז פ"ב ה"ח דרבי אמר על גניבא אני זקן והוא זקן פי' שכנגדי חלוק עלי עש"ה:

דף ז:

שוב אין מראין לו סימני עניות, נ"ב אינו מובן כלל דהל"ל שוב אין מראין לו עניות ונ' דכל דבר יש לו שורש בכ"ב אותיות התורה כנודע מספר יציר' ומכמה דוכתי והנה בש"ס שבת ק"ד א' ס' ע' סמוך עניים לישנא אחרינא סימנים עשה כו' ומבואר דעניות שורשו באות עי"ן אלא דרפואה קודמת למכה דאות סמ"ך הקודמת לה מורה סמיכה והם יחד סמוך עניים וא"כ ראוי שלא יושהה ויתקיים עניות באדם רק יהי' לו סמיכה משמים להצילו מעניותו רק חלילה כשנגזר עניות על אדם אז האות סמ"ך נדרשת כל' השני סימני"ם ואז נדרשים הסמ"ך עי"ן יחד סימני עניות ודו"ק וע"כ כאשר העני עצמו נותן צדקה וסומך עניים בצדקתו אז מדה כנגד מדה נסתלק גם בשמים דרש סימני"ם דאות סמ"ך ונהפך להדרש כל' ראשון סמו"ך להיות יחד סמוך עניים וסומכין אותו מן השמים וניצל מעניותו וזהו שוב אין מראין לו סימני עניות היינו דשוב אין צירוף הס"ע סימני עניות רק הצירוף סמוך עניים כי כן המשיך בתתו צדקה וסמכו עניים ונסמך מן השמים וניצל מעניותו ודו"ק היטיב כי נכון מאוד בס"ד:

דף ח.

בשלשה דרכים שוותה סוריא כו', נ"ב ע' אהלות פי"ח מ"ז:

דף ח:

משום יישוב א"י לא גזור רבנן, נ"ב עמ"ש בגליון יבמות ס"א א' וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' ק"כ משמע דעיקר הטעם כאן כדי להציל השדה מיד עכו"ם שלא יהי' לעכו"ם חלק בארץ והוא ככל הנך שריותי דמתירין מטעמא דמפני שהוא כמציל מידם וכדלקמן מ"ד א' ועוד בכמה דוכתי עש"ה:

דף ט.

שהרי יצא עליו שם בן חורין, נ"ב כזה לקמן מ"א א' וע"ע דוגמת ל' זה ביצה י"ג ב' הואיל ויצא עליו שם מעשר אלא דשם קאי אדינא דאוריתא ויש לו מובן אחר ע"ש וע"ע קידושין ע"ג ב' הואיל ויצא עליו שם אסופי וע"ע שלטי הגבורים ע"ז ריש פרק א' אהא דאמר חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר וז"ל לא משום כבודו של ראשון נגעו בה אלא הטעם הוא הואיל ונפקא עלי' שם דאיסורא ה"ל חתיכה דאיסורא עכ"ל:

דף ט:

ששלח ר' אלעזר לגולה, נ"ב כל' זה חולין פ"ו ב':
שם תוד"ה מקרעין כ' ומקרעין עליו שמות העדים כו', נ"ב הכוונה דמקרעין ומחסרין עד כדי שמות העדים ועוד מעט יותר לירושלמי המובא בתוס' כאן ידקדק מזה במהרי"ק שורש קכ"ד דתיבת קריעה פעמים פירושו קריעה וחסרון עש"ה מש"ש בזה והנה מה דאמר כאן וממלאין את הקרעים דיו אע"ג דאין ממלאין לגמרי לירושלמי הנ"ל וחסר מעט ועכ"ז קרי לי' ממלאין ע' דוגמתו בשבועות מ"ג א' אבל א"ל בית זה מלא כו'. ובתוס' שם ד"ה אלא אמר רבא כ' וי"ל דשאין חסירה אלא מעט מיקריא מליאה:

דף י:

תני עדו, נ"ב כזה סנהדרין כ"ג א':
שם כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם כו' נ"ב ע' שו"ת חוט המשולש טור ג' סי' ו':
שם והא"ר אבא כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל מ"ה אות כ"ה:

דף יא.

אתרא באתרא לא מיחליף, נ"ב ע' תוס' שבת כ"ט ב' ד"ה גזיר' וע' ע"ז מ' ב' עש"ה וע' רש"י עירובין מ"ב ב' ד"ה שני מקומות הן עש"ה:

דף יא:

שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו, נ"ב אין להקשות דיוקא דרישא אדסיפא לעניין דבר שאינו לא זכות ולא חוב דתנא קושטא דמילתא נקט דבעבד הוא זכות ובאשה לא לבד שאינו זכות רק גם חוב אבל וודאי דאפי' דבר שאינו חוב כל שאינו זכות א"א

לעשות עבור אחר שלא מדעתו דמי שם העושה לשליחו אם אין לו תועלת בדבר וע' שו"ת נוב"י חאה"ע סי' ע' ד"ה ומה ששאל אם יש לזכות לה רשות כו':
שם א"ל דרדקי, נ"ב פסחים דל"ה ע"א, גליון הגרע"א ז"ל וכמוהו עוד שבת קמ"ה ב' ויבמות פ"ה א':
שם התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה, נ"ב ע' ברא"ש דכ' הטעם דלאו כל כמיני' לשווי' שליח לחוב לאחריני וע' דוגמתו בשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' ל"א ושוב ראיתי דל' הרא"ש נלקח מן השאלתות פ' שופטים סי' ק"נ וז"ל שאילתא דאילו מאן דאית לי' דינא בהדי חברי' ומשדר שליחא למיתבעי' בדינא כו' מצי אמר לי' ההוא דאית דינא בהדי' את לאו בעל דברים דידי את כו' ואע"ג דקיי"ל דשלוחו של אדם כמותו לאו כל כמיני' דחייב לאחריני כו' עכ"ל וע' שו"ת נוב"י מהדו"ת חאה"ע סי' ס"ט:

דף יב.

ומיגו דזכי כו' נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' ת"ז וחידש שכלל מיגו דכאן עם מיגו דטוען ונטען והם נושאים שונים לגמרי דשם הוא הוכחה שאומר אמת וכאן הוא עניין אחר:
שם להזהיר לעני על שלו, נ"ב ע' לעיל ז' ב' אפי' עני המתפרנס כו' וע' ש"ע או"ח סי' תרצ"ד בט"ז ופר"ח אם עני חייב במתנות לאביונים וע' שו"ת חות יאיר סי' ט' כתב בפשיטות דחייב וע' שו"ת מהר"ם ב"ר ברוך סי' תשנ"ג עש"ה כל התשובה ומש"ש שצדקה אינו אלא כמתנה בעלמא לעשר ולגבות ממנו חוב נ' הכוונה דצריך לתת מעשר כספים לעניים כמו כל אדם ממה שמרויח ואין לחוש לומר דה"ל מעביר על דעתו של בעה"ב דנתנו לו ואולי לא ה' רוצה לתתו לעני האחר שיתן הוא דז"א דכיון דנתנו לו הוא שלו לכל דבר כשאר מתנה ולכן צריך לעשר ממנו וכעניין הך דכאן להזהיר כו' ולעיל ז' ב' אפי' עני המתפרנס כו' וכן בע"ח גובה ממנו ואין לומר דאדעתא דליגבי' בע"ח לא יהיב לי' כ"נ כוונתו וע"ע ירושלמי פאה פ"א ה"ה בסופו אי עני רשאי ליטול מעשר עני מתבואת עצמו עש"ה וע' ש"ס דידן חולין קל"א א' וב' דמבואר דאין יכול ליטול ע"ש וע' תוס' פסחים ל"ח א' ד"ה אתיא וע' שו"ת שאגת ארי' סי' צ"ז:
שם ורבנן סברי מאן דמרחם אבני תרי אעבד נמי רחומי מרחם, נ"ב ע' לקמן ל"ז ב' דלעניין פדיון ס"ל להיפוך דרשב"ג סבר כשם שמצוה לפדות את בני חורין כך תצוה לפדות את העבדים ורבנן פליגי עלי' וע"ש:

דף יב:

ולימא לי' הקדש עד השתא סגי לך בלא העדפה והשתא נמי תיסגי לך בלא העדפה, נ"ב דוגמתו ערכין כ"ד א' פשיטא כי היכא דסגי לי' עד השתא השתא נמי סגי לי':

דף יג.

דאי בעי שקיל ד' זוזי מישראל, נ"ב ע' תוס' מנחות ק"ז ב' ד"ה כבש דאורחי' דהש"ס למינקט ד' זוזי והביאו הך דכאן ועוד כמה דוכתי ע"ש ויש עוד בב"מ קי"ח א' דתקינו רבנן למיתב לי' ארבע זוזי כו' ובנדה מ"ז א' ויהיב לה ד' זוזי דמי בושתה כו' ואולם בהך דכאן י"ל דנקט בדיוק ד' זוזי לפי שזהו שיווי הפחות של אדם עי' ערכין כ' א' מי איכא גברא דלא שוי ד' זוזי וע"ע שיעור ד' זוזי בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קמ"ז בסופו:

שם תוד"ה והא כ' ועוד מפרש רבינו תם דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא בדבר שהושלש מתחלה לכך, נ"ב ע' אריכות בשו"ת הריב"ש סי' ר"ז ד"ה ועתה נשאר לבאר כו' ושם כמה דברי חידוש בעניין מצוה לקיים דברי המת ומהם דלא אמרי' בי' מכלל הן אתה שומע לאו רק מה שאמר בפירוש ועי' שו"ת חוט המשולש טור א' סי' ל"ג כ' להיפוך דגם מוסיפין על דבריו כפי מה שאומדין דעתו והביא ראי' מדברי הריב"ש עצמם עש"ה וחידוש שלא העיר מתשובת הריב"ש הנ"ל דמבואר בה איפכא דאין לנו רק מה שאומר בפירוש וע' עוד בשו"ת חוט המשולש שם סי' כ"ג עש"ה ועוד שם סי' נ"א עש"ה וע"ע שם טור בי' סי' ז' ד"ה ומעניין שטר העסק כו' עש"ה וע"ע שם סי' כ' ד"ה לזה יש לומר כו' וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ק"ל עש"ה וע"ע שו"ת שבות יעקב סי' קס"ח עש"ה:

שם כ' ועוד אור"ת כו' נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ט"ו אות א' וע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' קע"ה וע' תוס' עירובין ע' ב' ד"ה תא שמע עש"ה:

דף יד.

תוד"ה ולא כ' ומשמע מדבריהם דמנפשי' אין נאמן לומר טעיתי כו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת חוט המשולש טור ב' סי' ל"ג:

שם תוד"ה ומר סבר כ' וכה"ג אשכחן כו', נ"ב ע"ע דמיונות לזה בשו"ת חות יאיר סי' קפ"ח בסוף התשובה ע"ש וע' תוס' מנחות צ' א' ד"ה שאפי' מש"ש ומיהו על כרחין לאו טעם גמור הוא כו' ואולם במנחות ט"ו א' עושה הש"ס קושי' מזה ממה דר' יהודה גופי' אמר טעם אחר לפי שאין קרבן ציבור חלוק ואי איתא לפי שאין הציץ מרצה על אכילות מיבעי לי' ע"ש:

דף טז.

חציו בביאה כו', ג"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"א סי' ב' וע"ע שם ח"ב סי' ל"א וסי' פ"ח:
שם חציו בטבילה וחציו בנתינה מאי, נ"ב ע' פי' הראב"ד עדיות פרק א' משנה ג' מש"ש אהך דשמאי אומר ט' קבין דטעמא דשמאי דטבילה פוסלת טבילה ע"ש ומשמע דטהרת ט' קבין הוא תורת טבילה וא"כ ראוי לכאורה שתצטרף חצי' עם חצי בטבילה ובאתי רק להעיר:

דף יז.

תוד"ה מפני כ' שהעבד הוא מוחזק בעצמו, נ"ב כזה תוס' קידושין ט"ז א' ד"ה והרב מיהו שם אייריי בע"ע וגם אי נימא דאין גופו קנוי וע' תוס' כתובות מ"ב א' ד"ה הפלת וע' מהרי"ק שורש צ"ד:

דף יז:

ומה הועילו חכמים בתקנתן נ"ב כל' זה ב"מ י"ז ב':
שם גליון הש"ס ד"ה גמרא כ' כעין זה ב"מ נ"ב ועוד כעין זה יומא ס"ד ב' ושם בעלי המחלוקת ר' יוחנן ורב:

דף יח.

לא מקדים איניש פורענותא לנפשי' נ"ב מעין זה מגילה ה' א' אקדומי פורענות לא מקדמי:
שם לשמואל יאמרו כו' נ"ב ע' ס' בכור שור חולין צ"ה א' ד"ה ת"ש תשע חניות דכ' דאין הטעם כאן משום גזיר' שמא יבואו להתיר שניהם רק הטעם דאין לפסוק דבר התמוה לבני אדם עש"ה וצ"ע דבעירובין צ"א א' יש ג"כ כהך דכאן לשמואל יאמרו ב' כלים בחצר אחת זה מותר וזה אסור ושם הכוונה משום גזיר' כנ"ל מדמשני שם ר"ש לטעמי' דלא גזר כו' עש"ה בגמ' דמפורש הטעם משום גזיר' כנ"ל:
שם מאימתי כתובה משמטת נ"ב ע' שו"ת ראשית בכורים ח"ב סי' א' דנ"ו ע"ב שנסתפק אי נשים ישנן במ"ע דשמיטה דאולי ה"ל מ"ע שהזג"ע ולכאורה הדבר מפורש כאן וגם במשנה דשביעית האונס והמפתה כו' אין משמטין אולם לפמש"ש דבלאו דלא יגוש וודאי דישנן ורק בעשה דשמוט הוא דיש להסתפק ע"ש א"כ אין ראי' ועכ"פ הי' לו להביא גמ' דכאן ומשנה דשביעית הנ"ל וגם י"ל הכוונה דנ"מ אם מכרה הכתובה לאיש אולם אי

נימא דאינן בעשה דשמוט יש לספק גם במכרה לאיש אי ישנו בעשה דשמוט ע' בכורות י"א ב' קאתינא מכח גברא דלא מצית לאישתועיי דינא בהדי' ובב"ק צ"ו א' הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם אולם שם הוא לגריעותא ואין להאריך דנ' פשוט דנשים ישנן בעשה דשמוט אי משום דמשביעית ואילך אין לו הפסק ואי משום דהוא מ"ע דשוא"ת ואיכא לאו בהדי' וגם י"ל דממונא מאיסורא לא ילפי' ואין לימוד לפטור נשים ממ"ע שהז"ג שבדבר שבממון ובין אדם לחבירו וגם הרי שביעית אפקעתא דמלכא הוא והחוב משומט מאיליו וכל עניין עשה דשמוט רק שיסכים האדם אל השמיטה שגזרה תורה ויאמר משמט אני דוגמת בכור דמצוה להקדישו אעפ"י שקדוש מאיליו ע' ערכין כ"ט א' וא"כ כיון דגוף השמיטה של תורה רק דין הוא ולא שייך במ"ע שהז"ג ונוהג וודאי גם בנשים א"כ שוב גם מצוות ההסכמה לדין התורה מיסתבר דישנו וודאי גם בנשים שגם הנשים יש להם להסכים לדין שבנה בם התורה ודו"ק אולם לדעת היריאים סי' רע"ח דשמיטת כספים לאו אפקעתא דמלכא הוא ואין החוב משומט מאיליו רק מצוה גרידא הוא על המלוה לשמט א"כ ליתא לטעם האחרון הנ"ל:

שם רב אמר משתפגום ותזקוף לשמואל אמר וכו' זקפה אעפ"י שלא פגמה, נ"ב עי' ב"מ קט"ו א' ת"ר לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו כו' אבל אתה נכנס לשכר כתף לשכר חמר כו' יכול אפי' זקפן עליו במלוה ת"ל משאת מאומה ומבואר דבעי' קרא לזה ולולי קרא לא היית' הזקיפה מועלת לחושבה מלוה ולהיות לה דין מלוה לעניין לאו דלא תבא אל ביתו וגו' וא"כ כאן דלא מייתי קרא לכאורה אין לזקיפה להועיל מסברא גרידא ואולי ילפי' לי' מהך דב"מ וע"ע שביעית פרק יו"ד משנה אי ואם עשאה מלוה ה"ז משמט כו' עש"ה:

דף יט.

כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק נ"ב ע' תוספתא פ"ק דעדיות לא הוזכרו דברי יחיד בין המרובין אלא שמא הוצרך להן שעה ויסמכו עליהן וע' מעין זה בשינוי לשון במשנה עדיות פ"ק מ"ה וע"ש בפי' הראב"ד:

שם על יד של עבד, נ"ב ע' רי"ו נתיב כ"ד ח"ב וע' שו"ת מעיל צדקה סי' ס"ה:

דף יט:

צריכי למיקריי', נ"ב אם חיוב זה הוא מה"ת ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' רט"ו:

דף כ.

הא בעי' שינה שמו ושמה, נ"ב גי' התוס' הא בעי' שמו ושמה וכך הובאה הגירסא בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' קצ"ז וע"ש:

שם וכתב ולא חקק נ"ב ע' רוקח ה' פסח פי' ר"פ לעניין חקיקה בשבת ומש"ש או כמצייר ומשמע דיש גם בציור עוף וכדומה מלאכת כותב בשבת ע' בזה בירושלמי שבת פ' כלל גדול וע' תוספתא שבת פרק י"ב ושמעתי דציור בעלי חיים הי' כתב בימים הראשונים והוא נקרא היראגליפען שריפט בל"א:

דף כ:

דמעורה, נ"ב גי' הרשב"א בשו"ת המיוחסות סי' קמ"ה דמעריב:

דף כא.

אטו שליחות מידה איתרבי כו' ואיב"ע כו', נ"ב משמע דר' שימי בר אשי וכן האיב"ע ס"ל דגם שליחות הוא מעניין יד ואולי הטעם משום דמצינו לשון שליחות אצל יד כמו וישלח אברהם את ידו ידה ליתד תשלחנה ותשלח את אמתה ע' בסדר הגט שבשו"ת מהר"ם פאדווה סי' קי"ו שהביא פסוקים אלו בין פסוקי השליחות ע"ש:

שם שליחות לקבלה נמי אשכחן בע"כ שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בע"כ, נ"ב דבר זה דמה שאב מקבל גט לבתו קטנה הוא בתורת שליחות לקבלה הוא גם לקמן ס"ב ב' איש הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה:

דף כא:

מי שאינו מחוסר אלא כו', נ"ב כעין זה חולין דף קל"ה ע"א וש"נ, גליון הגרע"א ז"ל ושם בחולין לא נמצא כלום בגליון הגרע"א ז"ל שלפני ובזכרוני כזה עוד בחולין פ"ד א' ופ"ט א' ובסנהדרין מ"ו ב' ובנזיר מ"ה א' וביומא ל"ב ב' ובסנהדרין קי"ב א':

שם ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין כו', נ"ב ע' שו"ת הרשב"א המיוחסות סי' קמ"ג דהית' סברת השואל דהטעם כאן דחיישי' שמא תשתה ושמא תלך באורך הזמן ושאל להרשב"א דאם נשבעה עד"ר שלא תשתה ושלא תלך אי מועיל להתירה והשיב הרשב"א שם וז"ל חורפי' גרם לי' למר דלא עיין בה כו' דאפי' יבא אליהו ויאמר שלא תלך כו' אין בכך כלום דטעמא דתנאים אלו אינו משום חשש דשמא תעבור ותלך כו' אלא משום דלעולם אגידא בי' מחמת תנאו ואין זה כריתות כו' עכ"ל וחידוש שדחה הרשב"א סברת השואל

הנ"ל בשתי ידים והנה היא מבוארת בתוספתא במכלתין פרק ה' ה"ז גיטך ע"מ שלא תלכי לביתו של אביך לעולם ע"מ שלא תשתי יין לעולם אינו גט שמא תלך ושמא תשתה ע"מ שלא תלכי כו' מכאן ועד שלשים יום כו' ה"ז גט אינו חושש שמא תלך ושמא תשתה עכ"ל התוספתא ואם דלהלכה ודאי צדקו דברי הרשב"א ז"ל דמש"ס דידן לא משמע הכי מ"מ חידוש שלא הביא ז"ל כלל דברי התוספתא שנאמר בה כסבר השואל:

שם רש"י ד"ה לא אפשר למקצייי' כ' דשייך במצוות כו', נ"ב עמ"ש בגליון ב"ק פ"ת א' וע' שו"ת שבות יעקב סי' קפ"א וע' שו"ת ח"צ הנוספות (בסוף ס' שו"ת ח"צ דס"ד ע"א מדפי הספר דפוס לבוב שנת תר"ס) אות ל"ד:

דף כב.

טבל וחולין מעורבין כו', נ"ב ע' תוספתא מעשרות שלהי פרק ב' ותיבות חצר חצר המוזכרים שם בדברי רשב"ג צריך למחקם:

דף כג.

עכו"ם לדעתא דנפשי' עביד, נ"ב שבת קכ"א א' וע' שו"ת חכם צבי סי' א':

שם כאן הודיעך שאין כח לשמה. נ"ב מעין ל' זה עירובין כ' א' כאן הודיעך כחן של מחיצות:

שם האיך סומא מותר באשתו האיך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה אלא בטביעת עינא דקלא כו'. נ"ב נזכר מזה סנהדרין ל"ח א' בג' דברים אדם משתנה מחבירו בקול ובמראה ובדעת בקול ובמראה משום ערוה כו', וברש"י שלא יתחלף לאשה בבעלה לא ביום מפני המראה ובלילה מפני הקול. וע' חידושי אגדות למהרש"א ב"ב קכ"ג א' ד"ה אלא מתוך סימנים דהקשה דלמה הוצרך יעקב למסור סימנים לרחל שלא יחליפה לבן בלאה היא הי' לו לסמוך אטביעות עינא דקלא ככל סומים ופקחים בנשותיהם בלילה דמותרים מטעם זה, עש"ה כל הדיבור:

דף כג:

לאו משום כו' אף שלוחכם ישראל, נ"ב צ"ע דבתרומות פ"ג מ"ד מפורש דעבד נעשה שליח לתרום תרומה:

שם הרי את שפתה ולדך בן חורין, נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' קפ"ח לעניין משחרר שפחתו סתם והיא מעוברת אם העובר בכלל השיחרור ואם יש חילוק בין ידע שהיא מעוברת ללא ידע ע"ש כל התשובה מש"ש בסוגי' דכאן ובעניין עובר ירך אמו:

שם תוד"ה ונעשה כ' תימא לר"י כו', נ"ב ע' סי' קרבן חגיגה סי' נ"ב ומש"ש דאיירי במקנה לה ידה בעת השיחרור כדי שתקבל הגט לעוברה צ"ע דנ' דמשחרר חצי עבדו דקנה לרבי דווקא חצי עבדו אבל לא את היד לבד דאין הנשמה תלוי' בו ועדיין גופה של הרב ומי יקנה היד ודו"ק:

דף כד.

והא לא חזרה שליחות אצל הבעל. נ"ב ע' בסדר הגט שבשו"ת מהר"ם פאדווה סי' קי"ו שכ' טעם שנקראין גירושין בל' חכמים בשם זה גירושין ולא בשם שילוח ככתוב בתורה ושלחה מביתו, וכ' שם תוך דבריו וז"ל, ע"כ עזבו לשון שילוח, לפי שרובו אינו לשון גירושין, ולקחו ביאור של שילוח דכתי' גבי גירושין ושלחה מביתו שהוא ל' גירושין מפני שרוב שילוח חוזר לאחר שעשה שליחותו כמו שילוח היונה והעורב דנח, ולקחו ל' גירושין שאינו חוזר לרצונו כמו ויגרש אותם מאת פני פרעה גרש לץ ויצא מדון ויגרשהו וילך שבכולן אין ברשות השליח לחזור כו', עכ"ל ז"ל. ואולי מכאן יצא להם ז"ל דבעי' בשליחות חזרה שליחות אצל הבעל כיון דרוב ל' שילוח שנאמר בתורה הוא כן שילוח החוזר וכמ"ש ז"ל.

והנה גוף שאלתו מדוע שבקו חכמים ל' שילוח דכתי' ושלחה מביתו ונקטו ל' גירושין, י"ל לפי של' גירושין מוקדם בתורה על גירושין, וכמ"ש בפ' בראשית ויגרש את האדם, ובתד"א פ"א מלמד שנתן לו הקב"ה גירושין כאשה, עכ"ל. וכוונת התד"א י"ל ג"כ כדברי הר"ש בעל סדר הגט הנ"ל ז"ל דגירושין היינו שילוח שאינו חוזר ושילוח הוא שילוח החוזר ולפי ששילוח אדה"ר הי' שילוח שאינו חוזר כי לא הועילה לו תשובתו לבטל גזירת מות תמות ולהחזירו לג"ע כמו עתה דתשובה עוקרת החטא ואדרבה מהפכתו לזכות [והטעם מבואר אצלי בחידושי אגדה שלי בכמה פנים] ולכן נקט הכתוב ל' ויגרש ולא נאמר וישלח את האדם והכוונה לומר ששילחו שילוח שאינו חוזר וזהו שנתן לו גירושין כאשה שנקראים גירושי' גירושין להורות על זה היות השילוח שילוח שאינו חוזר וכנ"ל:

דף כד:

תוד"ה לאיזו כ' ואור"י דאפי' מאן דסבר בעלמא יש ברירי כו', נ"ב יש ראי' לסברא זאת מהך דלקמן פ"ו ב' הא לא ידעי בהי מינייהו קא מיגרשה ע"ש ברש"י דכ' דאין זו נתינה לשמה מבוררת ולא מצינו בעלמא פסול כזה בדבר המעורב חד בחד דיופסל מפאת אין

ברי' ובעירוב מצינו להדיא איפכא דבריר' דלמפרע פסלי' גם בעירוב למ"ד אין ברי' ע' עירובין ל"ו ב' אם בא חכם כי'. ועכ"ז שם ל"ו א' היו לפניו שתי ככרות אחת טהורה ואחת טמאה כו' לא נחית הש"ס הלל דיהי' זה תלוי בבריר' דלמ"ד אין ברי' יופסל מפאת דלא ידעי' הי מינייהו קא קני וע"כ דגם למ"ד אין ברי' קני שפיר כיון דמבורר דאחד מאלו השנים קונה ורק לקמן שאני דבעי' נתינה לשמה ולשמה לא הוי רק כשמבורר לגמרי מי הוא וה"נ דכוותה וגוף דברי התוס' דוכתב לה לשמה משמע שיהא מבורר בשעת כתיבה ואפי' למ"ד יש ברירה לא מהני ע' דוגמא בתוס' ע"ז ס"ג א' ד"ה כגון דשם אתנן בעי' שיהא מבורר בשעת ביאה ואפי' למ"ד יש ברירה לא מהני ברירה דאח"כ לפוסלו ע"ש:

דף כה.

רש"י ד"ה מבין הכותים כ' והן חשודין כו' והלוקח והן צריך לעשר ודאי, נ"ב ע' כלים פי"ז מ"ה לא הוזכרו רמוני בדאן כו' אלא שיהיו מתעשרין ודאי כו' ובר"ש שם דאינם אלא מבין הכותים דבמקומן קא גדלו וכותאי וודאי לא מעשרי מה דמזבני לאחריני דלא חיישי אלפני עור כו' עכ"ל ול' חשודים שכ' רש"י כאן לכאורה אין משמעותו וודאי רק דאינם כעמי הארץ דרובן מעשרין רק הן חשודין על כך ויש לחוש מה"ת לשמא לא עישרו ולכן צריך לעשר כדין וודאי אבל לא שוודאי אינן מעשרין ויש נפקותא אם יכולין להפריש ממנו על טבל גמור ולא נחוש שמא כבר עישר הכותי והוי מן הפטור על החיוב ונזכרתי דד"ז פלוגתא דר"א ורבנן בדמאי פ"ה מ"ט דרבנן מחשבי לי' לתבואת כותי וודאי טבל ומתירין להפריש ממנו למקום אחר ור"א מחשיב לי' רק לספק ע"ש בר"ש וע"ע מנחות ס"ו ב' דאמר שם ר"מ דתורמין משל של כל ע"ש וא"כ כאן נמי דרש"י אדברי ר"מ קאי לא ה"ל למיכתב ל' חשודין דמשמעותו ספק ובאתי רק להעיר:

דף כה:

ולכי מיית הוי גיטא נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קמ"ז בעניין שנים שכתבו שטר בקניין שכל מי מהם שימות תחלה יזכה השני בנכסיו מעכשיו ולאחר מיתה ואח"כ רצה אחד מהם לחזור וכו' שם התשב"ץ וז"ל ואילו מת אחד מהן הי' אפשר לומר שזכה הנשאר מטעם ברי' דאמרי' הוברר הדבר שזה זכה תחלה במתנה אבל אם עדיין שניהם קיימין ליכא ברי' כלל ואם חזר בו אחד מהם חזרתו חזרה עכ"ל ע"ש ומתבאר מדבריו דאפי' למ"ד יש ברי' ולכי מיתברר תחיל למפרע מ"מ קודם שמתברר יכול לחזור וק' דא"כ מה מהני כאן טעמא דיש ברירה הרי כיון דכשמת חל הגט למפרע משעת הנתינה ואעפ"כ

הרי הי' הבעל יכול לחזור אחרי הנתינה וא"כ ה"ל גט בידה ומשיחה בידו ויכול לנתקו ולהביאו אצלו דאינה מגורשת דבשלמא במגרש אם לא באתי מכאן ועד ל' יום אע"ג דיכול לחזור מ"מ הרי חל רק לאחר ל' נמצא שאחר החלות אינו יכול להחזירו עוד ובאומר מעכשיו ולאחר ל' דחל מעכשיו הרי גם מעכשיו אינו יכול לחזור ומשא"כ כאן דחל מעכשיו אם מת אח"כ ואעפ"כ הרי הי' יכול לחזור עד מיתתו ואם הי' חוזר הית' חזרתו מועלת נמצא שהי' יכול להחזיר הגט אחרי חלותו וא"כ אפי' לא חזר אין לו לגט להועיל כלל דה"ל גט בידה ומשיחה בידו כו' כנ"ל וי"ל דזהו באמת כוונת הגמ' לקמן ע"ג ב' ולכי מיית הוי גיטא והא אין גט לאחר מיתה היינו דה"ק דמעכשיו הרי א"א שיחול דהא ה"ל גט בידה ומשיחה בידו וכח חזרתו הרי פוסק רק משמת וא"כ הרי חלותו ג"כ א"א לה להיות רק משמת דכ"ז שיכול לחזור א"א שיחול דה"ל משיחה בידו וא"כ כשמת הא ג"כ א"א שיחול דאין גט לאחר מיתה וע"ז משני באומר מעת שאני בעולם היינו שיחול הגט רגע לפני מיתתו דאז לא הי' בידו לחזור אחרי חלות הגט כיון דאחר החלות מיד מת ונתברר החלות וכשנתברר החלות הרי אינו יכול לחזור עוד ונמצא שאפי' היי מציאות שידבר עם המיתה יחד ולומר שחוזר בו לא הית' חזרתו מועלת ולכן שפיר חל הגט ודו"ק היטיב מאוד כי הוא כפתור ופרח בס"ד:

דף כו.

והא כי כתי' לה אתורף הוא דכתי' אלא אימא משום שנא' וכתב לה וגו', נ"ב דוגמת זה בכורות ט' א' והא כי כתי' האי בקדושת הגוף הוא דכתי' אלא משום שנא' הזכרים וגו':

דף כו:

קפסיק ותני כו' עד מן האירוסין, נ"ב יבמות כ' א':
שם משום תקנת וולד, נ"ב שם מ"ב א':

דף כז.

אם מכירו, נ"ב ע' פירש"י דתיבה אם מתפרש כמו או וע' כזה בירושלמי ע"ז פ"א ה"ז אם לצורך הרבים ע"ש בפני משה דפי' אם כמו או עש"ה:

דף כז:

תוד"ה ודוקא כ' אור"ת דע"ה נמי ידע בט"ע כו', נ"ב ע' שו"ת מעיל צדקה סי' ס"ג וע' ס' בכור שור כאן ושבת קי"ד א' ד"ה וא"ר יוחנן איזהו ת"ח כו':

דף כח.

נותן לה בחזקת שהוא קיים נ"ב ע' אריכות בסוגי' דכאן ובעניין אי חיישי' למיתה בשו"ת מעיל צדקה סי' מ"ח וע"ע שו"ח מהראנ"ח סי' ס"ג וע"ע שו"ת מהרי"ו סי' פ"ח וז"ל הרר"ח לדחות הראי' מהך דנותן לה בחזקת שהוא קיים דמזה ראי' דלא חיישי' למיתה וכ' דשאני הכא דלא איפשר דאל"כ אין אדם שולח גט ממדה"י לא עיין בה שפיר דהא לשם מקשו התוס' מהאי סבתא כו' ואם איתא מאי מקשו התם גבי גט אי אפשר אבל גבי סבתא אפשר כו' ומ"ש דמהא דאוכלת בתרומה נמי אין ראי' משום דהתם יש לה חזקת אכילת תרומה שהית' מותרת בתרומה עד עתה ויש לה חזקת היתר גם בזה אישתבש דהא התם אמר ואי אשמעי' גבי תרומה דזימנין דלא אפשר אבל גבי חטאת אימא לא לייתי חולין לעזרה קמ"ל ואם כדבריו דגבי תרומה איכא חזקת אכילת תרומה א"כ אמאי לא עביד צריכותא זאת דאי אשמעי' תרומה משום דאיכא חזקה אבל גבי חטאת דליכא חזקה אימא לא והי' עדיף טפי האי צריכותא דלא הי' קשה כמו שמקשה אסיפא [אולי צ"ל התוספת תחת אסיפא] מספק חטאת העוף ע"ש עכ"ל ז"ל וע"ע שו"ת נחלת שבעה סי' ל"ט ושם סי' ע"ז, ע"ח ע"ט, פ':

שם אסורה לאכול בתרומה מיד, נ"ב ע' מה שדימה לזה בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' קע"ג וע' יבמות ס"ט ב' דמשמע דהחשש דכאן שמא ימות ותיתסר בתרומה הוא רק משום מעלת תרומה עש"ה:

שם תוד"ה והניחו כ' תימא דבפ' המפקיד כו', נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' מ"ז מש"ש בתוך דבריו ליישב קושית תוס' הנ"ל עש"ה וחידוש שלא הזכיר כלל מדברי התוס' וע"ע שם סי' ר"ט ד"ה והשלישית:

דף כח:

שמא מת לא חיישי' שמא ימות חיישי', נ"ב דוגמא לזה ע"א כ"ג א' רש"י ד"ה רבינא דלשמא ירבע חיישי' ולכבר ארבעה לא חיישי' וע' לעיל י"ז ב' תוד"ה זנות ותו' קדושין מ"ה ב' ד"ה בפירוש וע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תשצ"ו ד"ה עוד כתב גם לעניין הטבילה כו' עש"ה:

שם בקרבן נשים נ"ב לפי"ז ה"ל למתני' למיתני השולחת חטאתה כו' אולם גם ביבמות פ' א' מצינו כזה ל' זכר על נקיבה ועמש"ש בגליון:

שם לא ליעול חולין לעזרה, נ"ב תיבת חולין לכאורה לאו דווקא דקודש פסול הוא דהוי וע' דוגמתו מנחות כ"ד ב' האיכא תלתא חולין עש"ה וע"ע תוס' קידושין נ"ה ב' ד"ה ודילמא:

שם וספינה שאבדה בים כו' נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים נ"ב הוזכר בב"ב קנ"ז ב':

שם רש"י ד"ה דזימנין דלא אפשר כו' כ' ותטול תרומה בבית הגרנות ולשון זה של רש"י צע"ק מיבמות צ"ט ב' דאין חולקין לאשה בבית הגרנות רק משגרין לה לבית:

דף כט.

א"ר כהנא חלה תנן פשיטא מ"ד ה"ה אע"ג דלא חלה והאי דקתני חלה אורחא דמילתא קתני קמ"ל, נ"ב דוגמתו סוכה י' א' לא שנו אלא מפני הנשר אבל לנאותה כשיר' פשיטא מפני הנשר תנן מ"ד ה"ה אפי' לנאותה והאי דקתני מפני הנשר אורחא דמילתא קתני קמ"ל ובב"ב קמ"ו א' דוקא דינר כו' פשיטא דינר תנן מ"ד ה"ה דאפי' פחות מדינר והאי דקתני דינר אורחא דמלתא קתני קמ"ל:

שם ומילי לא מימסרן לשליח, נ"ב כבר האריכו בעניין שבועה ונדר ע"י שליח ומצאתי בשו"ת רדב"ז ח"א סי' י"ח דהעושה שליח בשטר הרשאה לישבע דבר של חיוב לחבירו אז המשלח מתחייב לקיים אותו דבר לחבירו בתורת התחייבות שאדם מתחייב ע"י שליח ומורשה וכופין אותו ב"ד על כך בתורת חיוב ודין ממון שנתחייב אבל עבירת שבועה אין כאן אם עבר ולא קיים לא להתחייב מלקות ולא להקרא עבריין שאינו בדין שילקה המשלח על פי השליח עכ"ל וע' שו"ת תה"ד ח"ב סי' רנ"ד ולעניין מר שהעירו דבזה"ז אמאי שליח עושה שליח בגט לדעת הקדוש מרדו" דבקידושין אין שליח עושה שליח דהואיל וצריך דעתה ה"ל מילי וה"נ עתה בגט צריך דעתה משום חדר"ג הנה לא מיבעי' אי נימא דבעבר וגירש השליח בעל כרחה מהני הגט להתיר האישות רק דאיסור החרם אוסר לבעל מלישא ואיסורו מחמת דבר אחר הוא ואין כאן צורך דעתה בעניין פעולת הגט דהוא להתיר קשר האישות פשיטא דלק"מ רק אפי' נימא דבגירש השליח על כרחה לא מהני הגט דאשלד"ע והשליחות בטל מ"מ נ' דסברת הקדוש מרדו"ש שייכא רק בקידושין דצריך דעתה ורצונה משא"כ בגט דא"צ דעתה ואי משום איסור חדר"ג האיסור הוא רק שלא לגרש על כרחה וא"כ צריך רק שלא יהי' שם מחמתה היינו שלא יהי' רצונה היפוך הגירושין אבל לא שיהי' רצונה בגירושין וע"כ לא חשיב מילי כיון דאין חסר רצונה רק שלא יהי' שם הלנגדות רצונה וע' קידושין ס"ג ב' חילוק כגון זה בין

ע"מ שירצה אבא לע"מ שלא ימחה אבא עש"ה ושוב מצאתי בשו"ת מהר"ם פאדווה סי' ח' דחרשת מתגרש' שפיר ואין בו משום איסור חדר"ג דהאיסור הוא רק שלא לגרש על כרחה וכאן הא לא הוי בעל כרחה דאף דאין לה דעת ולא חשיב מדעתה מ"מ על כרחה נמי הא לא הוי ע"ש וזה כדברינו הנ"ל דהאיסור רק שלא לגרש על כרחה לא שלא לגרש אלא מדעתה ודו"ק היטיב מאוד:

שם אר"ל כאן שנה רבי, נ"ב כל' זה ב"ק נ"ה א', שבועות י"ט ב', יבמות מ"א א':

שם אין השואל רשאי להשאיל נ"ב ע' שו"ת צמח צדק סי' ק"ו וע"ש אי יש חילוק בסידור ותפלין וע' בליקוטי דינים שבסוף המהרי"ל דקפ"ו ע"ד וז"ל אמר (המהרי"ל) הא דמנהג פשוט דשואל כלי חבירו מביתו בלי ידיעתו ולא חיישי' משום איסור גזילה היינו דכל אחד דן את חבירו דניחא לי' ליהנות בממוני' עכ"ל:

דף כט:

אמר רבא קפחינהו כו', נ"ב דוגמתו ב"ק ע"ב א' אמר רבא קפחתי:

דף ל.

מי יהיב לה תרקבא דדינרי כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' צ"ד:

שם המלוה כו', נ"ב ע' שו"ת מהרי"ל סי' נ"ד:

שם ואע"ג דלא אתו לידי', נ"ב ע' כזה פאה פרק ה' משנה ב' אר"א וכי האיך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו עש"ה וע"ש בר"ש ויש צ"ע בזה ברש"י ע"ז ט"ו א' ד"ה יאכילנה כרשיני תרומה עש"ה:

שם במכירי כהונה ולוי', נ"ב כל' זה חולין קל"ג א' וע"ע ב"ב קכ"ג ב' הכא במכירי כהונה עסקי' וע' תוספתא תרומות פ"ק עש"ה וע' שו"ת מהר"ם בר' ברוך סי' תתקמ"ט וע' שו"ת מהרי"ל סי' ע' עש"ה וע' שו"ת ח"צ סי' ע' עש"ה וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' פ"ג וע' מכות כ"ד א' מואס בבצע מעשקות כגון ר' ישמעאל בן אלישע ע"ש ברש"י דהרגיל ליתן מתנותיו לכהן ובא ליתנם לכהן אחר אין לכהן האחר לקבלם ואם מקבלם נחשב שהוא עושק את הכהן שהוא רגיל ליתן לו ע"ש וע"ע רשב"ם ב"ב מ"ו ב' ד"ה א"ר יוחנן דכ' מתני' באריסי בתי אבות מיירי שרגילין לשמור שדות של משפחה זו מעולם הן ואבותיהן באריסות ולא היו יכולים להחליפו באריסים אחרים כו' ומשמע דכיון דהורגלו באריס זה אין להחליפו באחר וכך עניין מכירי כהונה דהואיל ורגיל לתת לכהן זה אין לו לתת לאחר ודו"ק:

שם עשו את שאינו זוכה כזוכה נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' קכ"ד וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רצ"ז שכ' ואעפ"י שעשו לפעמים את שאינו זוכה כזוכה ואמרו נמי בפ' השוכר (ע"ז ס"ג ב') כיון דחנוני הרגיל אצלו הוא מקני לי' דינר בכיסי' במקום שאמרו אמרו ואין לך ללמוד למקום אחר כו' וע"ש כל התשובה:

שם כלהו כרב לא אמרי כו', נ"ב ע' מ"ש ע"ז בגליון כתובות ח' א' וע"ע כזה מנחות ג' ב' דיש שם ג"כ רק מחלוקת ג' אמוראים רבה ורבא ור' אשי ואמר ג"כ כלהו כרבה לא אמרי כו':

שם מפרישׁ עליו בחזקת עניי ישראל ר' אחי אומר בחזקת עניי עולם מאי בינייהו איכא בינייהו עניי כותים, נ"ב ע' רש"י ותוד"ה איכא בינייהו וקצת ראי' לפירש"י דאי כפי' התוס' דבחזקת עניי ישראל היינו עניי ישראל שבאותה העיר א"כ מנ"ל להש"ס לומר דאיכא בינייהו עניי כותים ומדוע לא אמר דבהא גופא קמיפלגי דת"ק אמר דמפרישׁ עליו בחזקת עניי ישראל והיינו עניי ישראל שבאותה העיר וע"ז אתי ר' אחא לאיפלוגי ולמימר דתקינו גם עבור עניים שבכל העולם ולאו דווקא שבאותה העיר וזהו דא"ר אחי בחזקת עניי עולם דכזה ממש מצינו פלוגתא לר' אחי ורבנן בתוספתא ב"ק הובאה ברשב"ם ב"ב מ"ג ב' האומר תנו לעניים יתנו לעניי אותה העיר ר' אחא אומר לעניי כל ישראל [ואין לדקדק מה דכאן נאמר ר' אחי ביו"ד לבסוף ושם אח"א באל"ף לבסוף] וע"כ דל' בחזקת עניי ישראל משמעותו ג"כ בכל מקום שהם ורק בתוספתא שם דמפורש בדברי ת"ק לעניי אותה העיר ע"ז אתי ר' אחא לאיפלוגי ולמימר לעניי כל ישראל ומשא"כ כאן דגם הת"ק אמר בחזקת עניי ישראל לכן גם כוונת הת"ק על עניי ישראל בכל מקום שהן וא"א לומר דפליגי דכאן כפלוגתא דהתם וע"כ הוכרח הש"ס לומר דבמילתא אחריתי קמיפלגי דת"ק אמר עניי ישראל ור' אחי בא להוסיף דאפי' על עניים כותיים דאין שמם בל' חכמים ישראל סתם רק יש להם שם לעצמם "כותים" ג"כ מפרישׁ וזהו דאמר ר' אתי בחזקת עניי עולם לרבות עניי עולם שאינם ישראל והיינו עניים כותיים וקישית התוס' יש ליישב בנקל דנ"מ אילו היו כל ישראל מקובצים במקום אחד ואין בהם עניים רק עניים כותיים ואף דהוא מציאות רחוק מ"מ אין לדקדק בכך כיון דיש עכ"פ מציאות לדבר וכה"ג מצינו בכ"ד ועמ"ש בגליון מנחות ל"ז א':

דף ל:

מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' נ"ז נ"ח ועמ"ש על הגליון כתובות פ"ג ב' וע' שו"ת הריב"ש סי' ר"ט ד"ה והשלישית כו' וע' תוס' ב"ב מ"ה א' ד"ה

מאי נפקא מינה עש"ה וי"ל ג"כ דכיון דעשירות לא שכיחא לכן לא יעיד שקר מחשש שמא יתעשר ואולי כן כוונת התוס' עצמם:

דף לא.

רש"י ד"ה הוצאת סמדר כ' כתום פרח, נ"ב ל' המקרא הוא ישע', י"ח פסוק ה':
שם תוד"ה במחשבה כ' וי"ל דשאני מדומע כו', נ"ב נ' סברתו דהעלאת מדומע שכבר הוא מתוקן אין ההעלאה תיקון כלל ואך אם לא הי' אפשר לאוכלו בלי העלאה אז הי' נחש תיקון ומשא"כ כיון דאפשר לאוכלו בלי העלאה ע"י נתינת עיניו בצד זה כו' אין כאן תיקון כלל אבל טבל מה שמתירו ומסלק איסור טבל ממנו ע"י הרמת התרומה שפיר הוא תיקון ואי דאפשר לתקנו ע"י הרמה במחשבה מה בכך גם המחשבה תהי' תיקון אלא דהוא תיקון המותר ועכ"פ עתה דמתקנו ע"י מעשה ותיקון שע"י מעשה הרי אסור לכן שפיר הוא אסור בכך ודו"ק וי"ל מהך דלעיל י"ב ב' תוד"ה וכי תימא דכתבו דכיון דאפשר לחוב בעניין אחר לא חשיב חוב ע"ש ודוחק לחלק בזה בין חוב לתיקון ויש ליישב באופן אחר ודע דגוף מה דמבואר כן דמותר לתקן טבל ע"י הרמה במחשבה צע"ק מדוע מותר בכך ואינו עובר על שבות דמכה בפטיש כבכל מתקן ואין לזה טעם רק אם נאמר דמכה בפטיש גופי' היינו גמר כלי אילו הי' אפשר ע"י מחשבה הי' מותר ואולי כן הוא בכל מלאכות דאין מלאכה במחשבה ולא הי' מתחייב אילו הי' אפשר וע' קידושין נ"ט א' כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ע"ש ברש"י דאם חישב שלא לשוף הביאתו מחשבה זו לידי גמר מלאכה ע"ש ולפי הנ"ל יהי' מותר לחשב כן גם בשבת ולא יהי' בו משום מכה בפטיש ודו"ק ובגמ' לכאורה אין בזכרוני שיהי' נדבר ממלאכה ע"י מחשבה זולת בשבת ק"ג א' אלא מעתה חזא אומנותא וגמר כו' ע"ש:

דף לא:

מ"ד למפרע מעל"ע, נ"ב דוגמתו תיבת למפרע דאין מוסב על כל הזמן הקדום ביבמות ס"ט ב' תהא מקולקלת למפרע דמפרש לי' עד ארבעים עש"ה:

דף לב.

לצעורה הוא דקא מיכוין, נ"ב כל' זה לקמן ע"ד ב' וחולין מ"א א' וצ"ה א':
שם אמר אביי בטל שתי לשונות משמע כו' גבי גט לישנא דמהני בי' קאמר גבי מתנה לישנא דמהני בי' קאמר, נ"ב דוגמתו בתמורה כ"ו ב' אמר אביי תחת משכחת לה לישנא דאיתפוסי ולישנא דאחולי כו' והילכך גבי קדשי מזבח דעבדין תמורה לישנא דאתפוסי

הוא גבי קדשי בד"ה דלא עבדין תמורה לישנא דאחולי הוא ונדרים ט"ז א' אמר אביי שאוכל שתי לשונות משמע היו מסרבין בו לאכול כו' ולקמן ע"ב א' אמר אביי אם מתי שתי לשונות משמע כו':

דף לב:

לבי תרי נמי ב"ד קרו להו, נ"ב ע' תוס' מנחות ל"ד ב' ד"ה טט:
שם תוד"ה ורב נחמן כ' אין לומר דר"ן לטעמי' כו', נ"ב מה שדחו התוס' מבואר כן בשאלתות פ' משפטים וע"ש בשאילת שלום:

דף לג.

אטו תנא כי רוכלא ליחשיב וליזיל, נ"ב ע' גליון הרי"פ וע"ע רש"י סנהדרין ע"ח ב' ד"ה נותן נזק וצער ליורשין דכ' וה"ה לריפוי ושבת ובושת כו' אלא לאו אורחי' דתנא למחשב כרוכלא וע"ע כזה תוס' ב"ב פ' א' ד"ה הא באמה ותוס' ברכות מ' ב' ד"ה אמר אביי בסה"ד ע"ש ורשב"ם ב"ב קמ"א ב' ד"ה ה"ג המבשרני בסה"ד דכ' ותנא כי רוכלא לא חשיב ואזיל:
שם תוד"ה ואפקעינהו כ' והא ה"ס הוא כו', נ"ב ע' מהרש"א וע' שו"ת חות יאיר סי' קכ"ט ומש"ש דלא ישאל דלא ירצה להפסיד הנזירות שסיפר ע"ש יש להוסיף דכיון דלא ירויח ההכאה לגמרי ע"י השאלה שהרי עדיין יספוג מכת מרדות ע' תוספתא נזיר פרק ג' מי שנדר בנזיר והי' שותה יין כו' ואח"כ נשאל לחכם והותר לו אין סופג את ארבעים ר' יהודה אומר אם אין סופג את ארבעים יספוג מכת מרדות עכ"ל התוספתא וע"כ נמי דמ"מ הם הכאות חלושות ממלקות דאוריתא מ"מ בשביל זה לבד לא ירצה להפסיד זכות נזירותו:

דף לג:

קסבר מילתא דמיתעבדא באפי עשרה צריכי בי עשרה למישלפה, נ"ב דוגמא לזה דמדמינן עקירת הדבר לחלותו בנזיר י"א ב' דלר"ש דבעי עד שיזיר מכולן ה"ה בשאלה בעי' עד דיתשיל מכולן וע"ע שו"ת רמ"ע מפאנו סי' ק"ה דכ' דר' אלעזר דס"ל בפסחים פ' אלו דברים דעקיר' בטעות שמי' עקיר' היינו משום דלטעמי' אזיל דס"ל בערכין כ"ג א' דהקדש בטעות הוי הקדש ולכן ג"כ העקיר' בטעות הוי עקיר' עכ"ד עש"ה וע"ע תוספת נדרים ז' ב' ד"ה נידוהו בפניו עש"ה וע"ע שו"ת שארית יוסף סי' ע"ח מש"ש ועוד בנידון דידן לא גרע סוף דינא מתחלת הדין ומאחר שעדות הראשונים הוא שלא בפני הבעל

דין א"כ יכולים גם כן לבטל עדותם שלא בפניהם וע' ע"ז ב' כהיתירו כך איסורו ומה שציינתי שם בגליון וע"ע תוספתא כתובות פרק ב' מעלין לכהונה לוים וישראלים עפ"י עד אחד אבל אין מורידין אלא עפ"י שניהם ר' יהודה אומר כשם שאין מורידין אלא עפ"י שנים כך אין מעלין אלא עפ"י שנים עכ"ל התוספתא והיינו נמי דס"ל לר"י דא"א לחלק ביטול הדבר מהוייתו וכי היכא דאין מורידין כו' ה"ה דאין מעלין ורבנן ס"ל דאפשר לחלק וסברת רבנן ה"ל דלא כסברת שו"ת שארית יוסף הנ"ל ויש לחלק טובא וק"ל:

שם מי מצטרפי, נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית כ"ד חדר ו' ד"ה מכל הא דלעיל הוכחנו כו':

דף לד.

גילוי דעתא בגיטא לאו מילתא הוא, נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל מ"ה אותיות ד' ה' וע' שו"ת הריב"ש סי' קצ"ג דדן קידושין מגיטין ע"ש:

שם הא חזו לי' דקא רהיט בתריהו, נ"ב מעין זה דהריצה שרץ הוא גילוי על כוונתו ויוחשב כאילו אמר בפיו הוא סלקא דעתך בשבועות ל"ב א' רץ אחריהן אצטריכא לי' סד"א כיון דרץ אחריהן כמאן דאמר להו דמי:

שם רש"י ד"ה ונוולא כ' אורגת, נ"ב בסנהדרין צ"ה א' ד"ה נוולה כ' טווה וע"ע ב"מ ס"ז א' תיבת ונוולא במובן אחר לגמרי וע"ע רש"י ב"ב י"ג ב' ד"ה פילכא ונוולא ובמעילה י"ח א' ד"ה מאי לאחיזה אר"ל שכן עומד לנוולה וע' ר"ש כלים פכ"ז מ"ד דגורס בהך דמעילה שכן עומד לטולא ע"ש הפי' בשם הערוך:

דף לד:

מפני תיקון העולם, נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ט"ו אות ד' דהחשש ג"כ עבור הכותבה דכשתבא לגבות כתובתה במקום שאין שמו כך יאמרו לא זו היא שנתגרשה ולא יגבוה כתובתה ועבור זה ג"כ הית' התקנה עש"ה כל האות:

שם העדים חותמין כו' נ"ב ע' שו"ת תה"ד ח"א סי' קפ"ד:

שם הבא ליפרע כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתל"א ומש"ש דברי ושמא ברי עדיף אין מובן דא"כ בכל הנפרע מיתומים נימא דלא יוצרך שבועה משום זה וכן מש"ש ועי"ל אילו הי' שמעון קיים כו' ק' ג"כ כנ"ל:

שם תוד"ה והוא כ' והשיב ר"ת חלילה כו', נ"ב בשו"ת רד"ך בית ד' חדר ג' כ' דהיינו טעמא דר"ת משום דשם עכו"ם דמומר לא חשיב כלל לגבי גירושין דעכו"ם ליתי בגירושין כו' עכ"ל ע"ש בארוכה והנה שטחיות דברי הר"ת משמעותן דהגט יש בו עניין מעלה וקדושה ולכן אין להזכיר בו שם עכו"ם וע' כזה מפורש בשו"ת הרדב"ז ח"א סי'

קנ"ד דכ' שכל דבר שבקדושה כגון ס"ת תפילין ומזוזה שהצריכו לשמה אין הקדושה חלה במחשבה לבד אלא בדיבור שהדיבור עושה רושם גדול כו' וא"ת התינח בדבר שבקדושה אבל כתיבת גט דבעי' לשמה כו' לעולם אימא לך דבמחשבה גרידתא סגי וי"ל דסוף סוף קדושה יש בגט לפי שנקרא ספר וכתוב בו כדת משה וישראל עכ"ל ועש"ה דמוכח דבכל דבר הצריך לשמה הוא כן ולפי"ז לכאורה גם מצה דבעי' שימור לשם מצה ה"נ דאית בי' קדושה וע' תוס' פסחים כ"ח ב' ד"ה כל דכתבו דאטו מצה קדושה אית בה ויש לדחות וק"ל וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"א סי' ה' מש"ש בשם תשובת הרמב"ם דאין לכתוב גט בכתב אשורית דהוא מכתב אלקי"ם ואין להשתמש בו לבזיון ומשמע דס"ל דאין שום קדושה ומעלה לגט ונהפוך הוא ועש"ס בתשב"ץ וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ט' דכ' דאף דקלף המעובד לשם ס"ת חלה קדושה עלי' ואסור לשנותו לדברים אחרים מ"מ מותר לכתוב עליו גט משום דגט נמי מצוה הוא בתורה והוא לימוד כו' ע"ש ומ"ש דהוא לימוד צ"ע דכתיבת גט אין בו קיום מצות. לימוד וגם מ"ש דהוא מצוה אדרבה רוב גירושין אינם מצוה והוא רק מצוה משפטית דהמגרש אשתו כך משפטו שיכתוב גט ויגרשנה בו ואל"ה אינה מגורשת ואפי' הי' מצוה אכתי חשוב מוריד מקדושה למצוה וכמובן:

דף לה.

מעשה באדם אחד כו', נ"ב ע' מזה בירושלמי שבועות פ"ו ה"ה בשינוי עש"ה:

שם רב לא מגבי כתובה לארמלתא, נ"ב ע' מה שלמד מזה בשו"ת הריב"ש סי' ק"ד עש"ה:

שם מודה רב בקופצת, נ"ב אע"ג דבעי' בשבועה על דעת ב"ד מ"מ איירי הכא באמת שנשבעת בקפיצתה על דעת ב"ד אלא שהתלמוד לא חש להאריך במלתא דלא צריכא, שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' של"ז:

שם אמרה לי' אפכוה כו' עד ואפ"ה לא איפרק כו', נ"ב כעין זה בבא בתרא קנ"ג א' אמרה ליטבע ארבי' כו':

שם וספר תילים אחד וספר איוב כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' די האריך דאשה ובע"ח גובין מס"ת והביא משנה דביכורים פ"ג מי"ב וכ' עוד וז"ל וכן יראה מדין סידור שמסדרין לבע"ח דדווקא תפילין שהם דרך מלבוש מניחין לו אבל ספרים אחרים אין מניחין לו עכ"ל וחידוש שלא הביא גמר' דכאן דגבתה האשה כתובתה מספרי תילים ואיוב כו' ואולם י"ל הכוונה כאן דהבעל עצמו הגבם לה בפרעון כתובתה ולא גבתם ע"י ב"ד וא"כ אין ראי' מכאן:

דף לה:

מ"ט דמיפר לה בעל נ"ב ע' שו"ת הר"י ברונא סי' רמ"ג:
שם וניחוש דילמא אזלא לגבי חכם ושרי לה, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' כ"ד דהנודר ואומר שלא יוכל שום אדם להתיר לו כ"א פלוני ופלוני אין בדבריו כלום ויכול כל חכם להתיר לו דא"א לו לסלק כח החכם להתיר דאל"כ מאי פריך כאן וניחוש כו' הלא אפשר שידירוה ותסלק כח החכם וע"כ דאין סילוק כזה כלום וזולת אם הי' משמעות לשונו שאם יתירוהו אחרים עדיין הוא נודר להיות בנדרו דאז ה"ל זה כנדר שני ואז ג"כ יכול גם חכם אחר להתיר לו תחלה נדרו זה השני ואח"כ יתיר הראשון ע"ש:
שם קסבר צריך כו', נ"ב ע' שו"ת מים עמוקים סי' ח' דאם לא יפרט ה"ל התרה בטעות מצד החכם ואינה התרה ע"ש ולעניין התרה בטעות מצד השואל ע' שו"ת הלכות קטנות סי' מ"ב וע"ע שם סי' ק"י וע"ע לעניין צריך לפרט כו' בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' ס"ב ומש"ש דאילו הי' הא דצריך לפרט מה"ת הי' צריך לפרט בפני כל הג' המתירים ולא הי' די בפרטו לפני אחד מהם ע"ש יל"ע בזה וע' כתובות כ"א ב' אי דיינים שאין מכירים חתימת ידי עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד ואולם שם הוא נושא אחר וגם קיום שטרות ג"כ רק דרבנן:
שם עד שידור הנאה, נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' ל"א:
שם תוד"ה גט כ' וקשה דלא הי' להם להזכיר גט כו', נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית ב' חדר י' ד"ה ועוד ראי' אחרת לזה כו':
שם תוד"ה ליחוש כ' וא"ת בין חכם כו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת רד"ך בית י"ז וע"ש אריכות בכולה סוגי' דכאן וגם שם נזכרת סברא שציינתי למעלה בשם שו"ת מים עמוקים דאי אמרי' צריך לפרט כו' אז אם אינו מפרט ה"ל התרה בטעות ולא מהני ע"ש:
שם תוד"ה קסבר כ' א"ל ברוך שבחר כו' נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קכ"ה:

דף לו.

ר' חסדא סמך ור' הושעיא עין נ"ב אף דיש בשמותיהם אותיות אחרות מלבד אותיות סמ"ך עי"ן מ"מ עשו הסימן רק באלו לפי מאי דאמרי' בשבת ק"ד א' סמ"ך עי"ן סמוך עניים ד"א סימנים עשה כו' וע"כ כיון שבאותיות אלו הוא דמרומז עניין עשיית סימנים לכן עשו סימן שמותיהם ג"כ באותיות אלו דייקא וע"כ ר' חסדא שאין בשמו מאותיות אלו רק אות סמ"ך לכן עשה הסי' באות סמ"ך וכן ר' הושעיא שאין בשמו מאותיות אלו רק אות עי"ן עשה הסי' באות עי"ן כנלענ"ד וע"כ רב ור' חנינא ורבה בר ר' הונא שאין

בשמותיהם מאותיות אלו כלל לכן לא עשו סימן באותיות כלל רק בדברים אחרים דאילו באותיות שבשמותיהם אין טעם לבחור איזה אות יותר מחבירו ודו"ק ועניין היות אות סמ"ך אות של סימן ע"ע חידושי רמ"ה סנהדרין נ"ו מש"ש אהך דיכה יוסי כו' בשם הירושלמי דכינוי יוסי משום דאותיות יו"ו גימ"ט כ"ו כמניין השם ואות ס' סימן ע"ש וע"ע שבת ס"ו א' וסימנא סמך סמך ע"ש ומובן ביותר לפי הנ"ל וע"ע שם ס' ב' וסימניך עד דאתא מפומבדיתא לסורא חסר תרתי י"ל ג"כ דכוונת הסימן רק על אות סמ"ך אשר בב' התיבות סור"א חס"ר וע"ע שם ק"י א' וסימניך סיסאני ע"ש ברש"י:

שם שראה כו' עמד והתקין פרוסבול כו', נ"ב ע' דוגמתו תוס' ב"מ ק"ד ב' ד"ה אהני בסה"ד וע' ס' בכור שור מכות ג' ב' דהקשה דלמה לו לתקן פרוסבול הא אפשר להתנות ע"מ שלא תשמיטני בשביעית עמש"ש בזה וחידוש דהוא קושית הר"ן כאן במקומו וגם שמעתי להקשות דלמ"ד דמלוה חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו א"כ ה"נ כל מלוה כשיגיע סמוך לסוף שביעית יאמר הנני מרחיב זמן הפרעון ללוה עד יום שאחר שביעית ולא תשמיטנו שביעית ול"ל לתקוני פרוסבול ואמרתי מסברא שאין יכול להרחיב זמן הפרעון ללוה על כרחו של לוה וכעת מצאתי שכ"כ שבו"ת משפטים ישרים סי' קכ"ז:

שם תוד"ה אבל לדבר מצוה כ' אור"ת משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית י"ד דאנן סהדי דבאותו רגע עצמו שנדר עד"ר הית' דעתם דלדבר מצוה לא יהא הנדר נדר א"כ הרי הוא כאילו לאחל הנדר כו' ע"ש בארוכה ועי' אריכות בשו"ת מהר"ם פדוואה סי' ע' עש"ה וע' שו"ת הר"ן סי' ל"ב דעת הר' דן ז"ל באמת דלדבר מצוה א"צ התרה כלל ומה שחלקו עליו שם הר' יום טוב והר"ן ז"ל עש"ה ומ"ש התוס' דעד"ר סתם לאו כלום הוא ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' נ"ג וז"ל ובעד"ר הסכימו שא"צ לפרוט אותם ואם הי' ברבים אף הר"ת ז"ל מודה שא"צ לפרוט אותם ואני חושב שאפי' בפני נשים עכ"ל ז"ל ומסברא יל"ע בזה דאולי מעלת רבים רק בגברי דשייך בהו צירוף ומשא"כ נשים דאין מצטרפות לשום דבר הצריך צירוף ואפי' מאה כתרי גברי דמיין כמבואר בברכות ריש שלשה שאכלו ובכ"ד א"כ כיון דאין. מצטרפות כל אחת בפ"ע היא וה"ל יחידים הרבה לא רבים ודו"ק היטיב ולתוס' דלקמן מ"ו א' ד"ה ר' נחמן בסה"ד י"ל ג"כ דאין מבטל דעתו מפני נשים ע"ש:

שם תוד"ה מי איכא מידי כ' מ"מ לא הי' לו לעשות תקנה ללמוד כו', נ"ב משמע מדבריהם דעיקר מה שאינו משמט הוא מפאת שמסר החוב לב"ד והפרוסבול הוא רק לראי' שמסר וע' שו"ת הר"ן סי' ע"ז דכ' להיפוך דשטר הפרוסבול בעצמו הוא שמפקיע השמיטה עש"ה:

דף לו:

דאלימי לאפקועי ממונא נ"ב ע' תוס' וע' ב"מ ע' א' ויהבינן להו ניהלי' בבי דינא וברש"י בפני ב"ד שיש להם כח להפקיר נכסי המקבל כו' ומשמע דכל ב"ד יש להם כח להפקיר ולא בעי' ב"ד חשוב דווקא וע"ע ב"ב קע"א א' בשלמא ב"ד אלימי לאפקועי ממונא ע"ש ברשב"ם דכ' ג"כ דב"ד אלימי ומפקעי ממונא דהפקר ב"ד הפקר כו' וגם שם הוא בכל ב"ד ולא בעי' ב"ד חשוב:

שם מאי פרוסבול נ"ב. הא דלא בעי הכי מיד אמתני' היינו משום דקאי אדשמואל דאמר דפרוסבול עולבנא דדייני הוא והיינו משום דאין לדיינים להפקיע ממון בדאיכא רווחא להאי ופסידא להאי וע"כ מייתי עלי' הך דר' חסדא דאיכא פרוס בולי ופרוס בוטי דהוא תקנה לב' הצדדים ושפיר מצו להפקיע, מהרי"ק שורש א' ולפי"ז כוונת הגמ' כאן קצת דומה להך דב"מ כ"ז ב' את"ל סימנין לאו דאוריתא כו' ע"ש וע' שו"ת מהר"ם אלשיך סי' נ"ט:

דף לז.

בולי אלו עשירים, נ"ב מגילה ט"ו א' רש"י ד"ה בולי ב"ב קמ"ג א' רשב"ם ד"ה אבולי:

שם פורסא דמילתא, נ"ב ע' יומא ט' א' מאי פרהרדין פורסי דיש לו שם לכאורה מובן אחר מכאן וע"ע לעיל כ"ח ב' רש"י ד"ה פורסי שמנג וע"ע יבמות מ"ה ב' בפורסי דבבל ע"ש ברש"י ותוס':

שם יתומים א"צ פרוסבול כו', נ"ב ע' תוספתא שביעית פ"ח ר"ש אומר הוא משמט ואין יורשין משמיטין שנא' שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו:

דף לז:

בשביעית, נ"ב עמ"ש בגליון קידושין ס"א א':

שם צריך שיאמר לו משמט אני, נ"ב בס' יריאים סי' רע"ח דלוה חייב להחזיר החוב גם לאחר שביעית אלא דמצוה על המלוה שלא לקבלו ולומר משמט אני ואם אין המלוה רוצה לומר משמט אני ב"ד כופין אותו על כך כמו שכופין על קיום כל המצוות וה"מ בא"י אבל ב"ד של חוץ לארץ אין כופין לומר משמט אני דה"ל כדיני קנסות דאין דנין בח"ל עש"ה ומהך דלעיל יתומים א"צ פרוסבול דר"ג ובית דינו כו' מוכח לכאורה איפכא דליריאים הנ"ל תיפוק לי' דיתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו אולם יש נ"מ שלא יהיו מצווין להשמיט כשיגדלו ולמ"ד יש דיחוי אצל מצוות אולי גם כשיגדלו לא יהיו

מחויבים להשמיט כיון שבשעת השמיטה נפטרו וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' צ"ט וע"ש אריכות לעניין שמיטת כספים בזה"ז וע"ע שם ח"ג סי' ס"ד וע"ע בזה בשו"ת מהרי"ק שורש צ"ב ושו"ת חוט המשולש טור א"ח סי' כ"ב ומה שכתבו דכיון דנהגו שלא להשמיט בשביעית ממילא כל המלוה על דעת המנהג הוא מלוה וה"ל כהתנה ע"מ שלא תשמיטני בשביעית דמהני ע' מה שדן מזה בשו"ת חוט המשולש טור ג' סי' ז' להתיר טלטול נר שהדליקו בו באותו שבת דכיון דנהגו לטלטלו לכן כל המדליק על דעת המנהג הוא מדליק וה"ל כאילו התנה שכשיכבה יהי' מותר לטלטלו ותנאי כזה הא מהני במוקצה עש"ה ויש לחלק בזה בין דבר הנעשה בינו לחבירו דעושים אותו ע"ד המנהג משא"כ בדבר שעושה אותו בינו לבין עצמו וק"ל וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ג סי' ל"ג ומש"ש אם הלוה יכול להחרים על המלוה הטוען פרוסבול הי' לי כו' אם אין טוען שקר ע"ש הנה ליריאים הנ"ל דהלוה מצווה להשיב ורק מצות המלוה היא להשמיט א"כ מה עניין ללוה להחרים הרי הוא מחויב בלא"ה לשלם והמלוה רק מצד עצמו עובר איסור אם אין משמיט ואם לא עשה פרוסבול יחוש לעצמו אבל אין עניין ללוה לטעון ע"ז ולהחרים עליו כמו שאין לו להחרים עליו אם אין עושה איזה איסור אחר וז"פ:

שם אמר לא הוי בי' דעתי' בהאי צורבא מרבנן מעיקרא, נ"ב דוגמתו מועד קטן כ"ו ב' אמר כמה לית בי' דעתה להאי צורבא מרבנן:

שם נאמן אדם לומר פרוסבול הי' לי כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"א סי' קע"ו וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תק"צ וז"ל מעשה באחד שתבע מחבירו מאתים זקוקים והלה השיב איני חייב אלא ק' מנה כי הלויתני ק' בריבית קצוצה והשיב השני חלילה כו' ושלח הרב ר' יחזקי' הדין לפני ר' יחיאל מפרי"ש והשיב דהלה נאמן במה שטען שהלוה לו בהיתר דקיי"ל נאמן אדם לומר פרוזבול הי' לי ואבד ופיר"ת אף בלא שבועה מטעם דלא שביק היתירא ואכיל איסורא ובגליון שם כתוב וז"ל בכתב יד אמשטערדאם איתא עוד בזה"ל והקשה לו הר' יחזקי' דלמא שאני גבי פרוזבול דלא מצי מכחיש לי' דלוה אינו יודע אם המלוה כתב פרוזבול אבל בנדון זה הוא מכחישו ואומר שדרך איסור הלוהו והשיב לו הר' יחיאל ז"ל על כרחך גם פרוזבול נמי איירי במכחישו דהא סתמא קאמר תלמודא דנאמן אדם לומר פרוזבול הי' לי ואבד וקיי"ל דלא כתבינן אלא ב"ד או גדולי הדור לדברי ר"ת או ב"ד דר' אמי ור' אסי א"כ נשאל בבי דינא דר' אמי ור' אסי אם כתבו לו והיכי מצי למימר פרוזבול הי' לי אע"כ דמיירי דאמר לו קבלת עליך ג' רועי בקר במקום ב"ד דר' אמי ור' אסי והלה מכחישו ואפ"ה קאמר דנאמן לומר פרוזבול הי' לי כו' עכ"ל ז"ל ומה שהקשה דנשאל כו' י"ל דכיון דנאמן א"צ אפי' לישאל ועמ"ש על הגליון יבמות

קכ"ב א' ד"ה והוחזקו להיות משיאין כו' וע"ע שו"ת הרא"ש כלל ק"ח אות ט' דהובאה שם תשובה הנ"ל בלשון הגליון הנ"ל וע"ע בשו"ת הרא"ש שם אות ז' עש"ה וע' אריכות בשו"ת חוט המשולש טור ב' סי' י"ד עש"ה:

שם כגון זה כו', נ"ב ע' שו"ת משפטים ישרים סי' ש"י:

דף לח.

עמון ומואב טהרו בסיחון, נ"ב ע' שו"ת חיים שאל ח"ב סי' ל"ט וע' ס' בניין אריאל עה"ת פ' בלק מה שהעיר מסנהדרין נ"ט א' דעכו"ם לאו בני כיבוש נינהו ונדבר מזה גם בשו"ת חיים שאל שם:

שם עכו"ם ישראל מנ"ל, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' כ"ז עש"ה וע' שו"ת חוט המשולש טור ג' סי' כ"ד וע"ש שכן דחזקת כיבוש מלחמה צריכה כוונת קניין והשיווי אשר בדבר שאין העכו"ם השבאי מרגיש בו אינו קונה עש"ה:

שם כי הא מודה כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' ה' וע' שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ק"ח:

דף לח:

מנהג הפקר נהגו בה, נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' ו':

שם מצוה שאני נ"ב בס' יריאים סי' ר"פ כ' הטעם עפ"י גמ' ב"מ ע"ג ב' ראית מי שאינו נוהג כשורה מניין שאתה רשאי להשתעבד בו ת"ל לעולם בהם תעבודו ובאחיכם הילכך יש לנו לומר בהם דומי' דאחיכם מה אחיכם אי אתה רשאי להשתעבד בו אלא במקום שאין ביטול מצוה ע"י השיעבוד שהרי בנוהג כשורה אסור להשתעבד בו והטעם דנוהג כשורה עסקו במצוות ד' וע"י השיעבוד יתבטל מקיום מצוותיו ית' ה"נ בעבד אין חיוב דלעולם בהם תעבודו אלא במקום שאין ביטול מצוה על ידו ע"ש וצ"ל לפי"ז דהא דבעבד אפי' נוהג כשורה יש חיוב דלעולם בהם תעבודו כדמוכח מטבי עבדו של ר"ג דב"ק היינו משום דאין עבד מצווה במ"ע שהזג"ו וע"כ אין ע"י היותו משועבד לאדונו ביטול מצוות כמו שיש בישראל נוהג כשורה דוגמת נשים דכ' האבודרהם בטעם פטורן ממ"ע שהז"ג עבור שמשועבדות לבעליהן הרי דהנפטר ממ"ע שהז"ג אין ההשתעבדות מזיק לו עוד לקיום שאר מ"ע ול"ת והסברא מחייבת כן דשוא"ת יוכל לקיים לעולם וקו"ע נמי שאין לו זמן קבוע אם לא יעשהו בשעה שהוא עובד ועושה עבור רבו יעשהו אח"כ בשעה פנוי' וע"כ אין ללמוד עבד נוהג כשורה לפוטרו מלעולם בהם תעבודו מישראל נוהג כשורה ורק אי איתרמי בפרט שהשיעבוד הוא במקום ביטול מצוה כהך דר"א שלא

מצא עשרה אז שפיר יש ללמדו מישראל נוהג כשורה דאין אז חיוב שיעבוד הואיל והוא במקום ביטול מצוה ודו"ק וע' ר"ן כאן דכ' דלעולם בהם תעבודו הוא משום לא תחנם וכיון דאיכא מצוה לאו משום תנינה דידהו קעביד כו' וצ"ע דלא תחנם הוא רק בעכו"ם לא בעבד ושוב ראיתי שהרשב"א בסוגיין עמד ע"ז ודע דלר"ן הנ"ל י"ל דאיסור שיחרור עבד תלוי בפלוגתא אי עבדי כמקרקעי דמי או לא די"ל דהאיסור מפאת לא תחנם לא תתן להם חניי' בקרקע לא מפאת מתנת חנם ע' ע"ז כ' א' וא"כ האיסור רק לסברא דעבדא כמקרקעי דמי ובזה יש ליישב קצת קושית הרשב"א ע"ש אולם גם איסור חניי' בקרקע הוא רק בא"י מה"ת ע' ע"ז כ"א א' ועבד אף אם הוא בא"י מ"מ כיון דנייד ויכול ללכת לחו"ל אינו מקרקעי דא"י וגם הרי אינו נותן לו קרקע כלל דאחרי שזוכה בעצמו הרי נעשה ב"ח וב"ח הרי אינו כקרקע ונמצא שהוויית הקרקע היא מסתלקת ומתאבדת ע"י השיחרור לא שהעבד זוכה בה וראיתי בס' מנחת פתים או"ח סי' צ' דיבר מעניין לא תחנם בעבד והביא רא' דאין ל"ת בעבד מש"ס ערכין י"ג ב' במשנה אחד שהעריך את הנאה שבישראל כו' ובגמ' בישראל אין בעכו"ם לא כו' מלתא אגב אורחא קמ"ל דאסור לאדם שיאמר כמה נאה עכו"ם זה ופירש"י משום לא תחנם לא תתן להם חן ושם י"ד ב' במשנה תנן אחד שהמית את הנאה שבעבדים כו' הרי דבעבד ליכא לא תחנם עכ"ד ויפה העיר ודע דסברת הר"ן דכיון דמשום טובת עצמו הוא שעושה לקיים מצוה לית בי' משום לא תחנם וכזה בחידושי גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל עירובין ס"ד ב' עמ"ש התוס' שם להקשות דאיך נתן הגלוסקין לעכו"ם הא אסור מלא תחנם וכ' ע"ז וז"ל ולא ידעתי להבין קושי' זאת כי הוא הי' צריך לטלטל את הגלוסקין מפני שאין מעבירין על האוכלין והי' טורח עליו לשאת אותה ולכך הי' לו לטובה כאשר קיבל העכו"ם הגלוסקין וכה"ג מותר עכ"ל ז"ל ודע דהיכא דאין בשיחרור העבד משום לעולם בהם תעבודו כגון במשחררו משום איסורא או מצוה או בדעבד לי' נייחא לנפשי' דשרי כמבואר ברשב"א אז שוב השיחרור אינו רשות לבד רק מצוה וחיוב לשחררו כדי להכניסו תחת כנפי השכינה, כן יש ללמוד מדברי המרדכי במכלתין פ"ק רמז שכ"ח דכ' דכיון דגילה דעתו לשחררו כו' ונ' כוונתו דכיון דגילה דעתו וכל אדם יש לו חזקת כשרות ובוודאי דלא אתי למיעבר אלעולם בהם תעבודו וע"כ דמותר בכך אי משום דעבד לי' נייח נפשי' כמ"ש התוס' שם דאיירי בהכי או מאיזה טעם אחר וע"כ שוב מחויב לשחררו כדי להכניסו כו' ואולי אף דהאדון מצווה בכך מ"מ יש לו להעבד לכתוב שטר על דמיו דומיא. דח"ע וחב"ח דג"כ ליכא משום לעב"ת ועכ"ז כותב שטר כיון דמשחררו לתקנתו לקיים פ"ו וה"נ משחררו לתקנתו כדי להכניסו כו':

דף לט.

המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור, נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' ת"ט דיש לדון מדבריו דהנותן גט שחרור לעבדו ויש בהגט שחרור ספק פסול ליכא תו חזקת עבדות דכיון דנשתנתה חזקתו לעניין הקניין שיעבוד דהג"ש הוי הפקר מיהת כיון דאמר לו הרי את לעצמך שוב גם לענין הקניין איסור ליכא חזקה שהרי בהכרח נשתנתה כאן חזקתו ולכן ליכא תו חזקה כלל ויהי' דינו דין ספק עבד ספק ב"ח ויהי' אסור בשפחה ובב"ח ועוד כמה נפקותי ע"ש ברדב"ז דהוזכר זה בדבריו בקצרה ואך זאת היא סברתו וע"ע חידוש גדול ברדב"ז ח"ב סי' תקצ"ח שכ' שם במפקיר שפחתו דיצתה לחירות לעניין קניין ממון וצריכה גט שיחרור לעניין קניין איסור אזי אם יש לה ולדות מעתה הולדות הם לגמרי שלה ואין הקניין איסור שלהם של האדון רק שלה וצריכה היא לתת להם גט שיחרור לעשותם בני חורין גמורים עש"ה והוא חידוש גדול וע' פסקי תוס' סוטה פסק נ"א עש"ה דמתבאר משם דמפקיר עבדו הולדות הם עבדים גמורים גם לעניין קניין ממון [דע"כ הפסקי תוס' למ"ד דצריך ג"ש קאי דאילו למ"ד דא"צ הרי הוא ב"ח וישראל גמור ואיך יהיו בניו עבדים] ואולם אם שהם עדים גמורים עכ"ז אפשר דהם של העבד לא של האדון וצריכים ג"ש מן העבד אביהם וכסברת הרדב"ז וע"ש ברדב"ז דנידון דידי' שם איירי בשפחה אבל פשוט דאם עבד מופקר ישא שפחה מופקרת ויהי' להם ולדות אזי הולדות של האב לסברת הרדב"ז ויצטרכו ג"ש ממנו לא ממנה וז"פ:

דף מ.

ואני שונה הכותב שטר אירוסין לשפחתו כו', נ"ב ע' מ"ש על הגליון קידושין ט"ז א' וע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתצ"ד ד"ה ולעניין אם קידש את שפחתו כו' וצע"ג שלא הביא גמ' דכאן דאיירי בשטר אירוסין וכ' מסברתו ומ"מ נ"ל דיציאתה לחירות כו' עש"ה וע"ע שם סי' תתקנ"ה דכ' במשיא שפחתו לאיש ונתן לה נדוניא דאמרי' דהכל בא כאחת דמדמשיאה לאיש אנן סהדי דשחרורי קא משחרר לה ובאין לה שחרורה ומתנתה ונישואי' הכל כאחת ע"ש וע"ע שם סי' תתקנ"ו חידוש דנושא שפחתו ואח"כ מכרה לעכו"ם אפי' לדיעות הסוברים דנושא שפחתו הרי הוא אשתו בוודאי מחזקה דא"א עבב"ז ובוודאי שיחררה מ"מ כאן דמכרה אח"כ לעכו"ם מודו דאית לן לומר דוודאי לא שיחררה דאילו שיחררה האיך מכרה אח"כ דקרוב שהי' חייב מיתה הילכך וודאי לא שיחררה ע"ש וצע"ק דכיון דחזקה דא"א עבב"ז ובשעה שנשאה וודאי שיחררה א"כ נהי דמכרה השתא אית לן למימר דהשתא הוא דאיתרע דוגמת שוחט שהמיר ביו"ד סי' א'

ע"ש אם לא שהרדב"ז ז"ל יחלוק גם בזה וי"ל דשאני הכא דאילו לא שיחררה עבר רק אביאת שפחה וכן אמכירת שפחה לעכו"ם דהוא רק איסור דרבנן ומשא"כ אילו שיחררה דהיא בת חורין הרי מוכר ישראלית דהוא איסור חמור קרוב לחיוב מיתת ב"ד [דבבמוכר עבד אין חיוב זה ע' סנהדרין פ"ו א'] וע"כ אהני חזקת כשרות שמעודו לומר דלא נעשה רשע כ"כ לעבור עביר' חמורה כזאת ואית לן לומר מכח זה שלא שיחררה מעולם ולא נתקלקל בערך גדול כזה להרשיע כ"כ ולא דמיא להך דשוחט שהמיר דעבירתו הוא עביר' שוה בין אם היא מכבר או מעתה ואין עבירתו קלה טפי אם היא מכבר וע"כ אית לן למימר דהשתא הוא דאיתרע ודו"ק:

שם אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה נ"ב יל"ע לאמימר ממתני' דלקמן פ"א ב' אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר ואמאי הא ראוי דליתכשר גם עבד שהפקירו רבו ומת אע"ג דאין ראוי להעיד במקום אחר כיון דלא אתי למימר שחרורי שחררוהו ויכשירוהו לעדות ע"ש בגמ' שהרי אין השיחרור מועיל:

שם אנן קים לן בינוקא דמקרבא דעתי' לגבי זוזי מוקמי' כו' ומקרקיש לי' זוזי, נ"ב מעין זה ב"ב קנ"ו א' קים להו לרבנן דינוקא מקרבא דעתי' לגבי זוזי ואי אמרת כו' זימנין דמקרקשי לי' זוזי כו':

דף מ:

האומר עשיתי כו' נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קי"ט דדן מסוגי' זו לעניין קידושין ע"ש:

שם מי אוכל פירות כו' נותן אוכל פירות כו' משלשין את הפירות ולא פליגי כו', נ"ב כסגנון זה ב"מ ס"ה ב':

שם תוד"ה וכתיב כי' הפקירוהו ב"ד ונתנוהו לאפטרופוס לשחררו כו', נ"ב ע' תוספתא יבמות פרק ט' חש"ו שקנו עבדים אין אוכלין בתרומה אבל אם קנו להם ב"ד או שמינו להם ב"ד אפטרופין כו' (פי' והאפטרופין קנו להם עבדים) הרי אלו אוכלים בתרומה:

דף מא.

תוד"ה לישא כ' דלא מיחייב בה כיון דאנוס הוא, נ"ב ע' אתוון דאוריתא כלל י"ג וע"ע שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתס"ז שכ' דסומא אין חייב לשמוע שנים מקרא ואחד תרגום מפי אחר דכיון דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ ולקרות מן הכתב א"א לו שהרי אינו רואה לכן לא מצינו דבר שיהי' פטור ע"י עצמו משום דלא שייך ויתחייב ע"י אחרים

עכ"ל ומוכח דאונס עושה פטור וכן משמע נמי ממה שחרש שאינו שומע אינו מוציא אחרים בתקיעת שופר משום דהמצוה הוא השמיעה וזה שאינו שומע לכן פטור בעצמו ואין הפטור מוציא את המחויב ידי חובתו ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קי"ג ואמאי הא שפיר הוא מחויב בדבר אלא שאנוס הוא מפני שאינו שומע וע"כ דאונס עושה פטור [ויל"ע קצת בדברי רדב"ז הנ"ל מהך דר"ה כ"ט א' ח"ע וחב"ח אף לעצמו אינו מוציא וצריך לשמוע מפי אחר]:

שם כ' דאמר באזהו נשך כו', נ"ב ע' מכילתא ריש משפטים ד"ה כי תקנה דס"ל לר' אלייעזר ולר' ישמעאל דגר נמכר בע"ע ע"ש וא"כ לדידהו הדק"ל דוודאי לא יחלקו על ב"ש וב"ה:

שם כ' דאין זו תקנה להרבות ממזרין בישראל, נ"ב מעין זה סוטה כ"ו א' אפושי פסולין לא ליפוש:

דף מא:

כופין את רבו כו', נ"ב ע' מה שדימה לזה בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קכ"ח:

שם מה אשה חצי לא, נ"ב כזה ביבמות נ"ב ב' המגרש חצי אשה לא עשה ולא כלום:

שם תוד"ה לא כ' הא דלא נקט קרא דפרו ורבו, נ"ב ע' שו"ת מעיל צדקה סי' ל"ג:

שם כ' ולפי"ז בשפחה נמי שייך בה שבת, נ"ב ע' שבת קי"א א' אלא באשה כו' מוכח קצת דגם חיוב שבת ליכא באשה וע"ע יבמות ס"ה ב' מסיבו דילה כו' לא בעיא הך איתתא חוטרא כו' ולא אמרו משום שבת וע' ב"ב קי"ט ב' וברשב"ם שם ד"ה שוב אינן יולדות דכ' והן נמי כו' ומוכח לשונו דאין חיוב שבת באשה רק שעכ"ז הוא מסברא דבר בלתי הגון אם ממתנת מלינשא עד שאינה בת בנים ומה גם לבנות צלפחד הנקראות צדקניות:

דף מב.

מחלוקת כו' אבל כו' כיון דקנפיק כו', נ"ב כזה ירושלמי ב"ק פ"ז ה"ה מכרה חציין מהו פי' בזאח"ז דכשמכר חצי הי' שיור וכשמכר חצי הב' הא ליכא מכירת כולה, מכר חצי' לזה וחצי' לזה מהו פי' בב"א ובאת"ל קבעי את"ל דמכרה חציין חשוב שיור ופטור מכר חצי' לזה וחצי' לזה מהו מי אמרי' כיון דמיני' נפיק כולו אף שכל אחד קנה רק חצי לא אמרי' דכל חד שיור לחברי' רק כיון דמיני' נפק כולו לא הוי שיור:

שם עבדיי שהי' כבר, נ"ב ע' שו"ת מהראנ"ח סי' פ"ג ועוד שם סי' ס' וע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' רל"ג דכ' בנשבע שלא לישא אשה כ"ז שאשתו אסתר קיימת דאחרי שגירשה שוב הא איננה אשתו ומותר לישא אחרת ע"ש וי"ל גם שם דהכוונה אשתו שהית' כבר ויש לחלק

וע' נדרים כ' א' קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא באשתי הראשונה שגירשתי ובכללים הארכתי וע"ע תוס' יומא י"ד א' ד"ה מאי דכ' וי"ל מדכתי' והזה הטהור אלמא דהמזה טהור ומאי ראי' דילמא ה"ק והזה הטהור שהי' כבר וע"ע זבחים ס"א ב' א"ק ונסע אהל מועד אעפ"י שנסע אהל מועד הוא וק' ג"כ דילמא הכוונה אהל מועד שהי' כבר ועמ"ש בבית האוצר ערך אוכל כלל ל"ה אהך דברכות מ"ח ב' ואימתי קרוי לחם קודם שיאכלנו דק' ג"כ דילמא הכוונה לחם שהי' כבר וכעת ראיתי שכבר העיר בזה השבות יעקב בחידושיו על מסכתות אשר בסוף שו"ת שבות יעקב ח"א הנקובים בשם פאר יעקב ע"ש בחידושיו לברכות דמ"ח ע"ב והביא שם לראי' מכאן דמפרשי' שהי' כבר וכ' דדוחק לומר דל' תורה לחוד ול' בני אדם לחוד ולא הוצרך לזה דהא מל' מקרא גופי' קשיא דבזבחים קי"ג ב' מפרשי' בלישנא דקרא חרבה שהית' מעיקרא ובמנחות ט' ב' מנחה שהית' כבר ובכתובות מ"ה ב' הנערה שהית' כבר ועוד בכ"ד כמו שהארכתי בכללים וע"ע סנהדרין מ"ד א' חטא ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא וק' ג"כ דילמא ישראל שהי' כבר וע"ש ברש"י וע"ע עירובין י"ט א' שפשעו לא נאמר אלא הפושעים כו' וק' ג"כ דילמא הכוונא הפושעים שהיו כבר וי"ל דרק בשם של דבר שייך לומר שהי' כבר נקרא בשם זה משא"כ בפעולה כמו פושע דהוא על משקל פועל לא שייך לומר שפעל כבר דל' פועל בהווה משמע ודו"ק ואולם גם בכזה מצינו בזבחים ק"ו ב' את זבחיהם אשר הם זובחים זבחים שהתרתי לך כבר נ' דמפרש תיבת זובחים ל' עבר שהיו זובחים כבר בשעת היתיר במה וע"ש ברש"י וע' בית שמואל אה"ע סי' קכ"ח סק"ו דל' הדרה יש לפרש שהית' דרה שם כבר אף דעכשיו אינה דרה שם וצ"ע ג"כ מהך דעירובין י"ט א' ומה שהערותי מהך דנדרים כ' קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא באשתי הראשונה שגירשתי דהוא דומה להך דכאן עבדי שהי' כבר מצאתי אח"כ בשו"ת חכם צבי הנוספות בסוף הספר סי' א' תוך התשובה שכ' ובר מן דין משמעות הלשון שכתוב בהסכמה "כשיבא זמן לקבל אב"ד לקהלתנו" אין עניינו מן הסתם אלא על ב"ד חדש שיקבלו לקהלתם ולא על האב"ד שכבר הוא מקובל עליהם וגרע טפי מן האומר קונם אשתי נהנית לי ומפרש שרצונו הי' על אשתו הראשונה שגירש שאם ת"ח הוא נאמן דהתם אשתו מיקרי דהיינו שכבר הית' כדאמרי' בפרק השולח עבדי שהי' כבר לאפוקי בנ"ד כו' עכ"ל וע' שו"ת ח"צ סי' קט"ז דכ' דשומרת יבם אשת המת מיקריא לא אשת החי וכוונתו אקרא לא תהי' אשת המת החוצה וגו' וי"ל גם שם דגם אשת המת אינה וכוונת הקרא אשת המת שהית' כבר וכבר הערותי ע"ז בגליון נדרים ע"ד א' וע"ע תוס' יומא נ' א' ד"ה ואת:

דף מב:

מעוכב גט שיחרור אוכל בתרומה או אינו אוכל, נ"ב ע' תוס' וע' תוספתא יבמות פ"י מי שח"ע וחב"ח אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים והנה מה שמקשים על התוס' דמה האיבעי' כאן שיאכל הא עכ"פ הצד חירות אסור בתרומה שמעתי לתרץ בהצעה דגדלות של עבד הוא בי"ב שנים ויום אחד כמו באשה כיון דעבד איתקש לאשה וא"כ משכחת בעבד בן י"ב שנים ויום אחד ועדיין לא הגיעה לי"ג ושיחרר חציו דמעתה חצי החירות הוא קטן וחצי העבדות דהוא גדול הוא הרי מותר בתרומה ע"כ שמעתי ואינו נח לי כלל דוודאי גדלות של עבד הוא כשאר איש ואין עניין לכאן מה שהוקש עבד לאשה לעניין מצוות ועוד איזה פרטי דינים דמ"מ בטבעו הוא איש ומה שגדלות אשה קודם לאיש הוא עניין טבעיי באשה ע' נדה מ"ה ב' ויבן ד' אלקים את הצלע מלמד שנתן הקב"ה בינה יתיר' באשה יותר מבאיש ע"ש וא"כ זה לא שייך בעבד וע' תוס' ערכין ב' א' ד"ה נשים דאע"ג דגבי מצוות יש לעבד דין אשה מ"מ לעניין ערכין בערך זכר הוא נערך ולא בערך אשה ע"ש והוא דומה ממש לנידון דידן והוא פשוט דגדלות של עבד הוא כשאר איש ולעניין הך דכאן נלענ"ד עפ"י גמ' יבמות ס"ו א' דעבדים שקנו עבדים אוכלים בתרומה ומבואר שם דקניייין אוכל מאכיל קניין שאין אוכל אין מאכיל עש"ה ומבואר שם ג"כ דערל וטמא חשיבי אוכל דפומיהו הוא דכאיב להו ע"ש וא"כ יש נפקותא לח"ע וחב"ח שהקנו עבד לצד עבדות שבו דאי נימא דמעוכב גט שיחרור אוכל בתרומה א"כ הצד עבדות שלו הרי אוכל בתרומה ואי דא"א לו לאכול בפועל כיון שבהכרח יאכל הצד חירות עמו והצד חירות הוא אסור בתרומה מ"מ זה הרי הוא רק מניעה מבחוץ בצד העבדות ופומא הוא דכאיב לי' ועדיף עוד מערל וטמא וכמובן כיון דהצד עבדות לגמרי ראוי לאכול בתרומה אלא דא"א לו לעשות כן בפועל כיון שיאכל גם הצד חירות עמו וה"ל כאיסור שנתערב בהיתיר לח בלח דההיתיר עדיין בהיתירו עומד וא"א לאוכלו מפני שיאכל האיסור עמו וא"כ עכ"פ העבד של צד עבדות שפיר אוכל ומשא"כ אם מעוכב ג"ש אין אוכל א"כ הצד עבדות גופי' לאו בר אכילה בתרומה הוא וה"ל קניין שאינו אוכל ואינו מאכיל גם לעבדו וא"כ שפיר איכא נפקותא לכה"ג וזה נכון מאוד בס"ד והנה מה שכתבתי שהקנו עבד לצד העבדות לבד נ' פשוט דצד החירות אין קונה בו כלל ואין סתיר' ע"ז מריטב"א קידושין כ"ג ב' דכ' דנותן מתנה לחצי עבדו פשטה מתנה בכולו ולא סגי שלא יזכה כולו ולכן ג"כ נותן מתנה לעבד ע"מ שאין לרבו רשות בו קני רבו ממילא דהאדון ועבדו כגוף אחד חשיבי כיון דיד עבד כיד רבו עש"ה והאדון ועבדו דהם גוף אחד הרי הם ג"כ כגוף דהוא חצי עבד וחצי ב"ח וא"כ מדאמרי' דבהקנאה לעבד זוכה האדון ממילא א"כ ה"נ

הי' לצד החירות לקנות ממילא דאין זה קושי' דשם רוצה האדון לזכות אבל כאן הרי אין צד החירות רוצה לזכות כדי שיוכל העבד לאכול בתרומה וע"כ וודאי דלא אמרי' פשטה כו' שיקנה על כרחו וע' קידושין ז' א':

דף מג.

המית כו' א"ר אדא בר אהבה כשעשאו טריפה, נ"ב כזה ב"ב קע"ה ב' והא הרגו קתני א"ר אדא בר אהבה שעשאו טריפה:

שם אלא אמר רבא ראוי ליטול ואין לו, נ"ב קצ"ע דבכתובות ק"י א' קמפרש רמי בר חמא זה גובה דמתני' ראוי לגבות ואין לו ופריך עלי' רבא והא זה גובה קתני וא"כ ה"נ והא נותן קתני:

שם תוד"ה ואי כתבו אבל האי דלאו בר קדושין הוא בשום מקום אין הבן מתייחס אחריו, נ"ב ע' קידושין ס"ח ב' כל היכא דלא קרינן בי' כי תהיינה לא קרינן בי' וילדו לו וי"ל דילפי' איש מאשה:

דף מג:

גמרו קידושי ראשון, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקנ"ה מש"ש לעניין משיא שפחתו לאיש ואח"כ שיחררה וכ' שם וז"ל וא"ת כיון ששיחררה לבסוף נימא דקידושי' נמי נשתחררו עמה וחיילי קידושי קמאי בשעת שיחרורה כדאמרי' גבי קטנה דכי גדלה גדלי קידושי' עמה וא"צ לקדשה זימנא אחריתא תרי"ץ דבשלמא קטנה תקינו לה רבנן קידושין אבל שפחה לא תקינו לה רבנן קידושין ואין כאן קידושין שיגדלו עמה עכ"ל ולפי דבריו דהיינו טעמא דקידושי קטנה מתלי תליין וכי גדלי גדלי בהדה כדאמרי' ביבמות ק"ט ב' היינו משום דחלו בשעתם חלות מה מדרבנן מיהת א"כ מובן ג"כ עניין גמרו דכאן דכיון דחיילי בשעתם חלות מה לעניין אשם ומלקות כפירש"י לכן חלים אח"כ לגמרי בהשתחררה דוגמת קטנה שגדלה ואולם גוף דבריו צ"ע דמה עניין לקידושין דרבנן שיתהוו מאליהם קידושי תורה והך דיבמות טעמא אחרינא אית בי' משום דסבירא לן דהמקדש את הקטנה שיחולו הקידושין לכשיגדיל הוו קידושין וכרש"י יבמות ל"ד א' ולא חשיב דשלב"ל כיון דעומדת ליגדל וכסברא המבוארת בתוס' קידושין ס"ד א' דכיון דסופו ליגדל ה"ל כבידו וכל שבידו לא הוי דשלב"ל כמבואר שם ס"ב א' וע"ש ביבמות ק"ט ברשב"א ושאר ראשונים שהאריכו וא"כ בשפחה דמקדש שפחה שיחולו הקידושין לכשתשתחרר לא מהני דה"ל דשלב"ל כמבואר במשנה קידושין ס"ב א' שם

א"כ שפיר אין בשפחה דין גדלי קידושין בהדה וכך הי' לו לרדב"ז ז"ל לחלק בין קטנה לשפחה לא מפאת דקידושי קטנה אהני בשעתם מדרבנן ועוד צ"ע גוף דברי הרדב"ז במה שכ' דנימא דקידושי' נמי נשתחררו עמה דהרי זה עצמו דין המשנה קידושין ס"ב א' הנ"ל דמקדש את השפחה לאחר שתשתחרר דלא מהני הקידושין דהא לא באה המשנה להשמיענו דלא מהנו בעודה שפחה רק דלאחר שתשתחרר אינה מקודשת ואולי כוונתו ז"ל להקשות על גוף דין המשנה דמ"ש מקטנה ואולם סברתו ז"ל דטעמא דקידושי קטנה משום דאהני בשעתם מדרבנן יש להטעים הדברים לרמב"ם ז"ל דביאת פנוי' אסורה מה"ת מלאו דלא תהי' קדישה וע"כ כיון דאהני קידושין דרבנן בשעתם מה"ת להתיר לאו הנ"ל שלא תוחשב כביאת פנוי' דעלמא לכן חיילי גם אח"כ לגמרי וע' יבמות נ"ט ב' בממאנת ע"ש דמבואר דאע"ג דפנוי הבא על הפנוי' עשאה זונה לר"א ואסורה לכהן מה"ת מ"מ בקידושי קטנה דרבנן גם מה"ת אינה זונה ע"ש והיינו דאהנו קידושין דרבנן מה"ת מיהת לעניין זה שלא תוחשב זונה וה"נ לרמב"ם ז"ל אהנו שלא תוחשב קדישה וההכרח לומר כן לרמב"ם ז"ל דאל"כ איך תיקנו חכמים קידושין לקטנה הא ה"ל עקירת דבר מה"ת בקו"ע:

שם וצריך גט שחרור נ"ב ע' מס' עבדים פרק ג' המוכר עבדו לעכו"ם אי לחוץ לארץ והיוצא בראשי אברים אינו צריך גט שחרור רע"א צריך גט שחרור:

דף מד.

מפני שהוא כמציל מידם, נ"ב כזה ב"ק ק"ב א', ע"ז י"ג א', רש"י ב"ק קי"ג א' ד"ה אבל נותן לה דינר:

דף מד:

וקנסא דרבנן הוא כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' ר"א אי המזיק לחבירו היזיק שאינו ניכר ע"י עכו"ם כגון שאמר לעכו"ם לנסך יינו של חבירו אי חייב או לא עש"ה:

שם תוד"ה נטייבה כ' דמשמע לעולם אפי' בנו כו', נ"ב ע' שו"ת שארית יוסף סי' ס"א וע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תשפ"ז ע"ש קושי' אהא דקנס עזרא ללוים במעשר משום שלא עלו עמו כמבואר ביבמות פ"ו ב' ואמאי קנסינהו בשביל זה לעולם נימא אינהו דעביד איסורא דלא עלו נקנסינהו בנייהו דלא עבדי איסורא לא נקנסינהו והרי באיסור תורה כגון גזל וריבית אמרי' אביו דעבד איסורא קנסיהו בנו דלא עבד איסורא לא קנסוהו עכ"ל והנה מ"ש ריבית הוא דלא כתוס' דכאן דגם בריבית קנסו בנו אחריו ומ"ש גזל אינו מובן

דגזל אין בו שום קנס רק חיוב השבה וישנו גם ביורשים כמבואר ריש הגוזל ומאכיל והנה מצינו עוד קנס דקנסו גם היורשים אחריו ביבמות צ"א א' ע"ש וע"ע איבעי' דלא איפשיטא בכתובות נ"ד א' במזונות דבת שני' אי קנסי' לברתה דלא עבדה איסורא ע"ש וע' שו"ת מהר"ם בר ברוך רסי' תקצ"ט מש"ש ואין לדקדק כיון דתשלומי מוסר קנסא הוא כו' נימא לדידי' קנסו רבנן ולא לברי' כו' ע"ש וע' עוד שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתקכ"ט עש"ה וע"ע שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתכ"ו וע' נימוקי מהרמ"מ שבסוף שו"ת מהרי"ו דס"ה ע"ב דפוס קאפוסט דכ' דין מסור דהיזיק ניכר הוא בנו פורע אחריו מנכסיו כו' משמע דבהיזיק שא"נ דהוא רק קנס לא קנסו בנו אחריו גם במוסר ויש לדחות וע"ע שו"ת הרא"ש כלל ק"א אות א' וע' מרדכי פ"ק דקידושין רמז תצ"ב וע' שו"ת נוב"י חאו"ח סי' כ' לעניין חמץ שעבר עליו הפסח דקנסא קניס כו' אי קנסו בנו אחריו ע"ש שהאריך והעלה דקנסו והטעם דכיון דכבר חל שם איסור על החמץ בחיי האב אין דבר האסור חוזר להיות מותר ע"ש ויש לו דוגמא בתוס' ביצה י"ז א' ד"ה אי אמרת עש"ה ובכללים שלי הארכתי וע"ע חידושי הר"ן ב"מ דל"ב ד"ה הכי קאמר מצוה מה"ת לפרוק בחנם כו' דכ' והא דאמרי' לקמן בפריקה דכי לא עבד מרי' בהדי' בשכר כו' קנסא הוא דקניס לי' רחמנא כו' וי"ל ע"כ אי קנסו בנו אחריו וע"ע רשב"ם ב"ב צ"ב א' ד"ב ואמרי לה קנסא דכ' ונ"מ דאי ידעי' בי' דלא עריב כו' והיינו דאיכא בין דינא לקנסא עכ"ל והוי מצי למימר עוד נפקותא לעניין אי קנסו בנו אחריו דבקנס אין קונסין לבנו אחריו וע"ע ירושלמי שביעית פ"ב ה"ד נטעו ומת בנו מהו שיהא מותר לקיימו כו' עש"ה:

דף מה.

איבעיא להו כו', נ"ב ע' ס' מקח וממכר לר' האי ז"ל שער ס' וז"ל והוצרכנו להזכיר כו' שאסור לפדות שבויים כו' ביותר מכדי דמיהם כדי שלא יהי' פרץ לאומות העולם וישבו אותם כו' עכ"ל מוכח דס"ל להלכה רק טעמא דלא לגרבו כו', וע' ר"ן כאן וע' שו"ת חיים שאל סי' ל"ה וע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' מ' עש"ה ומה שנראה שם מדבריו דמה שאין פודין את השבוים יתר על כדי דמיהן היינו רק שאין כופין את הציבור לזה אבל אם עשו כן מעצמם אדרבה מצוה רבה עשו צ"ע דא"כ מאי פשיט כאן מהך דלוי:

שם תוד"ה מידי דהוה כו' כ' ולפי האמת יש לחלק כו' נ"ב ע' בית האוצר ערך אדם יודע כלל י"ז וע"ע תוס' מנחות פ"ח א' ד"ה בירוצי בסה"ד דסברתם שם ג"כ דיטעו לומר דבירוצין לא נתקדשו דהא יש באמת מ"ד הסובר כן וע"כ גם למ"ד דנתקדשו עכ"פ לא שייך אדם יודע ואולם שם הוא עניין אחר דהא בלא"ה החשש רק על אינו יודע ויטעה

לומר שמוציאין מכלי שרת לחול וע"כ תו יותר יש לתלות שיאמר דבירוצין לא נתקדשו דאית בי' פלוגתא מיהת ודו"ק ובגוף הך כללא דאדם יודע דכתבתי בבית האוצר שם כלל י"ט דהוא כלל מרופה בידינו ע"ש בארוכה וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רע"ג מש"ש מאי קא אמרת אדם יודע שאין מקדשין בכלי שאול וגמר ונתן לשם מתנה לא היא חדא דלאו כ"ע האי דינא ידעי ואדרבה רובא דעלמא טעו בהא דלאו דינא דקידושין גמירי כו' ע"ש:

שם תוד"ה דלא כו' כ' ועל עצמו לא תיקנו שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו, נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' ס"ג דכ' ואולי חייב לפדות עצמו משלו בכל הון לא מיבעיא לטעמא משום דוחקא דציבור אלא אפי' לטעמא דלא ליגרבו ולייתו אפ"ה עור בעד עור וכל אשר לו יתן בעד נפשו עכ"ל וצ"ע שכ' כן כמסתפק והנה מפורש כן כאן בתוס' במקומו והנה מ"ש התוס' שאני אשתו דהוי כגופו יותר מבתו כו' משמע קצת דגם בתו היוצאת מחלציו חשיבא גופו אלא דאשתו חשיבא גופו טפי וע' ברכות כ"ד א' וכתובות ס"ו א' וע' שו"ת חוט המשולש [הקדום הנספח לשו"ת תשב"ץ] טור הראשון סי' ד' דאע"ג דאין לאחר לברך ברכת הגומל על רפואת החולה רק החולה עצמו הוא שמברך מ"מ בחלה בנו ונתרפא יכול האב לברך דשאני בנו דחשוב כגופו ויותר מגופו עכ"ל ומ"ש עוד דהוא יותר מגופו לא ידעתי לו מקור זולת מסברא דאדם חס וחש על בניו יותר מעצמו ועמ"ש בגליון נדרים כ"ז א' משו"ת תשב"ץ להיפוך מהך דשו"ת חוט המשולש ע"ש שהעתקתי דברי התשב"ץ לעניין גט מעושה דחשיב מעושה רק בעישוי גופו אבל בעישוי בנו אפי' רצו להרוג בנו אם לא יגרש הוא את אשתו לא חשיב גט מעושה דמעושה היא רק בגופו משום דעור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו ע"ש וע"ע נדרים ל"ט א' דאע"ג דמן חיותא לא אדרי' מ"מ מחיותא דבנו אדרי' עש"ה בר"ן:

שם כ' לפי שהי' מופלג בחכמה, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"א סי' תצ"ח הטעם דמותר לפדות ת"ח ביותר משויו דכיון דרק מפני היותו ת"ח פודין אותו ביותר כו' לא שייך חששא דלא ליגרבו ולייתי טפי דלאו בכל אתר שכיחי תלמידי חכמים ואם יש אין השבאים מכירים אותם ולכן כשפודין ת"ח ביותר משויו צריך להודיע לשבאי שמפני שהוא ת"ח נותנין בו כל כך עכ"ל וע"ע שם ח"ב סי' תרכ"ח חידוש דכשם שחייבין הציבור לפדות ת"ח יותר מכדי שויו מפני כבוד התורה כך חייבין לפדות מקום כבוד ישיבתו בביהכ"נ עש"ה וע' שו"ת ח"צ סי' ע':

דף מה:

ש"מ ס"ת שנמצא כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתר"ט:
שם כל שישנו כו', נ"ב ע' שו"ת ראשית בכורים ח"ב סי' ח' הקשה דלמאי דדריש בפסחים מ"ג מהיקישא דלא תאכל עליו חמץ כו' דכל שישנו בב"ת חמץ כו' ודרשי' נמי מהאי היקישא גופי' שם כ"ח דבשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בב"ת חמץ ע"ש א"כ נדרוש נמי מהיקישא דכאן דבשעה שישנו בכתיבה ישנו בקשיר' יצאו שבתות ויו"ט ותיקשי למ"ד שבת ויו"ט זמן תפילין ולהיפוך נמי נדרוש בשעה שישנו בקשיר' ישנו בכתיבה ותיפסל לילה לכתיבת סת"ם למ"ד לילה לאו זמן תפילין וכן חוה"מ למ"ד חוה"מ לאו זמן תפילין ותיקשי ממועד קטן י"ח ב' וי"ט א' ע"ש ומ"ש מלילה לכאורה אין מפורש דלילה כשיר' לכתיבת סת"ם וע' בשו"ת הרא"ש כלל כ"ג אות ג' דכ' וז"ל ומדשרי ר' יהודה לכתוב לעצמו [תפילין בחוה"מ] אלמא שכתיבתן כדי להניחם במועד שבשביל מצוה התירו לו לכתוב ולא בשביל קיום מצוה שלאחר המועד דאי להניחן לאחר המועד למה התירו לו לכתוב במועד והלא יש שהות במוצאי יו"ט לכתבם עכ"ל והנה לדיעות דאין מניחין תפילין בחוה"מ אולי יאמרו באמת דהכוונה. אלאחר יו"ט ובמוצאי יו"ט א"א לכתוב דלילה פסולה לכתיבה מפאת שאינה בקשיר' ואף שגם חוה"מ אינו בקשיר' לדידהו לא דמי דחוה"מ צריך תפילין רק דקדושת היום הוא גופי' אות ועומד במקום התפילין ומשא"כ לילה דבעצם א"צ קשיר' ודו"ק וע' תוס' ב"ק ע"ז ב' ד"ה כל דכתבו לר"ל שם דדריש וטבחו ומכרו כל דאיתי' בטביח' איתי' במכירה כל דליתי' בטביחה ליתי' במכירה דאפ"ה מחויבין שפיר אמכיר' בשבת אע"ג דפטור אז אטביחה דמ"מ חשוב אתי' בטביחה הואיל ואיתי' בטביחה בחול ע"ש הרי דבהך דכל שישנו כו' לא בעי' שיהי' בר הכי באותו שעה דווקא ואולם גוף דברי התוס' שם לכאורה צ"ע דלמה הוצרכו לזה הא שבת חשוב איתי' בטביחה בשבת עצמו דהא איתי' בחיוב ורק משום דקלב"מ וכדאמר כזה שם ע"א א' ובכתובות ל"ג ב' איהו לאו משום דלא מיחייב אלא משום דקלב"מ ובאתי רק להעיר:
שם והדתניא קורין בו האי תנא הוא דתני' לוקחין ספרים כו' נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' קפ"ד הקשה דמאי ראי' משאר ספרים אס"ת דמברכין על הקריאה בס"ת מתקנות מרע"ה ועזרא ואם הס"ת פסולה ה"ל ברכה לבטלה ואינו יוצא ידי חובת הקריאה כו' עש"ה ולק"מ דבריתא דכאן הוא תוספתא בע"ז פרק ג' ושם נאמר לוקחין מן העכו"ם ספרים ותפילין ומזוזות ובלבד שהיו כתובין עליהן כתיקנן ומוכח דספרים דתני היינו ספרי תורה דדרך לשנותם יחד עם תפילין ומזוזות וז"פ:

שם עד שיעבדם לשמן נ"ב בשאלתות פ' ויקהל וז"ל וכתי' לקוח את ספר התורה הזה מכאן שס"ת אסור לכתוב אותו אלא בעורות מעובדים שעובדין בעפץ לשום תורה עכ"ל נ' דדריש את ספר התורה שיהא הספר דהיינו הקלף מעובד לשם תורה:
שם המוציא את אשתו משום ש"ר לא יחזיר, נ"ב ע' שו"ת מעיל צדקה סי' ל"ג:

דף מו.

כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות, נ"ב כל' זה סנהדרין ע"ה א':
שם ורבנן התם מי חלה כו', נ"ב ע' אריכות בסוגי' דכאן ובקושית תוד"ה כיון דהוי נשבע לבטל את המצוה בשו"ת חיים שאל ח"ב סי' מ"א וע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' ק' ד"ה ויש לדקדק עש"ה וע' פלא בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' י"ח שכ' דאדם מתחייב בשבועה ע"י שליח והביא ראי' ממעשה הגבעונים דכתי' ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה הרי דכיון דנשבעו נשיאי העדה שהם כשלוחים של ישראל נתפשו ישראל בשבועה ולפיכך לא הרגום וכ' ע"ז וז"ל ואעפ"י שיש לדחות כי מפני חלול השם נמנעו מלהרגם מ"מ פשטא דקרא משמע כי מפני השבועה נמנעו מלהרגם כו' ותו דר' יהודה מייתי מינה ראי' ואי טעמא הוי משום חילול השם אין מינה ראי' כלל עכ"ל והוא פליאה עצומה מסוגי' דכאן ויש לדחוק דה"ק ואעפ"י שיש לדחות כי מפני חילול השם נמנעו מלהרגם וכדס"ל לרבנן כאן מ"מ פשטא דקרא משמע כו' ואכתי יש ראי' מפשטא דקרא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ותו דר' יהודה מייתי מינה ראי' ואי איתא הרי בלא"ה יש הכרח לומר דמשום חילול השם הוא דלא הרגום כיון דלא נשבעו בעצמם רק נשיאי העדה הוא שנשבעו וא"כ מה מייתי ר' יהודה ראי' הרי גם הוא מוכרח לסבור דמשום קדושת השם הוא דלא קטלינהו וכרבנן כן י"ל בכוונתו אף שהוא דוחק גדול אחרי שלא הזכיר כלל הך דכאן דהא דלא קטלינהו משום קדושת השם וגם אין שטחיות לשונו סובל זה הפירוש:
שם ימים ב' רבים ג', נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' ו' דמפרש בל' המרדכי דכ' ימים רבים דהיינו ג' ימים עש"ה וכוונתו וודאי לגמ' דכאן ועכ"ז צ"ע אם יש לדון מהך דכאן לל' הראשונים:
שם ר"מ סבר אדם רוצה כו' ור"א סבר אין אדם רוצה כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תי"ג דמסופק בזה הלכה כמאן ע"ש וע' עוד שם דהך דאין אדם רוצה כו' ה"מ לעניין נדרים אבל לא לעניין שבועה שהאשה מתחייבת בב"ד ע"ש הנידון וע"ע שם סי' תט"ו:

דף מז.

זיל לא קא שבקי לי דאפרקינך, נ"ב דוגמת ל' זה ב"מ כ"ט ב' זיל לא שבקו לי דאשרי לך וסנהדרין כ"ח ב' זיל לא שבקו לי דאותביני לך:
שם תוד"ה ר"ל כ' קודם שחזר כו', נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית כ"ו חדר ד':

דף מז:

א"ל טעמא דידי נמי מהכא, נ"ב כזה חולין ע"ה א':
שם שנאמר ולקחת והבאת עד שתהא לקיחה והבאה באחד, נ"ב ע' יומא מ"ט א' בעי ר' פפא חפן חבירו כו' א"ד ולקח והביא בעינן והליכא ובתוד"ה בעי בסה"ד או דילמא ולקח והביא בעי' שהלוקח יביא ע"ש בתוס' דהוא שם איבעי' אי דרשי' כמו זה ולקחת והבאת שתהא לקיחה והבאה באחד דדומה שם ממש להך דכאן ורק דתחת מה שנאמר כאן ולקחת והבאת בל' נוכח נאמר שם ולקח והביא בל' נסתר ואולי בל' נסתר שייך טפי לפרש ולקח הלוקח מי שהוא והביא הכהן גדול ובאתי רק להעיר:
שם רש"י ד"ה טבל כ' אין לך כל חטה וחטה שאין חצי' טבל וחצי' חולין, נ"ב ע' תוס' כאן ד"ה טבל וע' רש"י סוטה מ"ג ב' ד"ה כל חד וחד לא קרינא בי' כרמו וע' ר"ש דמאי פ"ו מ"ז ומ"ח וע' מה שרשמתי בסוטה שם על הגליון:

דף מח:

אמר אבי כו' מיגו דמשתעי דינא אפירי משתעי דינא אגופא, נ"ב דוגמא לזה ב"ק ע' א' אמר אבי ואי כתי' בי' למחצה כו' מגו דמשתעי דינא אפלגא אשתעי דינא אכולה וע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ח אות א' וע"ע שם כלל מ' אות א':
שם תוד"ה אין כ' ואע"ג דלמ"ד שיעבודא לאו דאוריתא כו', נ"ב ע' שו"ת הרד"ך בית כ"ט חדר ב':

דף מט:

מפני מה כו' הניזקין שמין כו' בעידית כו', נ"ב ע' ברע"ב עה"ת פ' משפטים עה"כ מיטב שדהו תוספת טעם בזה לפי שרוצה אדם בקב שלו יותר מקבים של חבירו ר"ל דע"כ מה שנחסר הניזק הי' חביב אצלו כעידית דמזיק וע"כ נוטל מעידית וע"ע שם בהך דכתובת אשה בזיבורית דכ' וכתובת אשה בזיבורית לפי שיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה לינשא ושמא תתן עיני' באחר כדי שתצא ותטול כתובה לכך אמרו תטול מן

הזיבורית עכ"ל והדברים צריכים ביאור וגם צ"ע לכאורה מגמ' דכאן וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' י"ג שאלת מה ששנינו (ב"ק י"ט ב') אכלה מתוך הרחבה משלמת מה שנהנית מה היא משלמת מן העלי' או מן הבינונית כחוב דעלמא דמפני מה אמרה תורה הנזקין בעידית מפני הגזלנים והחמסנין כדי שיאמר אדם למה אני גוזל כדאי' בפ' הנזקין והכא אנן סהדי שלא נתכוון לגזול כו', תשובה נ"ל הדבר ברור שאינו משלם מן העלי' כו' אבל הדין שבנית עליו מההיא דהניזיקין אינו שאין זה כלל לכל המשלמין מן העלי' שהרי הישן [אולי צ"ל השן] אינה מתכוונת להזיק וכן אדם שהוא מועד לעולם אינו מתכוון להזיק אעפ"י שדרכו להזיק בישן אינו מתכוון להזיק ואף לא דרכו להזיק בנעור והתם קאמר בגזלנים וחמסנים ומילתא בעלמא הוא וכל שיש מקצת המזיקים שמתכוונים ויש טעם בתשלומיהן בעליי' הכניסו כל שאר המזיקים בכלל טעם זה עכ"ל ונ' כוונתו דמשום לא פלוג משלמין כולם מעלי' ואף אותם שאין מתכוונים להזיק ומכאן ראי' דשייך לא פלוג גם בדאוריתא דהא כאן אדינא דאוריתא קיימינן וכמובן וכבר כתבתי כן במפתחות שבסוף ס' ציונים לתורה ע"ש שהבאתי שם ראיות לזה והנה יש ראי' גם מרשב"א הנ"ל: **שם** תוד"ה ורבי שמעון כו' כ' לא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא, נ"ב כ"כ התוס' עוד בסוטה י"ד א' ד"ה כדי וע' פנ"י ר"ה ט"ז א' ד"ה תניא אר"י משום ר"ע מפני מה אמרה תורה הביאו עומר כו' דכ' כן מסברא דנפשי' עש"ה וחידוש שלא העיר שכ"כ התוס' בב' מקומות הנ"ל:

דף נ.

ולא מידי חסרה, נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' מ"ז:
שם וגבי יתמי אוקמוהו רבנן אדאוריתא, נ"ב בכורות ל"ב א' ג"כ מימרא דרבא וע"ע כגוף הסברא בירושלמי סנהדרין פ"ח ה"ו תקנה תיקנו כו' מכיון שמת העמדת את בנו על דין תורה:

דף נב.

אבא שאול אומר חילוף הדברים, נ"ב בס' הפרדס לרש"י סי' ר"צ העיד ר' יוסף כי הי' זקינו אומר הלכה כאבא שאול באפטרופוס שמינהו אבי יתומים ואעפ"י שרבי אליעזר הי' בעל פלוגתי' של אבא שאול על שם שאול המלך עכ"ל נ' כוונתו לסימן דאבא שאול הוא מלך בדיני והוי הלכה כמותו נגד בעל מחלקותו בדיני ודוגמתו ברש"י פסחים נ"ד א' ד"ה שמואל אולם לא ראיתי עדיין מובא כלל זה דהלכה כאבא שאול מחבירו בדיני וגס

מ"ש אעפ"י שר"א הי' בעל פלוגתי' לא ידעתי מנ"ל וגם ק' דמאי אעפ"י אדרבה מחנות זה יש להיות הלכה כמותו דר"א שמותי ואין הלכה כמותו וצ"ע:

שם ולא להניח, נ"ב ע' שו"ת מהר"י מינץ סי' א' כ' הטעם דטוב להמתין עד שיגדלו היתומים ויתחייבו מה"ת ויעשו המצוה בעצמם כי גדול המצווה ועושה כר' חנינא ומצוה בו יותר מבשלוחו כדאיתא ריש פ' האיש מקדש עכ"ל והנה מ"ש דגדול המצווה ועושה צריך ביאור אולי כוונתו להטעים הך דמצוה בו כו' דהטעם דבעי' תרתי מצוה ועושה וכי היכי דאינו מצווה ועושה זוטר מיני' משום דחסר הציווי ה"נ מצווה ואינו עושה זוטר מיני' דחסר עושה דאף שמתקיימת המצוה ע"י שלוחו מ"מ עושה מיהת לא מיקרי כיון שאין כאן מעשהו רק אחר עושה עבורו אך יותר נ' כוונתו דכיון דהאפטרופוס אין מחיוב לתרום עבורם ואף שיעשה זה הוא רק רשות מאתו ויועיל בתורת אפוטרופוס אבל איננו חיוב ועכ"פ גוף החיוב דאוריתא דהרמת התרומה הרי איננה על האפטרופוס וע"כ מעשה האפוטרופוס ה"ל אינו מצווה ועושה ואין למעשהו מעלה כל כך כאשר למעשה היתום בעצמו כשיגדל שתהי' מעשהו מצווה ועושה והנה מ"ש דמצוה בו יותר מבשלוחו מסברא הי' אפשר להסתפק בזה אי שייך בהפרשת תרומה מצוה בו כו' כיון דהוא רק מתיר כשחיטה ואם אינו רוצה לאכול אין מצווה להפריש ע' לעיל מ"ז ב' רש"י ד"ה מדאוריתא לא וכבר נסתפקו כזה אי שייך במצות עשיית מעקה וכה"ג דהוי רק משום הסרת הנזק הך דמצוה בו יותר מבשלוחו והביאו גמ' קידושין ע' א' פורתא דגונדריתא הוא דקא עבידנא וקיימתי' בעזה"י מסברא דנפשאי וגם במצות נתינת תרומה יש להסתפק אי שייך הא דמצוה בו כו' אף דהנתינה איננה עוד בתורת מתיר מ"מ י"ל דהוא רק כהשבת פקדון דמעידנא דאפרשי' ברשותי' דכהן קאי ע' בכורות י"א ב' והבע"ב רק מברר הכהן וא"כ אחרי שמברר כהן וחפץ לתת לו אזי גוף הנתינה הוא רק כנותן לחבירו חפץ שלו המונח ברשותו דאין מצוה לתתו לו בעצמו יותר מלשלחו לו ע"י שליחו ואין להאריך כאן ומצאתי בפנ"י ברכות דט"ו ע"ב ד"ה אלא אי איתמר דכ' שם גבי הפרשת תרומה דמצוה בו יותר מבשלוחו עש"ה ובשו"ת מהר"י ברונא סי' ר"ו כ' גבי נתינת פדיון הבן דמצוה בו יותר מבשליחו אולם כ' שם בשביל הברכות כו' ומשמע דמפאת גוף המצוה לא שייך בי' הא דמצוה בו כו' ואילו במצוות דעלמא אמרי' לי' מפאת גוף המצוה וכדדייקי' מהא דר' ספרא מחריך רישא דאין בזה ברכה וצ"ע וראיתי עוד בפנ"י קידושין כ"ז א' כ' ג"כ בפשיטות גם בהפרשת מעשרות הך דמצוה בו יותר מבשליחו וע"ש וע"ע בהך דכאן בשו"ת ח"צ סי' ל"ג:

שם ואין פוסקין עליהן צדקה, נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' ע"א ומש"ש ה"נ האח זוכה במילת אחיו הקטן ולא האפטרופוס צ"ע דמאי שייכות האח בכאן הא מצוה שעל הב"ד היא מילת הקטן והלא אינו האח של הב"ד וצע"ג:

שם למכור ברחוק ולגאול בקרוב ברעה ולגאול ביפה, נ"ב ל' המשנה ערכין ל' א' וגמ' ב"מ ק"ח ב':

שם ועבדים, נ"ב פירש"י אין נאמנים, ע' ב"מ פ"ו ב' לית הימנותא בעבדי ובשו"ת הרשב"א ח"ג סי' קצ"ז דנשים ועבדים אין עושין לפי שאין בקיאין לפקח על נכסי יתומים ועבדים לפי שחשודין על הגזל עכ"ל וכ"ה במשנה אבות מרבה עבדים מרבה גזל:

שם נכסי יתומים הרי הן כהקדש כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קמ"ג דדן מזה דה"ה בכל שאר תקנות חכמים במילי דממונא ליתא לתקנה גבי יתומים אם הוא לרעתם עש"ה:

דף נב:

קא לביש ומכסי מיתמי כו' כי היכי דלישתמען מילי' נ"ב כזה ב"ק י"א ב' וב"ב קל"ט א' ברשב"ם ד"ה גדול אחי:

שם אתי לאמנועי, נ"ב דוגמתו ב"ק ל"ט א' דאי אמרת מעליית אפטרופוס מימנעי ולא עבדי:

שם מפני שהוא נושא שכר כו' אלא מפני שהוא כנושא שכר, נ"ב מצינו כזה להיפוך ב"ק צ"ט ב' מפני שהוא כנושא שכר אימא מפני שהוא נושא שכר:

שם המטמא והמדמע כו', נ"ב ע' תוספתא במכלתין פרק ג' ומש"ש רופא אומן שריפא ברשות ב"ד והזיק בשוגג פטור במזיד חייב מפני תיקון העולם עמד בזה בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' פ"ב דלר' יוחנן דהתקנה היתה רק לחייב במזיד אעפ"י שהוא היזיק שא"נ א"כ מה יענה ברופא דתוספתא דה"ל היזיק ניכר וא"כ ע"כ הפי' בו כסברת חזקי' דשוגג פטור מפני תיקון העולם עש"ה בכל התשובה:

דף נג.

דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י, נ"ב ע' גליון הרי"פ והוזכר עוד ע"ז נ"ה ב' וע"ע כלים פ"י מ"ב ע"ש בפיה"מ להרמב"ם:

שם ור' יוחנן אמר ד"ת כו' ומ"ט אמרו במזיד חייב שלא יהא כאו"א הולך ומטמא בו' ואומר פטור אני, נ"ב דוגמת זה א"ר יוחנן בב"מ ה' ב' שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כאו"א הולך ותוקף כו' ואומר שלי הוא:

דף נד.

א"**ל** אנא לא אכלי פירי דשביעית כוותך, נ"ב ע' מה שדן מתיבת כוותך בשו"ת מהר"י ברונא סי' קצ"ט עש"ה דהוא חידוש:

שם התם גברא לשלומי קא מיכוין אנן ניקום וליקנסי', נ"ב וכל שאר שינויי דלהלן כזו דכיון דגברא למצוה קמכוון אין לקונסו, ע' דוגמתו יבמות פ' החולץ בנימוקי יוסף די"ג ע"א מדפי הרי"ף דכ' והקשו ז"ל במתני' כשכנס יבמתו ונמצאת מעוברת למה לא קנסו חכמים שיוציאה בגט ואע"ג דמיתסרא עלי' ותירצו דכיון שלא הוכר עוברה וסבר הי' לעשות מצוה לא רצו לקנסו עכ"ל וע"ע כזה תוס' יומא ז' א' ד"ה שנטמא וע"ע רש"י בכורות ב' א' ד"ה מייתי לה לקדושה דכ' וכיון דמצוה עביד ליכא למיקנסי':

שם ורמי דר' יהודה אדר' יהודה כו', נ"ב ע"ע תוספתא תרומות ריש פרק ח' הזורע פשתן כו' ע"ש דלא קניס שם ר' יהודה שוגג אטו מזיד וצ"ע אם האיסור שם דאוריתא או דרבנן די"ל דהוא דאוריתא דע"י הזריעה נעשה חולין ועובר אעשה דשימור דומי' דמבטל תרומה בחולין דכ' בשו"ת אבני מלואים דעובר מש"ה אעשה דשימור ויל"ע בזה בשבת י"ז ב' ועוד שם ל"ד א' כאן קיצץ כו' ע"ש ואכ"מ להאריך:

דף נד:

שורת הדין אינו נאמן, נ"ב ל' התוספתא תרומות פרק ב' עש"ה וע"ש דר' יהודה אמר לא נחשדו ישראל על כך אלא הכל לפי מה שהוא איש וע"ע תוספתא מע"ש פרק ה' אמר להם אחד אני ראיתי אביכם שהטמין כו' זה הכלל כל המצוי להם כו' הוא הפה שאסור כו' ומשמע לכאורה דבידו הוא מטעם מיגו לא מטעם בעלים ויש לחלק וק"ל וע"ע רש"י לעיל כ"ב א' ד"ה כדקתני טעמא דכ' דהואיל ובידו למחות זוכה בה ע"ש וזה סיוע לסברא דבידו חשוב בעלים דכמו דכשבידו למחות הויית עצמותן ע"י שימלא גינתו עפר ה"ל בעלים של עצמותן כן כשבידו למחות טהרתן ע"י שיטמאם ה"ל בעלים של טהרתן ולכן בהעידו על טומאה וטהרה ה"ל כמעיד על שלו ודו"ק וע' נימוקי יוסף על הרי"ף נדרים פרק ד' (דף ט"ז ע"ב מדפי הרי"ף דפוס זיטאמיר) ד"ה אי אמרת בשלמא דכ' להכי הוי פיגול שהקרבן הוא בידם כאילו הי' שלהם עכ"ל וכוונתו להסביר דאיך ביכולתו לפגל גם בשל גבוה הא אין אדם אוסר דשא"ש והסביר דכיון דהקרבן ביד הכהן ובידו לפסלו באחד משאר פסולים ע"י מעשה לכן הוי כשלו לגמרי ושפיר תופס גם פיגולו והרי סברתו ג"כ כנ"ל דמשום בידו חשוב בעלים ממש:

שם ההוא דאתא כו', נ"ב ע' תוספתא מע"ש פרק ג' המוכר פירות לחבירו המוכר אומר טבלים מכרתי לך והלוקח אומר מתוקנין מכרת לי כו' ע"ש:
שם שכל ס"ת שאין אזכרות שלו כתובות לשמן אינו שוה כלום, נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' פ"א:
שם משום דמיחזי כמנומר, נ"ב מנחות כ"ט ב':
שם ההוא דאתא לקמי' דר' אבוה כו' א"ל ס"ת ביד מי כו', נ"ב ע' ברא"ש דהקשה דלמה שאל לו ס"ת ביד מי אחרי דסבר דאפי' הוא ביד לוקח נאמן ועמ"ש בזה בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ע"א:

דף נה.

וחזר ואמר לה כנסי שט"ח זה, נ"ב ל' המשנה לקמן ע"ח א':

דף נה:

כרת מדבריהם, נ"ב מסקנה דה"ק כרת שע"י דבריהם באתה לו אוקמוהו רבנן ברשותי' כי היכי דליחייב עלה וע' כזה יומא נ"ט ב' ע"כ לא פליגי אלא מדרבנן ובתוס' ישינים שם כתבו דהמעילה לפי שהב"ד מקדישין אותו קדושת דמים ומעילה דקאמר מדרבנן היינו מדאוריתא ע"י תקנת רבנן שמקדישין אותו ב"ד כו' עכ"ל וכ"ה גם בתוס' שם ע"ש והוא דומה בדומה ממש להך דכאן:
שם מאי דכתי' אשרי אדם מפחד תמיד כו', נ"ב ע' תוס' וע' מהרי"ל בסדר ההגדה בתחלתו וז"ל דרש מהר"י סג"ל כתי' אשרי אדם מפחד תמיד וכתי' משמועה רעה לא ייירא קשיין קראי אהדדי אלא ר"ל מפחד תמיד אל דבר מצוה לעשותה כתיקונה עכ"ל:

דף נו.

ענוותנותו של ר' זכרי' בן אבקולס החריבה את בתינו ושרפה את היכלנו כו', נ"ב תוספתא שבת פרק י"ז א"ר יוסי ענוותנותו של ר' זכרי' בן אבקולס שרפה את ההיכל וע"ש:

דף נו:

יצתה ב"ק ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע, נ"ב דוגמתו פסחים צ"ד א' יצתה ב"ק ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של נמרוד הרשע ותיבות בן בנו בשניהם לאו דווקא רק דהי' מזרעו וע' תוס' חגיגה י"ג א' ד"ה בן בנו וע' שו"ת חיים שאל סי' ס"ח:

דף נז.

דהוו נהיגי כי הוו מפקו חתנא וכלתא מפקי קמייהו תרנגולא ותרנגולתא כלומר פרו ורבו כתרנגולים, נ"ב דוגמתו רש"י ע"ז ח' ב' ד"ה מכי רמו שערי באסינתי:

שם אכשלי' פומא כו' ואמר הלא אתה אלקים זנחתנו, נ"ב ע' ח"א למהרש"א מה שנתקשה בזה וע' ירושלמי תענית פ"ד ה"ה ויתיישב לך:

שם ובזמן שאין יושבין עלי' גמדא, נ"ב כמה מדתה כעת ע' שאילת יעב"ץ סי' קכ"ז:

שם והביא לובן ביצה, נ"ב וברש"י שהוא דומה לשכבת זרע, נדה ל"ה ב':

דף נז:

אייתי דמי ולא אידמי, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' ל' דכ' דשמע להקשות מכאן עמ"ש רש"י עה"כ וישחטו שעיר עיזים שדמו דומה לדם אדם ותי' דרק כשדם שעיר לבדו נראה כדם אדם משא"כ כששניהם יחד לפני הרואה ניכר ההבחן ביניהם ע"ש שהביא ראי' לזה וחידוש שלא הביא תוס' שבת ט"ו ב' ד"ה ועל ספק דמבואר שם סברא כזאת וע"ע דוגמא ב"ב קס"ד א' ה"מ היכא דחתימי סהדי אמחקא כו' ע"ש ברשב"ם דאם יש מחק אחד לפנינו אין להכיר בו אם הוא נמחק פעם אחת או ב' פעמים ומשא"כ אם יש ב' מחקין אחד נמחק ב' פעמים ואחד פעם אחת אז ניכר ההבחן ביניהם ונראה שזה נמחק רק פעם אחת וזה ב' פעמים ע"ש:

שם מבני בניו של המן למדו תורה כו', נ"ב בס' תפארת שלמה להרב הצדיק ר' שלמה מראדאמסק ז"ל הקשה דהא מבואר בפסיקתא פיסקא דזכור את אשר עשה לך עמלק דאין מקבלין גרים מזרע עמלק וא"כ איך מבני בניו של המן כו' ע"ש [וכפסיקתא הנ"ל הוא ג"כ במכילתא סוף פ' בשלח ובפר"א ע"ש] ולק"מ דמשכחת באשה מזרע עמלק שנישאת לעכו"ם שאינו מזרע עמלק וילדה לו בן דהבן ההוא איננו מתייחס לזרע עמלק דבעכו"ם הלך אחר הזכר כמבואר ביבמות ע"ח ב' וא"כ הבן השוא וכל יוצאי חלציו שפיר מקבלין אותן ועל כזה הכוונה כאן והא דאמר מבני בניו לאו דווקא רק הכוונה יוצאי חלציו ע' רש"י פסחים צ"ד ב' ד"ה בן בנו ועמ"ש על הגליון לעיל נ"ו ב':

שם אמרו אם אנו טובעין כו' אנו באין כו', נ"ב לכאורה הרי כל תחיית המתים הוא נס ואמאי נסתפקו כאן יותר וע' תשובה לזה בשו"ת הלכות קטנות סי' קל"ח:

שם תוד"ה קפצי כ' הכא יריאים היו מיסורין, נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' מ"ו:

דף נח.

הא דרישא הא דדרעאי, נ"ב ע' מהר"ם שיפף ומ"ש שדין הנושא משא בזרועו מניח התפילין ש"י על ראשו דמקום יש בראש להניח ב' תפילין ע' עירובין צ"ה ב' דנזכר שם להיפוך פעמים שאדם בא מן השדה וחבילתו על ראשו ומסלקן מראשו וקשרן בזרועו וכן בב"מ ק"ה ב' המוצא זבל על ראשו ותפילין בראשו ה"ז לא יסלקם לצדדין כו' אבל קושרם על זרועו במקום תפילין וע' שו"ת חיים שאל סי' ע"ד אות מ"ז הביא דברי מהר"ם שיפף הנ"ל וכ' דהוא תימה ע"ש וחידוש שלא הביא גמ' עירובין וב"מ הנ"ל:

שם יפה עינים וטוב רואי וקווציו סדורות לו תלתלים, נ"ב כל' זה בנדרים ט' ב':

שם ענה אותו תינוק ואמר הלא ד' זו כו', נ"ב ע' שינוי בזה בירושלמי הוריות פ"ג ה"ד ע"ש במראה הפנים ד"ה מעשה עש"ה:

שם בא ועשה עמי בחובך, נ"ב לא הי' זה עפ"י דין דאין בע"ח משועבד לעבוד בגופו כדי לשלם חובו וזהו שדרשו ועשקו גבר וביתו כי את שניהם עשק את האשה וגם את האיש במה שעשה עמו שלא כדין, שו"ת הרא"ש כלל ע"ח אות ב':

דף נט.

כבר שית, נ"ב יש עוד שיעור בן שש לעניין מזונות ולעניין עירוב ע' כתובות ס"ה ב' ולעניין להצטרף לעשרה בביהמ"ז ותפלה בצירוף תשעה וקטן ע' שו"ת הריב"ש סי' תנ"א:

שם א"ר יוחנן משום כדי חייוו, נ"ב מאמר כזה לר' יוחנן בב"מ ט"ז ב' ולקמן ס"ב א' וע"ע ירושלמי ע"ז פ"ק ה"ד דאמר ר' יוחנן לא אסרו דבר שהוא חיי נפש וע"ע בירושלמי במכלתין פ"ט ה"ט ר' יעקב כו' בשם ר' יוחנן האומר אינו זן ואיני מפרנס אומרים לו או זן או פרנס או פטור והטעם שם ג"כ בירושלמי מפני חיי נפש עש"ה בירושלמי וע"ע ב"מ ע' ב' א"ר חייא ברי' דר' הונא לא נצרכה אלא בכדי חייוו וע"ע סוכה ל"ט ב' חייא א"ר יוחנן בכדי מן שנו פי' כדי מזונותיו ע"ש והוא ג"כ כעין בכדי חייוו וע"ע ב"מ קי"ב ב' משום כדי חייוו דשכיר וע"ע ר"ש דמאי פ"ד מ"ו בשם הירושלמי א"ר יוחנן קל הקילו באכסנאי מפני חיי נפש וע"ע שם מ"ז מפני חייהן של בני העיר וע' מרדכי כאן וע"ע ביצה כ"א ב' ומשום כדי חייוו שרי לי' רבנן וע"ע היתיר משום חיי נפש בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' ג' וע"ע שם סי' כ"ח דמוחרם מותר לשאת ולתת עמו בכדי חייו והוא מש"ס מ"ק דעושה לו חנות קטנה כדי פרנסתו וכזה בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' פ"ו ומה שהתירו לפתוח לו חנות קטנה טעמא משום כדי חייוו דאין דברים אלו אלא מדרבנן ומשום כדי חייו התירו

לו עכ"ל וע"ע רש"י ב"מ קי"ג ב' ד"ה ומפץ לעני דסידור דערכין היינו שמשיירין לו כדי חייוו ע"ש והוא ג"כ עניין תקנה בדאוריתא משום כדי חייוו וע"ע תוס' חגיגה י"ז ב' ד"ה אלא לאו לתשלומין דכ' דאעפ"י שהתיר' התורה מלאכה כו' לא מצי למיעבד רק לצורך אכילתו אם כלה עיסתו כו' ומיהו שם נ' דהוא עניין אחר דהוא כמו ביו"ט דמותר מלאכת אוכל נפש ובש"ס מ"ק שם יש עוד כה"ג באבל ובמועד וע"ע רש"י ב"מ נ"ב א' ד"ה שאפילו פחות מכדי אונאה חוזר ע"ש דהוא שם ג"כ תקנה משום חייו דתגר:

דף נט:

נתפרדה החבילה, נ"ב כל' זה ע"ז י' ב'

דף ס.

ואחריהן בני תלמידי חכמים כו', נ"ב משמע אפי' אין הבנים עוסקים בתורה אע"ג דגרועים משאר אדם דאי בר אבהן ולאו בר אוריין אשא תיכלי' וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קי"א:

שם ס"ת שחסר יריעה אחת, ג"ב הא דנקט יריעה ולא אות אחת ע' תוס' מגילה ט' א' ד"ה בשלמא וע' עוד בזה בשו"ת הרד"ך בית י"ב חדר א' ע"ש בארוכה בכולה סוגי':

שם א"ר יוחנן כו' תורה מגילה מגילה ניתנה כו' ר"ל אמר תורה חתומה ניתנה כו', נ"ב ע' שאילת יעב"ץ סי' ל"ג:

שם ופרשת טמאים כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל י"ג אות כ"א:

שם רש"י ד"ה פרשת טמאים כ' שבו ביום הוקבעו שלש מחנות מחנה שכינה ומחנה לוי' כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קל"ז:

דף ס:

דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן ע"פ, נ"ב ע' שאילת יעב"ץ סי' פ"א צידד דרק פסוק שלם אסור לאומרו ע"פ ע"ש וע' שו"ת חות יאיר סי' קע"ה וע' אריכות בס' יריאים סי' קכ"ח ודעתו שם דכל האיסור רק מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא עש"ה בארוכה וע' כלבו סי' י"ג שכ' י"א שאין אסור לומר ע"פ אלא בניגון הטעמים ואני מצאתי בחידושים כו' שכל פרשה שנהגו לאמרו בתורה חובה כמו ק"ש רשאי אדם לאמרו ע"פ כל שעה שירצה כו' כללו של דבר כל פסוק שניתן לאמרו ע"פ למצוה או לחובה יכול אדם לאומרו כמה פעמים לרצונו ואין בכך כלום אפי' בשעה שאין בו לא מצוה ולא חובה ואין בזה משום דברים שבכתב הואיל וניתנו לאומרן פעם אחת למצוה או לחובה ע"כ ובירושלמי

מפרש דברים שבכתב כו' שזהו דווקא בס"ת שמא יאמרו חסר משם כו' עכ"ל ז"ל ומ"ש דמתוך שניתן לאומרו למצוה או לחובה שרי תמיד נ' הטעם מסברא דהואיל ואישתרי אישתרי ועמ"ש דוגמת זה בגליון סנהדרין ס"ג ב' בשם השאלתות לעניין ע"ז הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה דהואיל ואישתרי לקרות בתורה אישתרי תמיד ע"ש ומ"ש שזהו דווקא בס"ת שמא יאמרו חסר כו' ע' יומא ע' א' כדי שלא להוציא לעז כו':

שם דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרן בכתב, נ"ב ע' שו"ת מהראנ"ח סי' ע"ג דצידד לומר דהכוונה רק דאסור לכותבן אבל אחר שנכתבו אין בקריאה מתוך הכתב שום איסור וע' תמורה י"ד ב' וע' רי"ף מגילה דף ער"ב ע"א מדפי הרי"ף בשם הירושלמי:

שם מ"ט אילימא משום כבוד כו', נ"ב ע' תוספתא עירובין פרק ה' מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום אם הי' שם רבו או אדם גדול או שהי' משיא את בנו ורצה לנהוג בו כבוד הרשות בידו וע"ש עוד דאמר מצוה על אדם לבטל רשות אם הי' אדם גדול הרשות בידו פי' דרשות בידו שלא לבטל רשותו רק שבני החצר יבטלו רשותם אליו:

דף סא.

מפני דרכי שלום, נ"ב ק"ק דחשיב בפרקין כלהו מילי דדרכי שלום מדוע לא חשוב נמי הך דפ"א דשקלים אין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום וע"ע מה שציינתי בגליון נדרים ל"ו א' וע"ע תוס' מנחות ע"ג א' ד"ה איש וע' רי"ף עירובין פ' חלון דהביא ירושלמי מפני מה אמרו מערבין בחצירות מפני דרכי שלום ובמשנה בפרקין הוזכר רק העירוב בבית ישן מפני דרכי שלום אבל לא גוף העירוב וע"ע ירושלמי דמאי פ"ד ה"ב כאן התירו טבלים מפני דרכי שלום וכן ק' מדוע לא חשיב בהדי הנך דמפני תיקון העולם הך דמכילתא המובא בפי' הראב"ד עדיות פרק ה' משנה א' מגיד שהוא פורץ בה פרצות אלא שגדרו חכמים מפני תיקון העולם:

שם תוד"ה שדי כ' וקשה כו', נ"ב ע' שנות אליהו פאה פ"ז מ"ב:

דף סב.

ומניח בכפישא או באנחותא, נ"ב כל' זה בנדה ז' א':

שם מצאו בשוק נותן לו בשפה רפה וכובד ראש, נ"ב כזה במ"ק כ"א ב':

שם תוד"ה שלמא כ' וצ"ע שלא יהא בזה גונב דעת הבריות, נ"ב ע' שו"ת באר שבע סי' נ"ט וע"ע שו"ת מהר"י ברונא סי' קי"ב וסי' קי"ג ע"ש דנדבר שם בכולה סוגי' דכאן:

דף סג.

אדם יודע שאין שליחות לקבלה, נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל מ"ה אות ז':

דף סג:

מאי לאו כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קנ"ט:
שם עשו עדים שליחותן, נ"ב מעין זה בכורות ס"א א' תוד"ה לתשיעי וע"ע ב"ב קע"א א' וע"ש תוד"ה אלא וע' שו"ת הרא"ש כלל ס"ח אות כ"א ד"ה תשובה מה שכתבתי דלא אמרי' כותבין אפי' מאה פעמים כו' וע"ע שם אות ל"א וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ע"ה וע' שו"ת חוט המשולש טור א' סי' י"ג מש"ש וכ"ש הכא שכבר פסקה שליחות שמעון כו' וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' ד' מש"ש אבל לעניין גוף המתנה וקיומה אני אומר כו' עש"ה כל הדיבור וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' שכ"ד וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ג סי' י"ב וסי' י"ג עש"ה:

דף סד.

שליש נאמן דהא הימני', נ"ב דוגמתו ב"מ כ"א א' וע"ע ל' הא הימני' בשבועות מ"ב א':
שם הודאת בע"ד כק' עדים דמי, נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קנ"ט כ' דאע"ג דתרי כמאה מ"מ אמרי' הודאת בע"ד כק' עדים דמי דנפקא מינה דאי אתו תרי סהדי ומכחשי לי' לאו כלום הוא דהודאת בע"ד כק' עדים דמי טפי וה"נ הכותב בשטר וחתימתי תעיד עלי כק' עדים הכוונה לעניין זה דאי אתו סהדי ומכחשי לי' לא יועיל עכ"ל ז"ל ואינו מובן דלעניין זה נמי מאי אהני מה דאמרי' כק' עדים תא קיי"ל דתרי כמאה גם לעניין הכחשה ואם שנים מכחישין למאה ה"ל ג"כ עדות מוכחשת כמו בתרי ותרי וצ"ע וע' נימוקי יוסף ב"ב פ' יש נוחלין דף רי"ב ע"א מדפי הרי"ף מש"ש דאין אדם נאמן לסתור הודאתו בשום מיגו ע"ש ונ' הטעם בפשיטות דכיון דההודאה כק' עדים דמי ה"ל מגו במקום עדים דלא מהני ואולם שם איירי בהודאת האב על בנו שהוא בנו דהאמינתו תורה בזה והוא מטעם עדות כמ"ש בגליון קידושין ע"ד א' ואולם מל' הנימוקי יוסף שם משמע דלאו משום הכי קאתי עלה רק דבכל הודאת בע"ד הוא כן דאין נאמן לחזור אפי' במגו ע"ש:
שם תוד"ה אסור כ' אבל לכל אדם אין לאסור לקדש, נ"ב היא קושית השאלתות פ' חיי ע"ש:

דף סד:

אבל לקולא לא, נ"ב בשאלתות פ' חיי איתא אע"ג דאיכא פומי' דשליח וחזקה לא הוי כשני עדים עכ"ל כוונתו דפומי' דשליח מלבד החזקה הרי יש לו תורת ע"א מיהת וא"כ אם תוחשב החזקה ג"כ כעד אחד ה"ל להחשב כשני עדים מ"מ לא אמרי' כן דמספקי' דילמא אין כח החזקה אפי' כע"א ע"ש:

שם אבל היכא דמסייע לה כו', נ"ש ע' שו"ת רד"ך בית כ"ד חדר ג' לענין כשע"א מסייע לה אי מעיזה וע' לעיל כ"ז א' תוד"ה אין:

שם ידא יתירתא זכי לה רחמנא, נ"ב ע' תה"ד ח"ב סי' מ"ו:

שם צרור וזורקו אגוז ונוטלו, נ"ב כל' זה סוכה מ"ב ב':

שם תוד"ה נערה כ' דיד עצמה עיקר כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם פאדווה סי' א' ב' ג' עש"ה:

דף סה.

אמר רבא ג' מדות בקטן, נ"ב כזה לקמן ע"ט א' אמר רבא ג' מדות בגיטין ובחולין י"ז ב' אמר רבא ג' מדות בסכין ובשבת צ"ה ב' אמר רבא אמר חמש מדות בכלי חרס וע' תוס' ב"ב קנ"ה א' ד"ה איתמר ועמ"ש על הגליון כתובות מ"ד ב' וע"ע ב"ב פ"ג ב' ופ"ה א' ד' מדות במוכרין וברש"ש כלאים פ"ח מ"ה בשם הירושלמי ששה מדות אמרו חכמים בפול המצרי ובתוספתא שבועות פרק ב' ג' מדות בירק ובפיה"מ להרמב"ם כלים פט"ז מ"ז הביא מן הסיפרא ר' יהודה נותן בהן שלש מדות כו':

דף סה:

רבנן דאמרי קפידא כו', נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' רל"ב:

דף סו.

דרא ר' אבינא לסולתי' ואזל לגבי' דר' הונא כו', נ"ב וברש"י יטעון ר' אבינא סלו על כתיפו למזונותיו להוצאת הדרך וילך לו אצל ר' הונא כו', דוגמתו ב"ק נ' ב' אי שקיל מרי' דהאי תורא קבא דקמחא ואזיל תנא בי מדרשא כו' וברש"י קבא דקמחא להוצאותיו עד שיבא לפני חכמים כו':

דף סו:

אין איכא בי דינא חדתא, נ"ב ע' פיה"מ להרמב"ם שכ' אינו מן הנמנע שב"ד הגדול לא יהיו בקיאין בכתיבה לפי שהתנאי בב"ד שיהיו חכמים לא שיהיו סופרים עכ"ל ודוגמתו בשו"ת תשב"ץ ח"א סוף סי' ל"ג כ' שם על חכם אחד וז"ל ואם לפעמים כותב בקצת כתביו קצת שגגות לא מפני זה יוצא מגדר תלמיד כו' ומדקדוקי הלשון השיבו כמה תשובות על ר"א הקליר שהי' מגדולי התנאים שמצאו בפיוטיו כמה שגגות לפי הדקדוק לפי שאין זה פוגם מעלת החכם אם אינו יודע דקדוק הלשון והמלות עכ"ל ז"ל וע' פיה"מ להרמב"ם ריש תרומות שכ' וז"ל אמרם בכל המשנה תרם ותורם ויתרום בעלי הלשון האחרונים מקשין על זה ואומרים כי השורש הרים ומרים וירים וזו אינה קושי' אמיתית כיון שעיקר כל הלשון מן הלשונות הוא חוזר למה שמדברים בו בעלי אותו הלשון כו' ואילו בעלי המשנה בלי ספק עבריים היו במקומן ר"ל בארץ הצבי נשמע מהם לשון חרם ובו נשתמשו הנה זו ראי' שהוא מקובל בלשון ושזו המלה לשון מלשונות העבריים ועל זה הדרך תהי' תשובתך לכל מי שיאמר מן האחרונים שלשון המשנה אינו צח או שהם נשתמשו במלות שאינן כראוי כו' עכ"ל ז"ל ודבריו הם תשובה גם למה שתופסין על ר"א הקליר אחרי שהי' תנא ומא"י:

דף סז.

ר' יוסי נימוקו עמו, נ"ב ע' גליון הרי"פ והוזכר עוד ב"ק כ"ד א' וע"ע תוס' שבועות ל"ה א' ד"ה ה"ג אין הלכה כר' יוסי:

שם שנו מדותי, נ"ב כל' זה במנחות י"ח א' אמר רבי כשהלכתי למצות מדותי אצל ר"א בן שמוע ועוד שם כ"ו א' כמדת ר"א כשיר' כו' ובחולין ל"ז א' כשיר' שזינקה וכמדת ר"א וביבמות ק"ח א' לא מצאתי אדם שהשוה מדותיו בקטנה כר"א ובבכורות ב' א' אני לא באתי לידי מדה זו ועדיות פ"ו מ"ג אמרו לו לר"א מה ראית לחלוק מדותיך ובשקלים פ"ד מ"ז שר"א השוה את מדותיו ונדה ע"ב א' אמרו להם ב"ש השוו מדותיכם ועוד שם ד' ב' ולא כדברי הילל שהפריז על מדותיו ושם השוו חכמים מדותיהן שלא תחלוק במעל"ע.

שם תוד"ה דיבורא כ' אבל הכא אין נגמר על ידם ואינו אלא דיבור בעלמא, נ"ב בשו"ת חות יאיר סי' קכ"ב כ' ונראה דע"כ לא הכשיר' תורה עד מפי עד ודו"ק עכ"ל:

דף סז:

נשתתק ואמרו לו כו' והרכין בראשו בודקין אותו ג' פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן כו', נ"ב כזה תוספתא מע"ש פרק ה' הי' חולה ומשותק אמרו לו היכן מע"ש שלך הראו באצבעו כך וכך הן שמא במקום פלוני הן הרכין בראשו בודקין אותו ג' פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הן הן דבריו קיימין וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קס"ז:

שם והרכין בראשו, נ"ב כעניין זה דהרכנת הראש חשיב הגדה בהוריות ג' ב' כגון שהרכין ההוא אחד מהן בראשו וע"ע סנהדרין פ"א ב' התרו בו והרכין בראשו כו' ע"ש:

שם ריסתנא, נ"ב ע' פירש"י וכזה פי' בברכות מ"ב א' ד"ה ריסתנא וכן בשבת קנ"ו ב' ד"ה ריסתנאי וע"ע פירש"י ברכות נ' ב' ד"ה דסתנא:

שם תוד"ה מי שאחזו כ' ואפי' אמר כתבו ותנו, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רמ"ו שאלת הא דתנן בפ' מי שאחזו אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום וקשיא לו פלא והא לא אמר תנו וקיי"ל דבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה, תשובה מסתברא דכתבו ותנו קאמר אלא שקיצר הלשון כו' ובדרך האפשר אני אומר להגדיל תורה דדווקא קאמר וכגון שאמר כתבו ומיד אחזו קורדייקוס ולומר דאע"ג דלא אמר תנו כיון דמיד אחזו קורדייקוס אני אומר כבר התחיל אליו לבעתו וה"ל כיוצא בקולר כו' ע"ש כל התשובה:

דף סח:

וחד אמר גונדו, נ"ב גי' הר"ש כלים פי"ו מ"א וחד אמר קודו וע' רש"י סנהדרין כ' ב' ד"ה גונדו:

דף ע.

אוחזתו עוית, נ"ב כל' זה חולין ס' ב':

שם אכל ועמד, נ"ב במהרי"ל בליקוטי דינים שבסופו דקצ"ב ע"ב וז"ל אמר (המהרי"ל) דאיתא בגמ' דלעולם ישהה אדם אחר הסעודה טרם ילך לדרכו ולא נתנו בו חכמים שיעור השהי' אלא כך הוא השיעור כל מין שאכל ישהה אחריו כשיעור ברכה אחרונה שלו כגון אם אכל פת ישהה כשיעור שיוכל לברך בהמ"ז אכל מין דבעי ברכה מעין שלש ישהה כשיעור אכל מין דבעי בורא נפשות ישהה כשיעורו עכ"ל ואולי זה טעם גמ' ברכות נ"א ב' והלכתא בכלהו יושב ומברך דגזרו חכמים שמא יעמוד מיד אחר אכילתו דהוא קרוב למיתה יותר מן החיים ולכן הצריכו ביהמ"ז מיושב דאז ממילא

ישהה השיעור הנצרך ולפי"ז גם בברכת מעין ג' וברכת בנ"ר צריך לברך מיושב וע"ש בברכות בתוס':

דף עא.

א"ר יוסף מאי קמ"ל תנינא כו', נ"ב ע' תוס' וע' שו"ת שבות יעקב סי' קי"ד וסי' קנ"ו:
שם בעדות אשה דאקילו בה רבנן נ"ב בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ט"ז וסי' כ"ב וסי' ס"ו דן מזה גם לעניין עדות גט וע"ש בסי' ט"ז דבנו הרשב"ש ז"ל חלק עליו בזה דרק בעדות מיתה הוא דהקילו משום דדייקא ומינסבא והוא מילתא דעבידא לאיגלויי אבל לא בעדות גט ע"ש וע"ע בשו"ת תשב"ץ שם סי' ע"א בסופו עש"ה:

דף עב.

מהיום כו' ה"ז גט, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתנ"ז ע"ש שכ' דאם היא מבטלת את הגט לפני מיתתו לא איכפת לן דאין ביטול אלא באיש שהאשה מתגרשת אפי' שלא מדעתה עש"ה וי"ל אם אין עכ"פ איסור בזה מכח חדר"ג שלא לגרש בע"כ א"ד החרם הי' רק שלא לתת לה הגט על כרחה בשעת הנתינה אבל כל שקיבלתו ברצון שיחול לאחר זמן או שקיבלתו על תנאי אינה יכולה לחזור תוך הזמן וקודם שנתקיים התנאי כיון שכבר נתרצית בשעת הקבלה לקבלו על זמן ועל תנאי זה אין זה מגרש בע"כ ואיננו בכלל החרם ובתורת ביטול הרי אין בידה לבטל וכדברי המהר"ם ב"ב וקצת משמע שם דגם משום חדר"ג אין כאן דאל"כ הרי עכ"פ לא טעה המורה כל כך שחשש לביטול הגט מצדה שהרי עכ"פ אין לה לבטל כדי שלא תכשיל את בעלה באיסור חדר"ג ועוד דכיון דהי' גט שכ"מ ונתן הגט לטובתה א"כ יש אומדנא ברורה לכאורה דלא רצה לעשות לה טובה שתעבור היא איסור בזה וע"כ כל שתבטלנו ויחול הגט על כרחה אי נימא דיש בזה איסור חדר"ג א"כ יש לנו לומר דאדעתא למיעבר על חדר"ג לא יהב לה ויש חשש מעתה על גוף הגט:
שם לא אמר כלום דאיסורא לעלמא וליבם נמי אסירא, נ"ב כעין זה נדרים י"ד א' לא אמר כלום מדאוריתא וצריך שאלה מדרבנן:
שם טעמא דר' יוסי לא ידענא הלכה איבעי מיני', נ"ב מעין זה ב"ב ק"ז ב' טעמא דאחרים לא ידעינן הלכתא עבדינן כוותיהו:

שם א"ל את בעי מיני' הלכה וטעמא דר' יוסי אנא אמינא לך נ"ב כזה ג"כ לר' הונא בבכורות כ"ד ב' אמר להו זילו שיילוהו לר' חננאל אי אמר הלכה כר' יוסי בן המשולם איפשוט לכו וברש"י פשיטנא לכו אנא טעמא:

דף עב:

גיטו כמתנתו כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קכ"ו:

דף עג.

אידך אומדנא נמי לא בעי', נ"ב ע' מהרי"ק שורש קמ"ו שכ' מ"מ כיון שחזרה לו הקדחת לסוף ב' או ג' ימים אגמ"ל שעדיין לא הבריא מחולי הראשון כו' ע"ש כל התשובה וצע"ק שלא הביא כלל סוגי' דכאן דהוא אותו הנידון ממש ומבואר דדווקא הלך על משענתו בעי' אומדנא הא בלא"ה אמרי' אפי' בניתק מחולי לחולי אחר דאגמ"ל דעדיין לא הבריא מראשונה וא"כ שם דאירי במילת קטן דלא הי' שם הליכה על משענתו וגם אירי באותו חולי עצמו ע"ש א"כ פשיטא דאגמ"ל שלא הבריא עדיין כו' ויל"ע עוד בעניין זה בסנהדרין ע"ח א' במשנה עש"ה וע"ע שו"ת הריב"ש סי' של"ח וע' מרדכי כתובות ריש פרק אלמנה ניזונית רמז רמ"ח מש"ש ואי משום שהלך על משענתו בבית כו' ודבריו שם הם בשו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תק"פ וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קס"ז וע' פי' הראב"ד עדיות פ"ה מ"ו מש"ש א"נ דקא סבר עקביא כיון ששער לבן עומד במקומו עדיין לא נרפא הנגע מעיקרא וכמי שלא הלכה הבהרת דמי ומן החולי הראשון הוא שהרי רגלים לדבר כו':

שם אונסא דלא שכיח הוא, נ"ב ע' אריכות בשו"ת חיים שאל סי' י' וסי' י"א וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קמ"ה בראובן נושה בשמעון מנה ושמעון בלוי ושלח שמעון ללוי חובו ע"י שליח ומת לוי בנתיים ותבע ראובן מהשליח המעות בשיעבודא דר"נ ולא רצה השליח לתתם לו עד שיקבל עליו אחריות כל תביעה שתצא על השליח מחמתם ובבוא השליח לביתו תבע ממנו שמעון בדין המעות חזרה וחייבו הדיין להחזיר לשמעון ומה שנתן לראובן יפסיד וכ' התשב"ץ דאין לו לשליח על ראובן כלום דמסתמא לא קיבל עליו אחריות אלא אם יבא לטרוף ממנו מי שיש לו בהם זכות יותר ממנו אבל שיתחייב באחריות גזלן שיוציאם ממנו שלא כדין בזה לא עלתה על דעתו לקבל עליו אחריות כו' ובפ' מי שאחזו אמרי' דמאן דמקבל עלי' אונסא ואיתניס אי אונסא דלא שכיח הוא לא מיחייב וזה אונסא דלא שכיח הוא שלא עלתה על דעת שיבא דיין ויחייב לראובן בטעות

בדבר שאין התינוקות טועין בו עכ"ל וזה הי' בימי התשב"ץ אבל בימינו יש להסתפק אם זה חשוב אונסא דלא שכיח:
שם חוץ משפחתה מפני שלבה גם בה בשפחתה, נ"ב דוגמתו סוטה ז' ב':

דף עד.

רמ"א בעילתה תלוי' ר' יוסי אומר ספק כו' א"ר יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו נ"ב כעין זה הוריות ג' ב' רא"א ספק משום סומכוס אמרו תלוי א"ר יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו ול' בעילתה תלוי' דוגמתו עוד נדה א' במשנה ובעילתן תלויין:

דף עד:

איצטלתא דווקא קאמר לה, נ"ב אע"ג דבכל התורה ש"כ ככסף שאני הכא דלצעורה קמכוון, שו"ת הרא"ש כלל ו' אות י"ט וצ"ע דמה הקושי' דילמא בלשון בני אדם אין ש"כ ככסף וע"ע שם כלל ח' אות ט"ז דכ' ג"כ דהנשבע לפרוע לחבירו בז' בניסן והי' ז' בניסן. בשבת דיתן לו משכון בשבת ההוא דש"כ ככסף וחשיב קיום השבועה עש"ה וע"ע שם כלל ל"ה אות ב' עש"ה כל האות וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' פ"ג:
שם הא לא אצטריכא, נ"ב ע' מה שדומה לזה בשו"ת מהר"ם בר ברוך סי' קל"ו עש"ה כל התשובה:
שם שיהא חולש את מעותיו ללשכה, נ"ב פי' דאותה לשכה הקנוה רבנן למלוים שתזכה להם מעותיהם, שו"ת מהרי"ל סי' צ"ו וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קנ"ד:

דף עה.

מכלל דבעלמא נתינה בע"כ לא הוי' נתינה, נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' מ"א מש"ש עוד הי' נ' לפום רהיטא דכופין מהא דאמרי' בפ' מי שאחזו כו' עש"ה ומלבד מה שדחה ז"ל הנה לענ"ד במחכת"ה אין כאן התחלת דמיון להך דכאן כלל דכאן אמרי' רק דהנותן על כרחו של מקבל לא חשוב נתינה אבל הא אין אומרים שהנותן על כרחו של עצמו לא יחשב נתינה כי היכא דנידון דהמגרש על כרחו של עצמו שב"ד כופין אותו אינו בכלל שבועתו שנשבע שלא לגרש ורק כך הול"ל בפשיטות דכיון דאנוס על ידינו אין עובר כלל וכתוס' שבת ד' א' בהך דהמדביק פת בתנור וכ"ש בשבועה דקיי"ל האדם פרט לאנוס:
שם תוד"ה מכלל כ' וא"ת בבע"ח דהוי כפרעון החוב כו' פשיטא דהוי פרעון כדקאמרינן כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל פ' אות ט' וע' חידושי הר"ן ב"מ מ"ט א' ד"ה לא מיבעי' שומר שכר דלא הוי כו':

שם כ' וכי אם יתן מתנה לחבירו יקבלנה בעל כרחו, נ"ב ע' ב"מ י"א ב' מתנה דמדעתי' כו' ובב"ב קכ"ד א' דלרבי הא דמתנה קרי' רחמנא שאם אמר איני נוטל רשאי וע' רש"י ב"מ קי"ח א' ד"ה אין שומעין לו דכ' אם אין זה רוצה אין קונה לו דבר הפקר או מתנה וע"ע רשב"ם ב"ב קל"ח א' ד"ה כאן בצווח מעיקרא:

דף עה:

דתנאי ומעשה בדבר אחד, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקפ"ב לעניין מקדש את האשה ע"מ שאגרשך וכן באם אגרשך עש"ה:

שם ולימא אם מתי' כו' לא מקדים אינש פורענותא כו', נ"ב מעין דוגמא ב"ב קנ"ג א' והאי דכתי' בחיים סימן בעלמא דחיי:

שם כאן בסתם כאן במפרש ר' אשי אמר כל סתם נמי כמפרש יום אחד דמי, נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ו' אותיות י"ח י"ט דדן לעניין המתחייב לזון את חבירו אם הסתמיות הוא כל ימי חייוו או די כשזן אותו יום אחד ע"ש שדן בזה מגמ' דכאן ומהך דלקמן פ"ג ב' ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם ומשמע דלולי תיבת לעולם אין הסתמיות משמע לעולם ועוד מכמה דוכתי עש"ה (וע' לעיל ע"א ב' מאי עולמית כו' וע' יבמות קי"ג ב' וע"ע שם קי"ט ב' ולעולם כו' ומש"ש על הגליון וע"ע ע"ז נ"ג א' מאי עולמית כו' וע' סנהדרין מ"ז ב' ה"ז לא יקבר בו עולמית ולא פריך מאי עולמית וכזה בשבת קנ"א א' ע"ש וע"ע סנהדרין קי"ג א' רש"י ד"ה ומר סבר עוד לגמרי משמע דפ' ועוד לשון ועד הוא שלא תבנה לעולם כו' ומשמע ג"כ דלולי עוד לא הי' הלאו דלא תבנה משמעותו לעולם וזה צע"ג דלאו הנאמר בתורה סתם וודאי הכוונה דהדבר אסור לעולם וע"ע ב"מ ז' א' נפל ליד דיין לא יוציא עולמית וע' ב"ב קנ"ג א' כמאן דאמר מעתה ועד עולם ועמש"ש בגליון וע"ע קידושין ע"ז א' מאי לעולם כו') ולפמ"ש בגליון פסחים פ"ו ב' בפי' לא תשתו יין אתם ובניכם עד עולם הכתוב בירמיהו ל"ה פסוק ו' דהכוונה כל ימי חייכם והוא פי' מוכרח מדשתה ר' ישמעאל בר' יוסי יין עש"ה א"כ מבואר דלולי שאמר עד עולם לא הי' הסתמיות משמע כל ימי חייוו והי' די שיהיו זהירים זמן מה לחוד משתיית יין דוודאי לא אמר יונדב שפת יתר וע' נדרים ד' ב' דנדרים לית להו קיצותא ואולי רק בנדרים בפרט ל' בני אדם כך הוא שאם כוונתו על זמן הוא מפרש הזמן וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ג סי' י"ג בשטר שהי' כתוב בו שלא יהא רשות ביד המלוה לכוף את הלוה לפדות המשכונה דכ' שם דהעדים נאמנין לומר דהותנה זה רק על זמן כך וכך ולא חשיבי חוזרים ומגידים ועוקרים עדותם רק מבררים עדותם עש"ה ומשמע דכל סתם דכה"ג אין עניינו שהסתימות הוראתו בעצם

אלעולם דא"כ הי' ראוי שיחשבו חוזרים ומגידים ורק מפאת הסתימות הוא מסופק עד מתי הי' הכוונה ולכן אם גם נאמר מכח הספק דנשאר הדבר כך אלעולם מ"מ כיון שעצם הדבר ספק שפיר חשיבי רק מבררים הספק לא חוזרים ודו"ק היטיב מאוד וע"ע שו"ת חוט המשולש טור ב' סי' כ"ג ד"ה הן אמת שיש כאן מקור עיון כו' וע"ע שם סי' כ"ה ד"ה יצא לנו עתה כו' וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ק':

דף עו.

וחכ"א כו', נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' קכ"ב נ' שמפרש טעמא דרבנן משום דע"מ כמעכשיו ובמעכשיו לא בעי' דיני תנאים עש"ה וצע"ק מסוגיין:

דף עו:

לישנא מעליא נ"ב פירש"י פנים של מטה וכזה בברכות כ"ד א' שיכולה לכסות פני' בקרקע וע' מועד קטן ט' ב' ואיכא דאמרי כו' וצ"ל דקים לי' לגמ' דשם דהאיכא דאמרי' פליגי דאי מלשונם לחוד י"ל ג"כ דפרושי קמפרשי דמאי פני' דבריתא פנים של מטה ול"ל לאשוויי פלוגתא:

שם וליחוש שמא פייס, נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' נ"ט שדן מכאן דהנותן מתנה על תנאי על מקבל המתנה להביא ראי' שנתקיים התנאי עש"ה:

שם ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש כו', נ"ב ע' שו"ת הרשב"א המיוחסות סי' קמ"ז תשובת הרי"ף שאם נישאת תוך י"ב חודש תצא מזה ומזה ואין לה כתובה לא על זה ולא על זה והולד ממזר מזה ומזה עכ"ל ונ' מלשונו דכל שלש עשר דבר בה וצ"ע למה דהא ה"ל רק כא"א שזינתה בעלמא ומדוע בנה מראשון ממזר:

שם כי שריתוה לאלתר שריתוה כו', נ"ב עמ"ש בהקדמת ספרי לקח טוב וע' שו"ת תה"ד סי' רע"ז:

דף עז.

לאחר שבוע שנה נ"ב ה"ה באומר אחר שבע שנים, שו"ת שבסוף ס' תורת חטאת סי' ז' וע"ש וע' שו"ת הרשב"א ח"ג עי' תכ"ב מש"ש ועוד כי מה שאמרו שיעמדו באוש תגי"ש חוץ לעיר קרוב אני בעיני לומר שסמוך לעיבורה של עיר קבעו להם מקום כלומר שיעמדו באושתגי"ש במקום שהוא חוץ לעיר ואילו הרחיקו ללכת לא היו האושתגי"ש חוץ לעיר וכמו שאמרו מעל רגלו ולא מעל דמעל ואמרו אחר ולא אחר אחר וכשרצו לומר שהוא יתר רחב הזמן פירשו מאי אחר אחר וכתי' ומדותם מחוץ לעיר אלפים

באמה והוא מחוץ לעיר ממש אלא כל שאמרו על מקום פלוני או אחר זמן פלוני וחוץ למקום פלוני אינו בלא גבול אלא אדרבה משמע סמוך לו ממש עכ"ל וחידוש שלא הביא הרשב"א כלל סוגי' דכאן דלאחר זמן יש לו ג"כ גבולים ידועים לאחר שבוע שנה לאחר שנה חודש כו' ומבואר דאין כוונת אחר בסמוך לו ממש וגם לא אחריו לעולם רק יש לו גבולים ידועים ואם באנו לדון מזה למקום ג"כ צריך לתת איזה גבול לדבר ומ"ש הרשב"א דחוץ לעיר אמרו ולא חוץ לחוץ אין בזכרוני כזה מגמ' ואך מלת חוץ מקביל אל מלת תוך ובתוך מצינו כזה בזבחים ג' א' תוכו ולא תוך תוכו וע"ע שו"ת מהרי"ט סי' נ"ח מש"ש ונניח שכוונת קודם חודש מחר"ם משמע סמוך לו דומי' דההיא דס"פ מי שאחזו לאחר שבוע שנה לאחר שנה חודש לאחר חודש שבת לאחר שבת חד בשבת ותרי ותלתא בתר שבתא ד' וה' ומעלי שבתי קמי שבתא ומשם נלמוד שכשאומרים קודם חודש משמעותו שבת אחד קודם החודש ואין אנו צריכין לבא עליהם בטענה הלזו אלא אפי' שנאמר שקודם זה אין לו שיעור למעלה מ"ה כו' עש"ה:

שם לתוך חיקה או לתוך קלתה ה"ז מגורשת, נ"ב ע' מסורת הש"ס ונזכר עוד ב"מ ט' ב':

שם וצריכא כו', נ"ב ע' שו"ת נוב"י חאה"ע סי' פ"ב בהג"ה דצריכות דכאן קאי רק על הבריתות לא אקראי דאע"ג דאצטריכא הבריתא בגט דלא ניטעי למימר דשאני גנב דקנסי' רחמנא מ"מ קרא לא איצטריך להכי ע"ש וע' כזה רש"י פסחים צ"ז א' ד"ה פשיטא ועמ"ש על הגליון שם:

דף עז:

גטו וידו באין כאחד, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סוף סי' ס"א:

דף עח.

ד' אמות שלה זהו קרוב לה, נ"ב אם מה שאשה מתגרשת בד' אמות הוא גט מה"ת או רק מדרבנן האריכו האחרונים וע' שו"ת מהר"י ברונא סי רט"ו:

שם רש"י ד"ה ניעור אינו גט כ' שהעבד משמר את עצמו ואת מה שבידו, נ"ב לפי"ז אם העבד יסיח דעתו משמירת הגט שבידו והאשה תשמרנו בידו ראוי שתתגרש ואולי הטעם עפ"י גמ' חגיגה כ' א' ניעביד להו שימור בידי' דחברי' אר"י חזקה אין אדם משמר מה שביד חבירו:

דף עח:

ואת לא תעביד עובדא, נ"ב כל' זה לשמואל עירובין י"ב א', כתובות י"ד א' ועמ"ש על הגליון שבת נ"ד א':

שם ולא לדבר אחר, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ל סי' צ"ו:

שם זרוק לי חובי בתורת גיטין, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' כ"ו:

שם גט בידה ומשיחה בידו כו' אינה מגורשת כו' מ"ט בעי' כריתות וליכא, נ"ב יל"ע מדוע אין נפסלת לכהונה עכ"פ [ע' רמב"ם ה' גירושין פ"ה הט"ז ושם פ"י ה"א עש"ה] דזה א"ל דהיכא דהפסול מפאת אגיד גבי' אפי' ריח הגט לא הוי דא"כ באומר הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם וכן בכל גט פסול ופוסל ע' לעיל כ"ד ב' מדוע חשוב ריח הגט ופוסל לכהונה הרי כיון דהגט פסול ואסורה לינשא הרי עדיין אגידא גבי' וא"כ הרי יש כאן פסול מפאת אגיד גבי' ופסול זה האמרת דאפי' ריח הגט אין בו ודוחק לחלק בזה בין כשהגט אגיד גבי' לבין כשהאשה אגידא גבי' כיוון דבשניהם הפסול שוה מפאת כריתות וצ"ע:

שם תוד"ה שניהם אין יכולין כו' כתבו פי' אין יכולין לשומרו כל אחד לבדו אלא שניהם יחד, נ"ב דוגמא לזה ב"ב פ"ה ב' מאי חצר שאינה של שניהם נמי דלא דהאי כולה ולא דהאי כולה אלא דתרוייהו וע"ע דוגמא שם ק"י א' איכא בן ובת לא האי לירות ולא האי לירות וקמפרש שם ב' לא האי לירות כולי' ולא האי לירות כולי' אלא כי הדדי לירתו:

דף פ.

משום דאין לה לא כתב ולא לשון, נ"ב כעין זה ע"ז י' א':

שם תוד"ה ושם עירו כ' ור"ת הביא ראי' שחין שטר נפסל כשנשתנה בו דבר שאינו צריך כו', נ"ב ע' תוס' מגילה ט' א' ד"ה בשלמא מ"ש ודוחק הקונטרס לומר כו' ואינו עניין לכאן וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ז' מש"ש ומה שחזקת דבריך להאמינם לפי שאין הזמן מעכב בשטר אעפ"י שהוא עדות שאי אתה יכול להזימה אינו חיזוק שאעפ"י שאינו מעכב אם כתב בטעות פסול זה דומה לשם עירו ושם עירה שנראה שאינו מעכב ואם שינה פסול עכ"ל:

דף פ:

ומודים חכמים לר"מ, נ"ב ע' שו"ת לחמי תודה למהר"י באסאן ז"ל סי' א':

שם רש"י ד"ה זינו לא כ' וה"ל נושא את חלוצתו דקם לי' בלא יבנה, נ"ב לפי התוספתא שהביאו התוס' כאן ד"ה נישאו דר"מ משום ר"ע קאמר לה י"ל דהגזיר' ממש כמו באשה שהלך למדה"י דגזרי' שמא יאמרו גירש זה ונשא זה ונמצא זה מחזיר גרושתו דה"נ לר"ע דס"ל ביבמות מ"ד א' דהכתוב קראו ביתו ומיתסרי מש"ה קרובות חלוצתו מה"ת כקרובות גרושתו ע"ש א"כ ה"נ חלוצתו שנישאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחולץ ממש משום מחזיר גרושתו וזה נוח יותר לומר דהגזיר' משום זה דכיון דהאיסור מפאת דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדה"י י"ל דרק כיון דשייכא כאן אותה הגזיר' עצמה אם לא נחוש לה בכאן יבואו להתיר גם באשה שהלך כו' ודו"ק אולם י"ל דגם לר"ע כיון דלפני נישואי החלוצה לאחר כשר נאסרה על החולץ משום לא יבנה לכן גם בנשאה לאחר לא אתי איסור מחזיר חלוצתו וחייל אאיסור לא יבנה:

דף פא:

ומודים בנתגרשה מן האירוסין כו' דכיון דאין לבו גס בה כו', נ"ב ע' שו"ת חוט המשולש טור א' סי' ט' מש"ש והגם כי בנידון דידן י"ל שאחר שהם בני אחים וקרובים והם בבית אחד וא"כ בוודאי הוא דגייסי אהדדי גם מן האירוסין כו' ע"ש ולדבריו במגרש כה"ג גם מן האירוסין ולנה עמו בפונדק תהי' צריכה גט שני ולא ידעתי מאין הרגלים לומר כן מסברת הכרס אחרי שלא הוזכר זה לא בגמ' ולא בפוסקים ולומר היות מקור לזה מהך דכתובות כ"ח א' ההיא ארוס וארוסתו כו' קא חזינן דקא גייסי בהדדי ע"ש ויאמר האומר דה"ה בכל אירוסין כגון בני אחים כו' דאנן סהדי דגייסי בהדדי דינו כמו מן הנשואין זה רחוק ודחוק וכמובן:

דף פב.

ובחוץ הוא דפליגי כו' דהא שייר לה בגט אבל בע"מ מודה כו', נ"ב כזה חולין קל"ד א' חוץ שיור ע"מ לאו שיורא וע"ע נזיר י"א א' וע"ע ב"ב ס"ג א' כיון דא"ל ע"מ שמע"ר שלי שיורי שיירי' למקום מעשר וע"ע שם קמ"ח א' חוץ מפירותיו מהו ותוס' שם ד"ה אנן עש"ה וע' שו"ת הרא"ש כלל מ"ג אות ט' דהמגרש ואומר לה בשעת הגירושין הריני אוסר עליך פלוני ופלוני זה לא הוי לישנא דשיור דמשמעו רק דאוסר לה פלוני ופלוני מכאן ולהבא אבל בגט לא שייר ולכן הוי כמו על מנת ע"ש:

שם אבל בע"מ מודו לי' כו', נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רנ"ו דכ' ומ"מ אם נתן גט בשיור שאמר הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני פלוגתא דר"א ורבנן היא בתחלת פ'

המגרש וקיי"ל כרבנן דאמרי אינו גט כו' אבל בנותן גט בתנאי כגון שא"ל ה"ז גיטך ע"מ שלא תינשאי לפלוני ה"ז גט ואפשר דבהא אפי' רבנן מודי דהוי גט דהרי תנאי זה כשאר תנאים דעלמא כו' עכ"ל וצ"ע שכ' זה באפשר והרי כך הוא המסקנא כאן:

דף פב:

אפי' לא התירה אלא לאיש כו', נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' ד' דה"ה לרבנן בעל מנת אם התנה ע"מ שלא תינשא לשום אדם רק לפלוני מגורשת ע"ש ופשוט דעכ"פ אסורה לינשא לאותו פלוני מגזיר' דשמא יאמרו נשיהם נותנין במתנה ע' לקמן פ"ד א' ועוד נ' דיש לאסתפק כאן בגוף הגט אי מהני מדרבנן דלקמן באומר ע"מ שתינשאי לפלוני הרי התירה לכל וע"מ שתינשאי לפלוני הוא רק תנאי כע"מ שתתני לי מאתים זוז דהוי גט משום דאחר קיום התנאי תהי' מותרת לכל וה"נ יש מציאות להיתירה אם תינשא לפלוני ותתאלמן או תתגרש ממנו דאז תהי' מותרת לכל ומשא"כ באומר ע"מ שלא תינשא לשום אדם רק לפלוני דאסורה לכל העולם תמיד מכח התנאי ולאותו פלוני נמי הרי אסורה מדרבנן מגזיר' דשמא יאמרו כו' ונמצא שלא התירה לשום אדם בפועל וע"כ י"ל דאין זה חלות גט כלל מדרבנן כיון דלפי הדרבנן לא התירה לשום אדם וע"כ אפי' בדיעבד אם נישאת לאותו פלוני תצא מדרבנן ודו"ק:

שם תוד"ה אפילו כ' ואם מת מותרת להתייבם, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם לובלין סי' קכ"ג וצע"ג על ר' מרדכי יפה ז"ל בעל התשובה מתוס' דכאן ודע של' התוס' צע"ק דהול"ל ואם מת צריכה להתייבם:

דף פג.

נכנסו ד' זקנים כו' אלו הן ריה"ג ור"ט וראב"ע ור"ע, נ"ב ע' מועד קטן כ"ח ב' נכנסו ד' זקינים כו' ר"ט ויה"ג וראב"ע ור"ע וע"ע סנהדרין ק"א א' כשחלה ר' ר' אליעזר נכנסו ד' זקינים לבקרו ר"ט ור' יהושיע וראב"ע ור"ע:

שם היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה, נ"ב דוגמת זה ברש"י שבת קי"א ב' ד"ה דאילו ר"ש סבר מסי ואפ"ה שרי דאין לך דמותר לזה ואסור לזה עכ"ל:

שם ועמדה ונישאת לזה שנאסרה עליו כו', נ"ב ע' תוס' וע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' י"א:

שם אלא בעל מנת, נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' שצ"ו ודבריו צע"ג דבנידון שו"ת הרא"ש שפיר במגרש אשתו ע"מ שלא תנשא לפלוני יכול להתירה לו ע"י שיחזור ויקדשנה ויגרשנה בלי תנאי דעתה כשתינשא לפלוני ותבטל למפרע הגט הראשון ה"ל כאילו לא

נתגרשה ראשונה מעולם רק בפעם שני' דהי' בלי תנאי ומותרת שפיר לפלוני ומשא"כ בנידון הרדב"ז שם דאיירי בנישאת לאחר אחרי גירושין הראשונים ונתארמלה או נתגרשה ממנו דכ' שם הרדב"ז עצה זאת להיות ניתרת לאותו פלוני ע"י שבעלה הראשון יקדשנה עתה שנית ויגרשנה בלא תנאי ומביא ראי' מרא"ש הנ"ל וזה תמוה מאוד דכאן אם אח"כ תינשא לפלוני ההוא ויתבטל גט הראשון למפרע נמצא שהית' עם האחר שנישאת לו אחרי גירושין הראשונים באיסור אשת איש למפרע ואולי מ"ש ברדב"ז שם ונישאת ללוי לאו דווקא ואיירי רק בנתקדשה ללוי או אפי' בנישאת ורק בנכנסה לחופה ולא נבעלה:

שם רש"י ד"ה מאי דאסר שרא כ' דהדר אמר לה קודם מסיר', נ"ב משמע דאם אמר לאחר מסיר' לא מהני וע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ט' עש"ה:

דף פג:

מקיש קודמי' הוי' שני' לקודמי הוי' ראשונה, נ"ב נדרים ע' ב' וע"ש דההיקיש הוא מקרא דואם היו תהי' לאיש דדרשי' לי' על ב' הויות ומקשי' קודמי הוי' שני' לראשונה ונ' לכאורה דגם כאן הכוונה הוא למקרא זה וזה דלא כפירש"י כאן וצ"ע:

דף פד.

ע"מ שתעלי לרקיע, נ"ב בתוספתא במכלתין פרק ה' אי' ע"מ שתפריחי באויר וצ"ע דזה דבר אפשרי כמבואר במדרש וירושלמי באלכסנדר המוקדון שעשה כן וגם היום עושים כן ע"י לופט באללון וצ"ל דל' פריחה משמע רק בכח עצמו כעוף הפורח ולא ע"י דבר אחר ואפי' אם יהי' גם ע"י דבר אחר בכלל פריחה מ"מ בתנאים אזלי' בתר ל' בני אדם ואין כוונת ב"א רק על פריחה בכח עצמו התווה והתדירה בעופות:

שם איפשר דמשחדא בי' בממונא, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' צ"ד דן מכאן דהמתנה על עצמו או לעבור על מה שכתיב בתורה או לתת ממון כך וכך לא הוי מתנה עמ"ש בתורה כיון דאפשר לו לתת הממון ולא אמרי' דהוי מתנה כו' מפאת שמא לא יהי' לו לתת הממון ע"ש:

שם תוד"ה מסתברא כ' לאו לאפוקי ממש אלא שופרא דשטרא אתקין, נ"ב כזה כתבו התוס' לקמן פ"ו א' ד"ה מן וכזה גמ' ב"ב ע"ב ס"ט ב' ואע"ג דכי לא כתב לי' הכי קני אפ"ה שופרא דשטרא הוא והא דלזימנין אמרי' דלישנא יתירא לטפויי אתא ולזימנין אמרי' דהוא לשופרא דשטרא ע' שו"ת רדב"ז ח"א סי' פ"ז וע"ע שם ח"ג סי' תתקנ"ג ד"ה

ולעניין מה שאמרו דכל לישנא יתירה לטפויי קאתי כו' וע' שו"ת הריב"ש סי' ר"ז ד"ה ועתה נשאר לבאר:

דף פד:

כי אמרי' כו' דוודאי קא עקר כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ג אות א':

דף פה.

ולימא ה"ז פסול ורבי תנא דברי הכל אתניי' כשר בפסול מיחלף לי' ה"ז בדברי הכל לא מיחלף לי', נ"ב כזה במנחות י"ז א':

שם אמאי הא בעי ויצאה והית', נ"ב ע' שו"ת נוב"י מהדו"ת חאה"ע סי' ס"ח וסי' ס"ט ויל"ע בקטנה טריפה והיא לפני שנה לגדלותה למ"ד דמיעוט טריפות ג"כ אין חיים יב"ח וכן דאדם טריפה ג"כ אינו חי אי חשיבא בת הוי' דאולי כיון דידע' וודאי שלא תבא לכלל גדלות שההכרח שתמות מקודם לאו בת הוי היא ואינה מתגרשת וכן אם ישייר חוץ מקטן כזה לא יהי' שיור וכן יל"ע באשה שנדרה עד"ר באופן שאין לה התרה נטולה אני מן היהודים למ"ד יש מעילה בקונמות והזיד במעילה במיתה ואין קידושין תופסין בה ק"ו מחייבי כריתות וכמ"ש באבני מלואים על אה"ע עפ"י דעת הקרבן אהרן דמיתה ביד"ש חמור מכרת א"כ אשה זאת לא תוכל להתגרש מה"ח דלאו בת הוי' היא וי"ל דנדר הוא איסור מחמת דבר אחר ושפיר בת הוי' מיקריא דוגמת מ"ש הרשב"א ריש יבמות דנודרת הנאה מיבמה מיקריא עולה לייבום וגם י"ל דאי נימא דנודרת כזאת אין לה גירושין עוד א"כ כיון דנתנה תורה רשות לאיש לגרש אשתו על כרחו לא חייל נדרה להפקיע זכותו של בעל או אולי עכ"פ יכול להפר כל הנדר מפאת זה לא חלקו לבד כהך דמשנה אחרונה דנדרים:

שם גופו של גט כו', נ"ב ע' חידושי רמב"ן שבת ע"ט א' ד"ה כדי לכתוב עליו את הגט:

שם רש"י ד"ה נתינה כ' ואיכא לאו דלא תתחתן בם נ"ב כזה רש"י סנהדרין נ"א א' ד"ה עכו"ם נתין וממזר וע' תה"ד ח"ב סי' רכ"ז:

דף פז:

וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין, נ"ב כל' זה סנהדרין כ"ג א' וע"ע שם ל' א' כך הי' מנהג של נקיי הדעת שבירושלים:

שם וליחוש דילמא הני תרי גיטי הוו ואיתרמי לי' כו', נ"ב כעין זה ע"ז מ' א' מהו דתימא ניחוש דילמא איתרמי כו' ע"ש:

דף פח.

מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין, נ"ב דוגמתו סנהדרין מ"ד ב' סיגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח:

שם שהקדים שתי שנים לונושנתם, נ"ב וברש"י שאילו שהו כו' הי' מתקדם חלילה כי אבד תאבדון בס' תפארת ישראל להקדוש ר' ישראל חריף ז"ל מסאטאנאב בסופו כתוב שם רמז בשמו בריש איכה איכה ישבה בדד ר"ת יבא ובתרי' העיר רבתי עם ר"ת רעה ובתרי' הית' כאלמנה רבתי בגוים ר"ת ברכה ובתרי' שרתי במדינות הית' למס ר"ת להשב הרי בר"ת "יבא רעה ברכה להשב" היינו שמיהר הרעה כדי שיוכל להשב ברכה היינו שיוכלו להגאל ולחזור לברכת ארצם כמקדם שאילו לא מיהר הי' מתקיים חלילה כי אבד תאבדון ולא הית' הברכה שבה עוד חלילה ע"ש ולא נתבאר אנה רמוז מהירות בזה הרי הרמז רק יבא רעה כו' אך גברא רבא דכוותי' ז"ל אמר מילתא אימא בה טעמא כי נכון הדבר עפ"י גמ' יבמות מ"ח ב' מפני מה גרים בזה"ז מעונין כו' מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה כו' מאי קראה ישלם ד' פעלך ותהי' משכורתך שלמה מעם ד' אלקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו וברש"י אשר באתי שמיהרת ולא איחרת עכ"ל הרי דל' ביאה מורה מהירות ולכן שפיר הרמז יבא רעה היינו ימהר רעה ברכה להשב:

דף פח:

גט מעושה כו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת חוט המשולש טור ג' סי' ל"ה:

שם שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ג' מש"ש בטעם הדבר שלא לייקר שם ע"ז ולא משמע כן בגמ' כאן רק הטעם פשוט משום דשלא כדין דעכו"ם בכדין דישראל לא מיחלף:

שם אי אתה רשאי כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל י"ח אותיות ד' ה' ועוד שם כלל ס"ח אות י"ג וע' שו"ת חוט המשולש טור א' סי' י"ז וע"ע שם טור ג' סי' ו' בארוכה וע"ש בשם השאלתות דאפי' עם העכו"ם אסור לילך לערכאות של עכו"ם ועובר בלאו שנא' לא עשה כן לכל גוי ואם יודע שהעכו"ם לא יהי' ציית לדין ישראל אז מותר מפני שהוא כמציל מידו ע"ש:

שם יצא שמה בעיר מקודשת כו', נ"ב ע' בענייני קול בשו"ת הרא"ש כלל ל"ה אות ד' ואותיות י"א י"ב י"ג י"ד עש"ה וע"ע שם כלל מ"ה אות ו' וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ק"ד ושו"ת חוט המשולש טור א' סי' ט' אות ג' וע"ע שם טור ב' סי' ד' מש"ש גם מה שרצה לקיים הקידושין מחמת הקול כו' וע"ע שם סי' י"ב וסי' ט"ו וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי'

פ"ד וע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קס"ז וע"ש חידוש דאפי' למ"ד לא מבטלינן קלא מ"מ אם עברו ב"ד וביטלוהו מבוטל עש"ה כל התשובה וע' שו"ת מהר"ם לובלין סי' פ"א:
שם תוד"ה במילתא כ' דחשיב כשכיחא, נ"ב ע' לעיל פ"ה א':

דף פט.

קול ושוברו עמו, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם פאדווה סי' כ"ח מש"ש בסוף התשובה לעניין חשש קול ומש"ש קול ושוברו עמו לכאורה נ' דאפי' הורו כל המורים שבמקום המעשה לאסור ולהחשיב קידושין ובא אח"כ הנידון לפני גדול מהם והוכיח להם טעותם בהלכה והתיר דג"כ אין בזה חשש קול במה שהי' מתחלה הוראת טעות:
שם רש"י ד"ה פריצותא כ' ששיחקה בשוק נ"ב ע' שו"ת מהראנ"ח סי' מ"ב:

דף פט:

במקום אמתלא כו', נ"ב היינו דאין שם אמתלא רק שראוי להיות שם אמתלא [ע' רש"י] דתיבת "במקום" היינו שראוי לכך וע' באר היטיב יו"ד סי' מ"ב סק"ח אהך דכזית במקום מרה דמדלא אמר אצל מרה רק במקום מרה היינו במקום הראוי להיות מרה ולכן גם מינים שאין להם מרה צריך שם שיור במקום הראוי להיות מרה במינים אחרים וע' מנחות יו"ד א' על מקום דם האשם הוי אפי' בנתקנח הדם מפאת שהוא מקום הראוי לדם האשם וי"לע עוד בזה בזבחים ק"ו א' ע"ש בעניין המקרא מקום שפך הדשן אי בעי' שיהי' שם דשן דייקא בשעת שריפה ע"ש ברש"י ד"ה אבית הדשן ויש לחלק בדברים:
שם כל קלא דבתר נישואין לא חיישי' לי', נ"ב ע' שו"ת הרשב"א המיוחסות סי' ק"כ שכ' שאפי' לאותו קול שאמרו חכמים שחוששים לו לא אמרו אלא כשהוציא הקול קודם שנתקדשה לזה ואח"כ עמדה ונתקדשה ולא חששה לקול בזה הוא שאמרו שחוששין לקול כו' עכ"ל ומוכח קצת מלשונו דרק כיון שלא חששה לקול ונתקדשה הוא דאסרינן לה אבל אילו לא ידעה מן הקול ונתקדשה היינו דנין אותו כקלא דבתר קידושין ולא היינו מוציאין אותה מבעלה וע' יבמות צ"ב א' עש"ה:
שם הא דבתר אירוסין חיישינן, נ"ב טעם החילוק בשאלתות פ' שמות דבתר נישואין זימנין דמיעברא ואתי לאפוקי לעז על בני' אבל בתר אירוסין ליכא למיחש להא ע"ש:
שם א"א שפשטה ידה כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל מ"ד אותיות ב' ג':

דף צ.

ובה"א כו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת מים עמוקים להמזרחי ז"ל סי' א' עש"ה:

שם מדגלי רחמנא גבי אונס כו', נ"ב אינו מובן לכאורה דבשלמא לב"ש ניחא דבעי' מצא בה ערוה וקרא דאונס ע"כ אירי בלא מצא בה ערוה דבמצא בה ערוה הרי גם אונס רשאי לגרש דאין ראוי' לקיימה וא"כ שפיר מדאצטריך קרא למיכתב גבי אונס דכל ימיו בעמוד והחזר מכלל דבעלמא במגרש בלא ערוה אינו בעמוד והחזר ומשא"כ לב"ה דבעי' רק מצא בה דבר א"כ הא י"ל דקרא דאונס איירי נמי במצא בה דבר ומש"ה אצטריך כל ימיו כו' ומה ראי' דבמגרש בלא דבר אין חייב להחזיר ונ' הכוונה דכיון דבעי' דבר לב"ה שבעבורו מגרשה יהי' דבר קל כהקדיחה תבשילו או דבר גדול עכ"פ כיון דבאונס אסרה תורה לגרש הרי הלאו וודאי מכריע את הדבר ההוא שמצא בה דוודאי יותר יש לו להשגיח על הלאו ולהתפעל ממנו שלא לגרש ממה שהוא משגיח ומתפעל מן הדבר שמצא בה לגרש שא"א שיהי' שם דבר שקול כמו הלאו וא"כ כיון שהלאו מכריע הדבר והסבה שבעבורו מגרשה שוב נשאר ממילא כאילו מגרש בלי דבר וסיבה שהרי הדבר והסיבה כבר הכריעתו הלאו וא"כ שוב שפיר גם לב"ה מדאצטריך כל ימיו כו' דגם לב"ה הוי אונס תמיד מגרש בלא דבר ודו"ק היטב:

תוד"ה מה כ' בירושלמי פריך כו', נ"ב ע' שו"ת חיים שאל ח"ב סי' ו' אות ב':

דף צ:

אפי' מזבח מוריד עליו דמעות, נ"ב בחידושי אגודה הנדפסים עם מהרי"ו דפוס קאפוסט ד"ס ע"ב כ' ו בימיהם שמגרשין בעל כרחה וכ"כ כמה ראשונים והנה המאמר אפי' מזבח מוריד כו' נ' הטעם פשוט עפ"י גמ' ת י' ב' דמזבח מחבב את ישראל לאביהן שבשמים ע"ש ד"ה מחבב ונודע דכנס"י והקב"ה מכונים בכתובים אשה ובעל וכמ"ש כמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלקי"ך וכן בכתובים רבים ולכן כיון שפעולת המזבח הוא לחבב כנס"י להקב"ה היינו אשה לבעלה וזה עושה ההיפוך לכן הוא מוריד עליו דמעות וזהו רק בזיווג ראשון כי זיווג שני אין לו דמיון בחיבת כנס"י להקב"ה כי כנס"י הם האומה הראשונה שבחרם הוא ית' לחלקו והם חלקו עדי עד נצח וע' שו"ת חוט המשולש טור א' סי' נ"ד דכ' וטעמא דמדבחא קבכי משום דרחמנא שווי' למדבחא למיפק מיני' לעלמא שלמא וקיומא והאי גברא דעבד קרבא עם אנתתי' ואחרבי' לביתי' עביד למדבחא מילתא דהיא פליגא אדידי' ולפום הא בכי כו' עכ"ל ז"ל ודידן עדיף: